

Haleplibahçe Do u Roma Hamamı
Kültür ve Medeniyetimizde At
Urfalı Bestekâr Arif Çelik
Sarıma ara Hanı
İir İir Urfa

Urfa Lisemizin Kurulu Öyküsü
Urfa'da Geleneksel Dü ün Adetleri
anlıurfa Dergisi 12 Sayı Bibliyografyası
anlıurfa Geleneksel Kadın ve Erkek Giysileri
Gertrude Bell'in Objektifinden 100 Yıl Önce Urfa

Karacada ; Şanlıurfa'da Yeni Bir Cazibe Merkezi...

**Vakıfların memleketimizin
önemli bir servetini
oluşturduğu herkesçe
bilinmektedir.**

**Bu servetten millet ve
memleketi gerektiği şekilde
faydalandırabilmek için
bütün Bakanlar Kurulunun
ve hatta yüce Meclisin bu
hususu önemle inceleyerek
bu büyük müessesenin
harap olmaktan
korunmasını ve memlekete
faydalı bir hale getirilmesini
temenni ederim.**

anlıurfa

kültür sanat tarih ve turizm dergisi

Yil: 5 Sayı: 12 - Ocak 2012

4 Ayda Bir Yayınlanır (Ocak - Mayıs - Eylül) ÜCRETS ZD R

SANLIURFA İLİ KÜLTÜR EGİTİM SANAT VE ARASTIRMA VAKFI YAYINIDIR
ISSN 1308-3449

SAH B
Celalettin GÜVENÇ
anlıurfa Valisi
URKAV Başkanı

YAZI LER MÜDÜRÜ
ükrü ÜZÜMCÜ
URKAV Genel Sekreteri

ED TÖR
Ö r. Gör. S. Sabri KÜRKCÜO LU

HUKUK DANI MANI
Av. Müslüm C. AKALIN

YAYIN KURULU
Naci PEK
M. Hulusi ÖCAL
Abdullah BALAK
Mehmet OYMAK
Mahmut KARAKA
Doç.Dr. Abdullah EK NC
Yrd.Doç.Dr. A.Cihat KÜRKCÜO LU

URKAV YÖNET M KURULU
Celalettin GÜVENÇ (anlıurfa Valisi)
Ramazan SEÇ LM (Vali Yardımcısı)
Adil SARAÇ
Zeki ERDEM
Bakır CANBAZ
Ö r. Gör. Kemal KAPAKLI
Ö r.Gör.S. Sabri KÜRKCÜO LU

SEKRETERYA
Salih KAPLAN

LET M
URKAV dare Merkezi
Balıklıgöl Cıvarı 1252. Sokak No:10
ANLIURFA
Tel : 0.414. 215 65 27 - 215 82 00 (Pbx)
Fax: 0.414. 216 89 02
e-mail : surkav@hotmail.com
web adresi: www.surkav.org.tr

Ön Kapak Foto raf
Karacada (29.01.2012)
zzet ARAN

Dergideki Yazıların Sorumlulu u Yazarına Aittir.
Kaynak Gösterilerek Alıntı Yapılabilir.

BASKI
Kurtulu Matbaası - ANLIURFA
TLF: 0414 313 65 65

Ç NDEK LER

2 SUNU
Celalettin GÜVENÇ / anlıurfa Valisi

3 ED TÖRDEN
S. Sabri KÜRKCÜO LU

4 HALEPL BAHÇE DO U ROMA HAMAMI'NA
KISA BAKI
Doç. Dr. M. ÖNAL - H. KARABULUT - N. DERV O LU

8 GERTRUDE BELL' N OBJEKT F NDEN
100 YIL ÖNCE URFA
Yrd. Doç. Dr. A. Cihat KÜRKCÜO LU

17 R R URFA
brahim TEZÖLMEZ

22 GEÇ ROMA DÖNEM NE A T B R HAN:
SARIMA ARA
Selahattin E. GÜLER

25 URFA'DA GELENEKSEL DÜ ÜN ADETLER
Abuzer AKBIYIK - Sevgi AKBIYIK

29 URFA L SEM Z N KURULU ÖYKÜSÜ
A. Naci PEK

32 KARACADA ; ANLIURFA'DA YEN B R
CAZ BE MERKEZ
S. Sabri KÜRKCÜO LU

39 URFALI BESTEKARLAR: 8 - AR F ÇEL K
Abdullah BALAK

46 ANLIURFA GELENEKSEL KADIN VE ERKEK
G YS LER DERLEMES
ükrü ÜZÜMCÜ

53 KÜLTÜR VE MEDEN YET M ZDE AT
Mehmet KURTO LU

58 ANLIURFA VAL L ÖNCÜLÜ ÜNDE
VAN'A YARDIM KAMPANYASI

59 - HAL L BRAH M BULU MALARINA KATKI
SA LAYANLARA TE EKKÜR
- PROF. DR. ÜM T DO AYARINÇ'TAN ENERJ KONFERANSI

60 ANLIURFA KÜLTÜR SANAT TAR H VE TUR ZM
DERG S 12 SAYI B BL YOGRAFYASI

ANLIURFA'DAN SELAM

Yılın her ayında zevkle ve huzurla gezilebilen bir kent konumunda olan anlıurfa, medeniyetlere hayat vermiş bir kültür ehidridir. İlimizdeki kültür varlıklarını gerektiği şekilde koruyup de erlendirerek dört mevsim turizmin canlı oldu u bir anlıurfa olu turmak için çalı malarımız devam etmektedir.

Arkeoloji Müzesi'nin yanı sıra son iki yılda açılan Kurtulu Müzesi (Mahmut Nedim Kona ı), anlıurfa El Sanatları Müzesi (Sayganlar Evi), anlıurfa Mutfak Müzesi (Hacıbanlar Evi), anlıurfa brahim Tatlıses Müzik Müzesi (Yasin'in Kahvesi) ve Tasavvuf Müzesi (Halvetiye Tekkesi) ile birlikte anlıurfa'da 6 önemli müze ziyaretçilerimize açık durumdadır.

Valilikçe önümüzdeki günlerde Harran Kalesi ve Surları ile Harran Ulu Cami'de restorasyon çalı malarına başlanacak.

anlıurfa'da sadece tarih ve kültür turizmi de il, kayak turizmi de var. Karacada , do al hayatı ve bölgemizin tek kayak merkeziyle anlıurfa turizminde yeni bir cazibe merkezi olmaktadır.

anlıurfa'nın kültürel de erlerini ya atarak bizden sonraki nesillere aktarmak hepimizin görevidir. Kültür sanat faaliyetleri ve restorasyon çalı malarıyla URKAV bu görevi yerine getirmeye çalı maktadır.

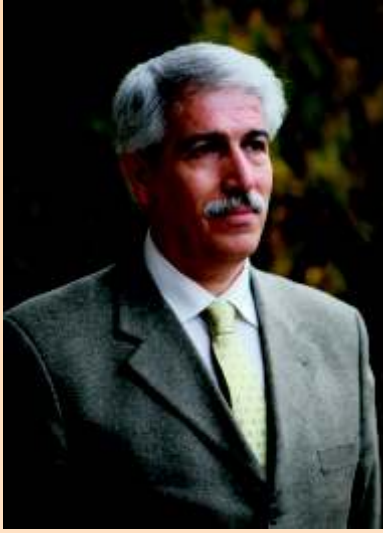
anlıurfa'nın tarihi, kültürel ve turistik de erlerini tüm dünyaya tanıtmak ve yaymak gayesi ile yola çıkıp 4. yılını dolduran " ANLIURFA Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi" bölgemizin tanıtımına önemli katkı sa layarak, anlıurfa'nın kültürel ve tarihi zenginliklerini ortaya çıkarmaktadır.

12 sayıda, 42 yazar ve 142 konu ile sahasında örnek olabilecek bir yayın olan dergimizin bu sayısı da yine tarih ve kültür yazılarıyla zengin bir içeri e sahip. Derginin örnek bir yayın olarak varlığını sürdürmesi ve uzun soluklu olmasını diliyorum

Bilim dünyasında kaynak olarak yer almaya başlayan dergimizin bu sayısında da ilginç konular yer alıyor. Haleplibahçe Do u Roma Hamamı, Gertrude Bell'in 100 yıl önce Urfa'da çekmiş oldu u foto raflar, iir iir Urfa, Sarıma ara, Geleneksel Dü ün Adetleri, Urfa Lisesinin Kurulu Öyküsü, Karacada , Bestekâr Arif Çelik, Geleneksel Kadın Erkek Giysileri, Kültürümüzde At yazılarını keyifle okuyabileceksiniz.

Her yazının yeni ara tırmalara vesile olacağını düşünüyorum. Ara tırma ve derleme çalı malarıyla dergimizi örnek bir yayın haline getiren yazarlarımızı kutluyorum.

Celalettin GÜVENÇ
anlıurfaValisi
URKAV Başkanı

editörden...

12. Sayıya Ula ırken...

Dergimizin 12. sayısını sunmanın heyecanıyla, merhaba diyoruz sizlere...

Zengin tarihi ve kültürel birikime sahip ilimizin bu de erlerinin korunmasının yanı sıra, henüz ortaya çıkarılmamı kültürel varlıklarımızın da ilimize kazandırılması ve gelecek nesillere aktarılmasının gayreti içerisindeyiz.

Dergimiz yayın hayatında 4 yılı geride bırakırken, yayınlanan 12 sayıda ilimizin tarih, kültür-turizm de erlerini yurtiçi ve yurtdı nda tanıtma fonksiyonunu ba arıyla yerine getirmi tir.

Kalem erbaplarının çe itli pencerelerden ehre bakı ıyla olu an kelimeler yazıya dönü üyor ve tarihe not dü ülüyor her sayıda...

çeri i açısından çok be enilen dergimizle ilgili aldđ ımız olumlu tepkiler bizlere memnuniyet vermi , aynı zamanda yeni sayılarımızın daha özenli ve kapsamlı hazırlanmasında bizi te vik etmi tir. Yeni yazılar ve ara tırmalarla sizlerle birlikte olmaktan mutluyuz.

Dergimiz, Ankara ve anlıurfa Protokolü ve Yerel Basın Temsilcileri'ne, l Valilikleri ve Belediye Ba kanlıklarına, sivil toplum kurulu larına, akademisyenlere, yazarlara, otellere acentalara, ehrin önde gelen kültür ve sanat camiasına ücretsiz ula tılmaktadır. Ayrıca ilimize gelen gazeteci, ara tırmacı ve bürokratlara da sunulmaktadır.

Ücretsiz da ıtılmakta olan dergimiz, elektronik olarak, "www.surkav.org.tr" web sitesinde yayınlanmaya ba lamı tir.

Ba ta URKAV Ba kanı Sayın Valimiz Celalettin Güvenç'e, Yönetim Kurulu Üyelerine ve de erli yazarlarımıza, kültür ve turizm bilincinin artmasına vesile olup katkı sa layan herkese te ekkürler.

Ö r. Gör. S. Sabri KÜRKCÜO LU

“HALEPLİBAHÇE DOĞU ROMA HAMAMI”NA KISA BAKIS

Doç. Dr. Mehmet ÖNAL
Harran Üniv., Fen-Ed. Fak. Arkeoloji Böl. Bşk.
Hasan KARABULUT
anlıurfa Müzesi Arkeologu
Nedim DERV O LU
anlıurfa Müzesi Arkeologu

anlıurfa'da, Edessa antik kentinde, Haleplibahçe mevkiinde 2008 yılında anlıurfa Müze Müdürlü ü ba kanlı nda yapılan kazı çalı masında bir hamam meydana çıkarıldı (Foto raf 1). Yo un yangın geçirmi olması nedeniyle hem duvarları, hem de dö emesi büyük oranda tahrip olmu tur. Sadece Ocak 1'in (Külhan) ön mekânının tonozlu odası ve Oda 1'in duvarları ve tonoz geçi leri büyük oranda korunarak günümüze ula mı tır. Sıcaklık odalarının zemin altındaki ısıtma sistemine (hypocaust) ait dairevi ve kare tu la ayaklar günümüze ula mı tır.

Isı kaybını önlemek için topra a gömülü olarak yapılan hamamın ta dö eli avlusundan tabanı mozaik dö eli iki adet salona girilmektedir. 2 no'lu salonun kuzeyinde So ukluk odası, bunun kuzey batısında aynı do rultuda ılıklik, 1 ve 2 no'lu Sıcaklık odaları yer almaktadır. Hamamın su sistemi ve su kuyusu mevcuttur. Hamamda 1 no'lu oda, tonozlu oda, 1 no'lu ocak, sıcaklık odası 1-2, ılıklik odası kuzey-güney do rultusunda (aks üzerinde) in a edilmi tir. So ukluk Salonu ise do uya do ru kayarak bu do rultuyu bozmu tur.

Hamamda sırayla u mekânlar bulunmaktadır:

Avlu: Hamamın güneyinden 1.30 m. geni li inde kapı giri inden ta dö eli avluya girilir. E ik ta ndaki söve yuvalarından kapının çift

kanatlı oldu u anla ılmaktadır. 7.50x6.90m. ebadındaki avlu tabanı düzgün kesilmi blok ta larla dö elidir. Kalker ta ebatları 0.50-105m. uzunlu unda, 0.50-0.68m. geni li indedir. Güney duvarı 0.10m. yüksekli inde korunmu tur.

Avlunun kuzeyini temiz su kanalı sınırlamaktadır. Kuzey yönünden gelen bu su kanalı, avlunun ba langıcından itibaren do uya do ru yönelerek, avlunun do u bitiminde 1 no'lu havuz'un yakınında su da ıtım ta ıyla sonlanır. Su kanalı, düzgün kesilmi kalker ta ların art arda

Foto raf 1: Hamamın güneyden görünümü, Foto. Mehmet Önal.

dizilmesiyle yapılmı tır. Her ta ın üstünde yakla ık 0.8m. apındaki delik üzerinde ta tıkaç mevcuttur.

Salon 1: Avlunun do u biti i inde, 1.10m. geni li inde kapıyla avluya açılan dikdörtgen planlı tabanı geometrik desenli mozaik dö eli bir salon mevcuttur. 0.25m. geni li indeki güney duvarı 0.35m. yüksekli inde korunmu tur. Bu oda muhtemelen soyunma odası (apodyterium) olmalıdır.

Mozaik: Çift tesseralı düz çizgiyle çerçevelenen 4.90x1.50m. ebadındaki dikdörtgen panoda kalp ekinde kırmızı gül goncası desenleri mevcuttur. Zemin balık pulu biçiminde i lenmi tir. Benzer mozaik deseni Salon 2'de de görölmektedir. Bu pano geometrik desenli bordürle çerçevelenmektedir. Çift sıra tesseralı çizgiyle çerçevelenen bu bordürde, testere di li çizgilerden olu an ızgara deseni görölür; e kenar dörtgenli her bölümde testere di li çok renkli küçük kareler yer alır.

Latrina: Salon 1'in do u biti i inde 4.50x0.80m. ebadında latrina yer alır. Her iki kenarda otura ın üzerine konuldu u ta lar korunmu haldedir. Latrinanın ön kısmında 0.12m. geni li inde 0.10m. derinli inde temiz su kanalı bulunur. Bu kanalın kenarında ah ap kalasların oturması için düzgün oyuklar yer alır. Latrina'nın ön kısmı, avlu tabanındaki gibi düzgün kesilmi blok ta larla dö elidir. Bu ta dö eme 0.37m. yüksekli inde korunan hamamın güney duvarıyla sınırlanmaktadır.

Salon 2 (Bekleme salonu): Salon 1 ile avludan kapı giri i mevcuttur. Do u-batı do rultusunda dikdörtgen planlıdır. Duvarları korunmamı tır. Bekleme salonu i levinde olması muhtemel olan bu salon, avludan so ukluk odasına geçi i de sa lamaktadır. Ta dö eli avluya açılan kapı geçi inden, sadece e ik ta ı günümüze kalmı tır. Salonun ortasında kısmen korunan 0.40m. geni li inde pembe mermer plaka dö eme bu salonu muhtemelen ikiye bölmekteydi. I.Bölüm: 3.20x4.80m. ebadındadır. Taban mozai i yer yer korunmu haldedir. Taban mozai inin büyük kısmı tahrip olmu tur Zeminde tesseralar balık pulu deseninde i lenilmi olup, siyah çizgi ku a mın çevreledi i panoda birbirinin tekrarı kırmızı kalp ekinde (gül goncası) iek deseni mevcuttur. Bu taban mozaikteki gül goncası desenleri, Amazonlar Villası'nın 6,7 ve 8 no'lu odalarının taban mozai inde de görölmektedir. Panonun dı ında 0.53m. geni li inde bordür yer alır. Kar ılıklı üçgenlerin olu turdu u, beyaz fonda iki sekizgen ereve kısmen korunmu tur. II. Bölüm 6.40x4.80m. ebadındadır. Taban mozai i kısmen korunmu tur. Mozaik desenleri di er solunun mozai ine benzerdir.

So ukluk Odası (Frigidarium): Bekleme salonunun kuzey biti i inde sekizgen planlıdır. Duvarları ele geçmemi tir. Bu salon, 1 no'lu ocak-sıcaklık-ılıklik odalarıyla güney kuzey yönünde aynı do rultuda olmayıp, asimetrik olarak, ılıklik odasının do usuna yerle tirilmi tir. So ukluk salonu, sıcaklık ve ılıklik odalarıyla aynı do rultuda de ildir. Ayrıca düzlemle de farklı plan göstermektedir; sıcaklık ve ılıklik odaları bir düzlem üzerinde dizilmi , so ukluk salonu ise bu düzlemde daha yüksekte yapılmı tır.

Foto raf 2: So uklu un (frigidarium) güneyden görünümü, Foto: Mehmet Onal.

So ukluk salonunun merkezinde opus sectile (üçgen, kare, dikdörtgen mermer) dö eme kısmen korunmu halde ele geçmi tir. Sekizgen planlı so ukluk salonunun kuzey-batı ve batı kenarında küçük havuzlar yer almaktadır.

So ukluk salonunun (frigidarium) merkezinde renkli mermerlerden yapılmı opus sectile dö emesi kısmen korunmu olarak ele geçmi tir. Bu dö eme, üçgen, dikdörtgen ve e kenar dörtgen biçimindeki mermerlerin yan yana dizilmesinden olu ur. Salonun merkezindeki dairevi desenli opus sectile ile salon kö eleri arasında pembe mermer plakalardan olu an sekiz adet bant yer alır. 0.60m. geni li inde ba layan 0.35m. geni li inde sonlanan bu bantların, mermer plakalarının çok azı korunmu olup, yangında yok olan plakaların harç izleri zeminde belirgindir. Bantların arası ise opus sectile dö elidir. Opus sectile desenleri iç içe geçmi sekizgenler, üçgen ve e kenar dörtgen dizilerinden olu maktadır.

ılıklik Odası (Tepidarium): II nolu Sıcaklık odasının güney biti i inde, yakla ık kare planlıdır. Bu odanın zemininde de ısıtma sistemine ait kare ve dikdörtgen biçiminde tu laların üst üste konulmasıyla olu an küçük sütunlar (ayaklar) mevcuttur. Do u ve batı duvarına biti ik tu la ayakları yer yer 0.35m. yüksekli e kadar korunmu olup, 0.31x0.61m. ebadındadır. Odanın merkezindeki ayakların ise sadece izleri kalmı tır. Oda zeminini tu la dö elidir.

Bu odanın ısıtma sistemi, II nolu Sıcaklık odasına dar bir kanal ile bağlanmaktadır. Zemin, kare tuflarla döşelidir. Odanın batı ve güney duvarında tufla payeler yer alır. Bu payeler çeşitli yüksekliklerde korunmuştur. Kuzey duvarı tek sıra halinde kesme blok tufların derz derze dizilmesiyle oluşur. Burada 2 nolu sıcaklık odasından bu odaya sıcak hava geçi sağlayan kanal bulunur. Bu kanalın iki yanına tufla örülmüştür. Bu tufla örgü, 0.35 m. yükseklikte korunmuştur.

Batı Duvarı: 1.20m. uzunluğundaki güney-batı kısmı 1.42m. yükseklikte korunmuştur. Geniliği 0.85m. olan bu duvarın dış yüzü düzgün kesim tuflarla örülmüştür.

2. Sıcaklık Odası (Caldarium): Ilıklık odasının kuzey bitişi içinde sekizgen planlı 4.00x410m. ebadında bir odadır (Oda 13) (Foto raf 3).

5 nolu Odanın güney bitişi içinde sekizgen planlı 4.00x410m. ebadında bir odadır (Oda 13). Odanın zemininde ısıtma sistemine ait (Hypocaust) tufla sütunlar (ayaklar) mevcuttur. Bunlar, yaklaşık 0.32m. çapında yuvarlak tufların üst üste konulmasıyla yapılmıştır. Bazısı 1.00 m. yükseklikte korunmuştur. Sadece bir sütunda, hem yuvarlak hem de dikdörtgen tuflar kullanılmıştır. Duvar kenarındaki tufla sütunların bazısı yarım daire biçimindeki tuflarla örülmüştür. Bazen, kare tuflardan oluşan

sütunlar da kullanılmıştır. Tufla sütunların yanındaki yıkıntı katında yer alan, mermer ve iri tufla plakalar, bu tufla sütunların taşıdığı taban hakkında bilgi vermektedir. Bu kalıntılara göre, tufla sütunların üzerinde bağıcı harçla birlikte tufla plakaların yer aldığı, bunun üzerine tekrar bağıcıyla birlikte ikinci sıra tuflanın konulduğu, bu tuflanın üzerine ise serilen kireç harcı bağıcıdan sonra pembemsi mermer plakaların yerleştirilerek oda zemin döşemesinin tamamlandığı anlaşılmaktadır. En son döşenen mermer plakalar ise odanın tabanını oluşturuyordu. Bu çalınan Sıcaklık odasının tabanının, kısa ve birbirine yakın yerleştirilen küçük sütunlar ve payeler tarafından taşındığı anlaşılmıştır.

2. Ocak (Praefurnium-Külhan): İkinci Sıcaklık odasının batı bitişiindedir (Foto raf 4). Oval planlı olup, 1.10x0.90m. ebadındadır. Doğru ve kuzeyindeki sıcak duman geçişi kanalı 0.32m. genişliğindedir. Duvarları tufla örülmüş olup, bağıcı olarak kireç harcı kullanılmıştır. Duvar genişliği, 0.25-0.32 ölçüsünde değişmektedir. Dış yüzünde sıva kısmen korunmuştur. Kuzey duvarı 1.12m. yükseklikte, güneyi yer yer 0.57m. yükseklikte korunmuştur. Tabanı tufla döşelidir.

1. Sıcaklık Odası (Caldarium): Bu oda, 1 nolu Ocak ile 2 nolu Sıcaklık Odası'nın arasında aynı doğrultuda (aks üzerinde) olup, her iki mekana da

Foto raf 3: Sıcaklık 2'nin (caldarium) ısıtma sisteminin (hypocaust) doğrudan görünümü, Foto. Mehmet Önal.

Foto raf 4: Ocak 2'nin batıdan görünümü, Foto. Mehmet Önal.

Foto raf 5: Ocak 1'in güney-do uyan görünümü, Foto. Mehmet Önal.

Foto raf 6: Su kuyusunun güneyden görünümü, Foto. Mehmet Önal.

sıcak duman (sıcak hava) kanalı bağlantısı vardır. Dikdörtgen planlı olup, 7.00x4.75 m. ebadındadır. Oda zemininde ısıtma sistemine ait, 16 adet yuvarlak tufların üst üste konulmasıyla oluşan sütun, iki adet de dikdörtgen tufların üst üste konulmasıyla oluşan sütun mevcuttur. Yuvarlak sütunlar genel olarak 0.30-0.33m. çapındadır. Bazıları 0.95m. yükseklikte korunmuştur.

1. Ocak (Praefurnium-Külhan-ateşlik): Tonozlu odanın güney bitişindedir (Foto raf 5). Kuzey yarısı tonozlu odanın içinde kalmaktadır. Büyük kısmı korunmuş haldedir. Oval formulu, 1.90x 2.50m. ebadındadır.

Tonozlu Oda: Hamamın üst örtüsü dâhil korunan tek odasıdır. Yaklaşık 3.00x3.00m. ebadında kare planlıdır. Giriş 1 nolu odadan beşik kemerle sağlanır. Kemerinin doğu yarısı zemine düştüğü haldedir. Kemerler ve duvarları tufla örülüdür, bağlantı olarak kireç harcı kullanılmıştır. Duvarları 2.50 m. yükseklikindedir. Tufla ve kaba yontulu taşlarla örülüdür. Üst örtüsü yer yer sıvalıdır.

1. Oda: Hamamın kuzey doğu köşesinde yer alır. Yaklaşık 2.80m. ebadında kare planlıdır. Batı, güney ve doğu duvarı beşik kemerlidir. Batı ve doğu kemerleri kısmen korunmuştur. Güney kemeri, 1. nolu Oca bağlantılı olan tonozlu odaya geçiş sağlayan kapıya ait olup, yarısı sağlam kalmıştır. Batı kemeri 4 nolu oda ile bağlantılı olup, yıkık haldedir. Kemer taşları 4 nolu odada yıkılı durmaktadır. Batı duvarındaki kemer ise kısmen yıkık olup, sonradan örülerek beşik kemer biçimine dönüştürülmüştür. Doğü kemerinin açıklığı 1.50m. dir.

1. Su kuyusu: Hamamın doğu duvarının dışındayken yer alır (Foto raf 6). Oval formulu olup, 2.30x3.60m. ebadındadır. Yaklaşık 7m. derinlikindedir. Bakımlı kenarlarında karlıklıklı düzgün kesilmiş kalker kesme blok taşlarla, araları ise kaba yontulu taşlarla örülmüştür.

Foto raf 14

Edessa'da, biri yazlık, diğeri kışık olan 4 adet hamamın varlığı daha bilinmektedir. Ama, Haleplibahçe'de meydana çıkarılan hamam Edessa kentinde, antik ve geç antik dönem hamamları içerisinde, günümüze kadar kazısı yapılan tek hamam özelliğindedir. Bu hamam kamununun gereksinim duyduğu tesis olarak halka hizmet vermek üzere yapılmış olmalıdır.

Hamamın ısıtma sistemi (hypocaust), Roma hamam mimari geleneğinin devamıdır. Isıtma sistemi ve odaları levleriyle Antiocheia ve Zeugma hamamlarına benzemektedir. Derz sıvalı duvar örgüsü ve zemininde balık pulu desenli taban mozaik ile Amazonlar Villası'na benzemektedir. Bu nedenlerle, anılan hamam da, Haleplibahçe Amazonlar Villası ile aynı tarihte M.S. 6. yüzyılın 2. çeyreğinin başlarında yapılmış olmalıdır.

Günümüzde, Amazonlar Villası'nın gölgesinde kalan hamam, ziyaretçilerden uzakta kendi halinde durmaktadır. Duvar taşları ve sıvaları yer yer düştüğü, ısıtma sisteminin tufları kırılmış,opus sectile ve mozaik döşemesi kısmen dağınık görünümde olan hamamın acilen onarımının yapılması gerekmektedir. Bu alanda yapılacak "Müze ve Arkeopark Projesi" kapsamında hamamın da bakımının yapılarak çevre düzenleme çalışmasının ardından turizme kazandırılmasıyla, ziyaretçiler tarafından Urfa'nın kazısı yapılmış en eski hamamının görülmesi sağlanabilecektir.

KAYNAKÇA

- 1) Ergeç, R., Önal, M "Belkıs/Zeugma Roma Hamamı ve Kompleksi Kurtarma Kazısı" VIII.Müze Kurtarma Kazıları Semineri (Ankara 1997).
- 2) Gökçe, N., Lloyd, S., "1951 yılında Milli Eğitim Bakanlığı ve İngiliz Arkeoloji Enstitüsü tarafından yapılan Sultantepe (Urfa) kazısı, Ankara Üniversitesi Dil ve Coğrafya Fakültesi Dergisi C. XI, Sayı 1 Mart 1953.
- 3) Levi, A.M.P., Antioch Mosaic Pavements, Volume I-II (Princeton 1947)
- 4) Segal, J.B., Edessa "The Blessed City" (Oxford 1970).
- 5) Segal, J.B., Edessa/Urfa-Kutsanmış şehir, Çev. Ahmet Arslan (İstanbul 2002).
- 6) Yegül, F., Baths and Bathing in Classical Antiquity (New York 1992).
- 7) Yegül, F., Antik Çağda Hamamlar ve Yıkınma (İstanbul 2006).

GERTRUDE BELL' N OBJEKT F NDEN 100 YIL ÖNCE URFA

Yrd. Doç. Dr. A. Cihat KÜRKÇÜO LU
Harran Üniversitesi
Fen-Edebiyat Fakültesi
Sanat Tarihi Bölüm Ba kanı

Gertrude Margaret Lowthian Bell (14 Temmuz 1868 - 12 Temmuz 1926) ngiltere'nin Durham County kentinde ayrıcalıklı bir ailenin çocu u olarak dünyaya geldi. Bell'in babası ünlü bir aileden gelen Thomas Hugh Bell'di. Gertrude Bell, henüz 3 ya ndayken annesi vefat etti. Bunun üzerine babası Thomas birkaç yıl sonra seçkin bir aileden gelen ve oyun yazarı Florence Oliffe ile evlendi. İlk ve orta ö renimini Londra'daki çe itli okullarda tamamlayan Bell, Tarih okumak için Oxford Üniversitesi'ne gitmeye karar verdi. Burada ba arılı bir e itim dönemi geçirerek okuldan birincilikle mezun olmayı ba aran ilk kadın oldu.

Okuldan mezun olduktan sonra seyahat etmeye karar veren Bell, Avrupa ve daha sonra da Ortado u'ya çok sayıda seyahatlerde bulundu. lerleyen yıllarda da cılık ve dünya turlarıyla da ilgilenmeye ba layan Bell, 1897-1898 ve 1902-1903 olmak üzere iki kez dünya turuna çıktı. 1899 yılında Kudüs'e yaptı ı ziyaretten sonra Araplara kar ı büyük bir sevgi ve ilgi duymaya ba ladı. Arap çöllerinde seyahatler yaptı ve batılılara çöl hayatını anlatan yazılar yazdı. Araplar ona "Çölün Kızı" ve "Irak'ın Taçsız Kraliçesi" isimlerini verdiler.

Bell, 1907 yılının Mart ayında arkada ı arkeolog William Ramsay ile birlikte Anadolu'ya geldi ve bir süre sonra ngiltere'ye döndü. Daha sonra Ocak 1909'da Mezopotamya'ya bir gezi düzenleyen Bell, bu sırada Geç Hitit dönemine ait olan Karkamı 'da önemli ke if ve incelemelerde bulundu ve bu bölgede kısa süreli kazılar yaptı. Sonra Irak'taki ünlü antik ehir olan Babil'e gitti.

Sonraki yıllarda Orta Do u'da ngiltere'nin çıkarları için casusluk ba ta olmak üzere çe itli faaliyetlerde bulunmaya ba layan Bell, ngilizlerin Orta Do u politikasının kurucusu ve planlayıcılarından biri oldu. Mezopotamya bölgesindeki Arap kabilelerini Osmanlı'ya kar ı kı kırtan faaliyetlerde bulundu. Ayrıca 1919 yılındaki Paris Konferansı'na delege olarak katıldı ve Irak devletinin sınırlarının belirlenmesi için çalı tı.

Gertrude Bell bu faaliyetlerinden ötürü "Irak'ı Kuran Casus", "Çöl Kraliçesi", "Güney Sınırımızı Çizen ngiliz Casus", "Osmanlıyı Parçalayan Kadın", "Çöl Gülü", "Çöl Leydisi", "Çölün Kızı" ve "Irak'ın Taçsız Kraliçesi" unvanlarıyla tanındı.

Hiç evlenmemi olan ve yalnızca bir kez ni anlanan Bell, ni anısını Çanakkale Sava ları sırasında kaybetti. Yalnızlık ve sa lı mın da bozulması sebebiyle bunalıma giren Bell, 12 Temmuz 1926 yılında yüksek dozda uyku hapı alarak intihar etti ve cenazesi Ba dat'ta gömüldü. Geride, özellikle tarihi eserleri ve gezilerini anlatan çok sayıda yayın, mektup ve zengin bir fotoğraf ar ivi bıraktı.

Gertrude Bell'in adını ilk kez 1978 yılında Prof.Dr. Semavi Eyice'nin Arkeoloji ve Sanat Dergisi'nin 2. sayısında yazdı ı "Gertrude Bell" adlı makalesinde okumu tum. Üniversiteden hocam olan Prof. Eyice, yabancı kaynaklardan yararlanarak yazdı ı bu makalesinde; Gertrude Bell'in hayatını, çalı malarını anlatıyor ve o döneme göre akıllara durgunluk veren bu

çalı malardan ibret alınmasını “*Seksen yıl önceki Osmanlı mparatorlu unun en sarp, en ıssız ve en tehlikeli bölgelerinde at üstünde dola arak yorulmaksızın ara tırmalar, incelemeler, hatta kazılar yapan bu ngiliz kadınının arkeolog ve sanat tarihçisi olarak hayatı, bu gün fakültemizin bu bölümlerinde ö retim gören genç kızlarımıza ibret dersleri verecek kadar meraklıdır.*” cümlesiyle ö rencilerine ö ütlüyordu.

Ancak benim bu makalede edindi im en önemli bilgi Miss Bell'in 1911 yılında Irak'ın Kerbela ehri yakınındaki Abbasi dönemine ait Ukhaidir Sarayı'nı inceledikten sonra Ba dat'tan kuzeye çıkarak Nusaybin, Mardin, Silvan, Diyarbakır, Viran ehir, Resulayn, Harran ve Urfa'ya gitmesi, bu yol üzerindeki cami, türbe, kilise, kale, sur, ören yeri, mimari detaylar, kitabeler, süslemeler, sütun ba lıkları gibi konuları inceleyerek foto raflaması ve bu zengin foto raf ar ivinin ngiltere'de Newcastle upon Tyne Üniversitesinde muhafaza edildi inin belirtilmi olması idi.

Üniversite yıllarımda, 1970 yılından itibaren Urfa'nın eski foto raflarını toplamaya ba lamı tım. Yukarıda sözünü etti im makaleyi okudu um 1978 yılından itibaren hep bu ar ive ula maya çalı tım. Bilgisayarın yaygınla madı ı, Internet denen harika bulu o yıllarda henüz kullanılmadı ı için bu gayretlerim bir sonuç vermedi. 1992 yılında Dicle Üniversitesine ba lı anlıurfa n aat Mühendisli i bölümünde ö retim görevlisi olarak çalı tı m sırada (Henüz Harran Üniversitesi kurulmamı tı) ara tırma görevlisi arkadaş larımızdan Murat Algın doktora yapmak üzere Newcastle upon Tyne üniversitesine gidiyordu. Hemen Murat Bey'e bu foto raf ar ivden söz ettim ve bunlardan Urfa ile ilgili olanları temin ederek bana getirmesi ricasında bulundum. Ancak Murat Bey Urfa'ya döndü ünde bu foto rafların incelemeye açık olmadı nı bana bildirdi. Tabii çok üzölmü tüm.

2000'li yılların ba larında benim için sürpriz sayılabilecek bir geli me oldu. Gertrude Bell'in 1899-1918 yılları arasında talya, Yugoslavya, Türkiye, West Bank (Batı eria), Lübnan, Ürdün, srail, Mısır, Suriye, Irak, Suudi Arabistan, Hindistan, Pakistan, Burma, Malezya, Singapur, Endonezya, Kore, Japonya ve Kanada'da çekti i 7223 adet foto raf 29 albüm halinde <http://www.gerty.ncl.ac.uk/> portalinde yayınlanmı tı. Yirmi yıldır pe inde oldu um

foto raflar artık bilgisayarımın ekranlarında idi.

Bu albümlerde yer alan foto rafların konuları a a ıdaki listede oldu u gibidir. Listeye bakıldı nda Urfa ile ilgili foto rafların O, T ve U albümlerinde yer aldı ı görölmektedir.

-Albüm A (1899-1900- talya, Türkiye, Lübnan-West Bank (Batı eria), Suriye, Ürdün ve srail'den 567 fotoğraf. (Türkiye'den Efes'in 1899 yılı görüntüleri yer alıyor).

-Albüm B (1905)- Lübnan- srail-Ürdün ve Suriye'den 250 fotoğraf.

-Albüm C (1905)- Suriye ve Türkiye'den 264 fotoğraf. (Türkiye'den: Antakya, Samanda , Payas, Toprakkale, Erzin, Ceyhan, Seyhan, Kars Pazarı (Kadirli), Akkale).

-Albüm D (1905)- Türkiye'den 266 fotoğraf. (Korikos (Erdemli), eytan Da ı, Cennet Cehennem, Silifke, Karaman, Konya, Sille, Karada , Konya Ere li ve stanbul).

-Albüm E (1910)- talya ve Yugoslavya'dan 187 fotoğraf.

-Albüm F (1907)- Türkiye'den 267 fotoğraf. (zmir, Kemalpa a, Efes, Manisa Büyökmenderes, Priene, Milet, Apollon Tapına ı, Latmos, Bafa Gölü, Milas, Bodrum, Araphisar, Alabanda, Çine Çayı, Aydın, Afrodit Tapına ı, Pamukkale, Akda , Dinar, Isparta, Sagalassos, E ridir, E ridir Da ı, E ridir Gölü, Yalvaç).

-Albüm G (1907)- Türkiye'den 262 Fotoğraf. (Yalvaç, Kızılviran, Maden Da ı, Karta Da ı, Kızıl Da).

-Albüm H (1905-1907)- Türkiye'den 268 fotoğraf. (Yalvaç, Yonuzlar, Kızılviran, E ret, Maden Da ı, Kartal Da ı, Kızıl da , Maden ehir, Ba da , Karapınar).

-Albüm I (1907)- Türkiye'den 251 Fotoğraf. (Karacakale, kızli, Emirgazi, Hasanda ı, Viran ehir, Bozda , Melendiz, Yılanlı Kilise, Kızıl Kilise (Hagios Pandalemaon), Panagia, Karagedik Kilise, Ihlara Vadisi, Aksaray, Sultanhan, Konya, stanbul Bo azı).

-Albüm J (1909)- Mısır, Lübnan, Suriye, Türkiye ve Irak'tan 251 foto raf. (Caber Kalesi, Carablus).

-Albüm K (1909)- Irak'tan 239 foto raf.

-Abüm L (1909)- Irak'tan 223 foto raf.

-Albüm M (1909)- Irak ve Türkiye'den 256 foto raf. (Türkiye'den: Cizre Kalesi, Cizre Köprüsü, Midyad).

-Albüm N (1909)- Türkiye'den 220 foto raf.

(Diyarbakır, Harput, Eski Malatya).

-Albüm O (1909)- Türkiye'den 254 foto raf. (Tomarza, Kayseri, Sarı Han, Talas, Ni de, Urfa Viran ehir'den brahim Pa a, Karaman, Göreme Kaya Kiliseleri, Ni de, Diyarbakır, stanbul.

-Albüm P (1911)- Mısır, Suriye ve Irak'tan 224 Foto raf.

-Albüm Q (1911)- Irak ve ran'dan 236 Foto raf.

-Albüm R (1911)- Irak ve Türkiye'den 216 foto raf. (Türkiye'den: Nusaybin, Dara, Mardin, Midyat).

-Albüm RTV Volme 1 (1902-1903)- Mısır ve Hindistan'dan 283 foto raf.

-Albüm RTV Volme 2 (1903)- Hindistan ve Pakistan'dan 261 foto raf.

-Albüm RTV Volme 3 (1903)- Hindistan, Burma, Malezya, Singapur ve Endonezya'dan 250 fotoğraf.

-Albüm RTV Volme 5 (1903)- Kore, Japonya ve Kanada'dan 211 foto raf.

-Albüm S (1911)- Türkiye'den 213 foto raf. (Hasankeyf, Batman Malabadi Köprüsü, Silvan Ulu Camii).

-Albüm T (1911)- Türkiye ve Suriye'den 216 foto raf. (Türkiye'den: Diyarbakır, Urfa Viran ehir, Resulayn, uayb ehri, Harran).

-Albüm U (1911)- Türkiye ve Suriye'den 43 foto raf. (Türkiye'den: Birecik, Harran, stanbul).

-Albüm V (1917-1918)- Irak'dan 137 foto raf.

-Albüm W (1916-1917)- Irak'tan 190 foto raf.

-Albüm X (1913-1914)- Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan ve Irak'tan 94 foto raf.

-Albüm Y (1913-1914)- Suriye, Ürdün, Suudi Arabistan ve Irak'tan 614 foto raf.

Urfa ile ilgili O , T ve U albümlerde; Urfa merkez, Harran, uayb ehri, Kasr-ül Benat, Viran ehir, Birecik'ten 1911 yılına ait yüzlerce foto raf bulunmaktadır. Bu foto rafların bazıları panoramik objektifle çekilmi , bazıları normal objektifle parçalar halinde çekilip birle tirilerek panorama haline getirilmi tir.

Bundan yüz yıl önce bir kadının nerede ise tüm dünyayı at sırtında gezerek çekti i binlerce foto rafı hatasız bir ekilde ar ivlemesi o günün ko ullarına göre adeta imkânsız ba armak gibi bir ey. 1911 yılında Güneydo u Anadolu kentlerinde ve Urfa'da foto raf atölyelerinin bulunmadı ı dikkate alındı nda Gertrude Bell'in çekti i filmleri biriktirip foto raf atölyesi olan bir yerde banyo (developer) ettirdi i ya da foto raf banyosunda kullanılan ilaçları yanında ta ıdı ı ve çekti i filmleri kendisinin banyo etti i dü ünülebilir. Bence ikinci fikir daha a ır basmaktadır.

Gertrude Bell'in <http://www.gerty.ncl.ac.uk/> portalinde, foto raflar dı nda Urfa'dan yazdı ı mektupları da yer almaktadır. Bu mektupların Türkçe'ye çevrilerek yayınlanması Urfa ve çevresinin 1911 yılı hakkında bizlere önemli bilgiler verecektir.

Gezdi i dönemde casus olarak çalı mı olsa da bizlere 100 yıl öncesine ait Urfa ve çevresinin e siz de erdeki foto raflarını miras bıraktı ı için Bayan Gertrude Bell'e ükran duyulmalı diye dü ünüyorum ve “*Te ekkürler Bayan Bell*” diyorum. 19.yüzyıl sonları ve 20. yüzyıl ba larında dünyanın birçok yerini gezerek notlar alan, oralarla ilgili mektuplar yazan ve foto raflar çeken Bayan Bell'in yukarıdaki unvanlarına ben de “ ngiltere'nin Evliya Çelebisi” unvanını ekliyorum.

Gertrude Bell'in Urfa ve çevresi ile ilgili fotoğraflarından bazılarını açıklamaları ile birlikte a a ıda siz de erli okuyuculara sunuyorum.

Foto raf 1

Foto raf 1: Millet Hastanesi önünden (Bu günkü A ız ve Di Sa lı ı Merkezi) ehrin güneyine do ru bakı . Önde Karakoyun Deresi, geride Tel Fıtır tepesinden Samsat Kapısı'na do ru inen ehir surları görülüyor. Millet Hastanesi önünün mezarlık oldu u anla ılıyor. 1. Jüstinyen Su Kemeri. 2. Samsat kapısı. 3. Millet Köprüsü (Ali Saib Bey Köprüsü). 4. Bediüzzaman Mezarlı ı.

Foto raf 2: Urfa Kalesi'nin kuzey batı eteklerinden şehre bakış . 1. Eski Edessa'nın 4.-5.yüzyıl kaya mezarlarının yer aldığı "Mance Deresi" mevkinin başlık olduğu görülüyor. 2. Halepli Bahçe. 3. şehrin Urfa kalesi ile birleşen güneybatı surları. 4. Halil-ür Rahman Camii minaresi. 5. Rızvaniye Camii Minaresi. 6. Kalealtı Mezarlığı . Bu mezarlık 1950'li yıllarda oluşmaya başlayan Yakubiye Mahallesi'nin evleri altında kalmış , mezarlardan sadece Yakup Kalfa Mezarı günümüze ulaşmıştır.

Foto raf 3. Vali Fuat Bey Caddesi'nin (Büyük Yol) Balıklıgöl tarafındaki giriş önünden Urfa Kalesine bakış . Sol tarafta görülen yapı Ethem Paşa tarafından 1903 yılında Urfa'da yaptırılan dört karakoldan biri olan Halil-ür Rahman Karakolu'dur. Diğer üç karakol Bediüzzaman, Halvetiye ve Mihsımor Karakollarıdır. Bu karakollardan sadece Mihsımor Karakolu'nun bir odası günümüze ulaşmıştır.

Foto raf 4. Halil-ür Rahman Gölü ve Rızvaniye Camii'nin panoramik görünümü.

Foto raf 5

Foto raf 5. Rızvaniye Camii minaresinden Halil-ür Rahman Gölü ve Halil-ür Rahman Camii'ne bakı . Foto rafın sol tarafında göl kenarında görülen ve içerisinde balıkların yer aldığı do al havuzları olan evler “Harrahmanlar-Erenler” ailesine aitti. Bu tarihi evler 1958 yılında Vali Kadri Ero an tarafından yıktırılmıştır. Urfa'nın turizm merkezinde yer alan yalı görünlü göle nazır bu evlerin turizm amaçlı kullanılması o yıllarda dü ünülememi tir.

Foto raf 6

Foto raf 6. Bey Kapısı Köprüsü ve Bey Kapısı'nın “Mahmuto lu Kulesi” denilen burçlarının do u cepheden görünümü.

Bey Kapısı, Urfa ehir Surlarının do u yönünde olup düzgün kesme ta lardan in a edilmi tir. Kısas'a açıldı ı için “Kısas Kapısı” ya da “Bab el-Emir” adlarıyla tanınmaktadır. Kapı yıkılmış olup, “Mahmuto lu Kulesi” diye bilinen burçları ayaktaadır. Osmanlılar zamanında kapı a alı mın Mahmuto lu ailesine verilmi olmasından dolayı bu isimle anılan yapı, güneyde silindirik bir burç, bunun kuzeyinde ise be kö eli daha alçak ikinci bir burçtan meydana gelmi tir. Kuzeydeki burcun batı tarafı “harem”, güneydeki burcun ise “selamlık” olup her iki kısım aralarındaki bir kapı ile birbirine ba lanmı tir.

Selamlı ın do usundaki silindirik burcun do uya bakan dı cephesindeki Ermenice kitabede burasının Haçlı kontlu u zamanında, 1122-1123 yıllarında yenilendi i yazılıdır. Kitabe metni öyledir: “19 ubat 1122 - 18 ubat 1123 tarihleri arasında, büyük Kont Joyslin ve Allah'ı seven Prens Vasil'in yönetimi zamanında bu kale, büyük bir teknik ve para harcanarak Allah'ın yardımı ile tamamlanmı tir. Bu kaleyi in a eden ki iler ba arıldılar, imanlıdırlar. Prens Vasil bir daha geli inde bu ki ilere bu hizmetlerinden dolayı Zafer Tacı 'nı giydirecektir.”

Foto raf 7

Foto raf 7. Bey Kapısı Köprüsü'nün güney cephesi ve Bey Kapısı'nın “Mahmuto lu Kulesi” olarak bilinen burçları.

Foto raf 8

Foto raf 8. Gertrude Bell 1911 yılının Mayıs ayında çektiği bu fotoğrafı yanlışlıkla "Urfa'da Abdurrahman Medresesi" (Rızvaniye Medresesi) olarak tanımlamıştır. Ancak geride görülen Urfa Ulu Camii'nin doğu duvarı, bu fotoğrafın Yıldız Meydanı'ndaki Nakibzade Medresesi'ne ait olduğunu göstermektedir. Fotorafta avluda görülen havuz ve kemerler günümüzde yoktur.

Foto raf 9

Foto raf 9. Harran Ulu Camii doğu duvarı ve minaresi. Foto raf normal objektifle parçalar halinde çekilerek birleştirilmiştir. 744-750 tarihlerinde Emevi hükümdarı II.Mervan tarafından inşa ettirilen Harran Ulu Camii Anadolu'nun en eski, en büyük ve en zengin taş süslemeli olma özelliklerine sahiptir. Bu muhteşem eser 1269 yılında Harran'ın Moğollar tarafından tahrip edilmesi sırasında yakılıp yıkılmıştır.

Dr.Nurettin Yardımcı'nın son yıllarda yaptığı kazılar neticesinde caminin planı netlik kazanmış ve caminin mihrap duvarı boyunca uzayan dört sahınlı bir plana sahip olduğu anlaşılmıştır.

Foto raf 10

Foto raf 10. Harran ç Kalesi'nin kuzeybatı kö eden görünümü.

Harran ehrinin güney do usunda yer alan ç Kale, surların o kesimdeki bölümünü olu turmaktadır. Kaynaklar, kalenin yerinde bir Sabii mabedinin bulundu undan söz etmektedir. slam kaynaklarında kaleden ilk kez bahseden el-Mukaddesi (hicri IV.-miladi X. asır) burasının Kudüs Kalesi gibi ta tan yapıldı ını, güzel ve sa lam oldu unu söylemektedir.

Emevi hükümdarı II. Mervan'ın 10 milyon dirhem harcayarak yaptırdı ı söylenen sarayın kalenin esasını olu turdu u ihtimali vardır.

1183'te Harran'ı ziyaret eden spanyol Seyyah bni Cübeyr Harran kalesinden; “ *ehrin do usunda bo bir arsa ile ayrılmı müstahkem bir kalesi vardır. Bu kalenin etrafına dö enmi ta larla yapılmı derin ve geni bir hendek bulunur. Bu hendek ehrin suru ve kaleyi birbirinden ayırır. Hende in suru da çok sa lamdır*” cümleleriyle bahsetmektedir.

1242 yılında Harran'ı ziyaret eden bni eddad ise, ehrin do usunda bulunan kaleye eskiden el-Müdevver denildi ini, burasının Harran Sabiilerinin mabedlerinden biri oldu unu, 1192 ba larında kaleyi a abeyi Selahaddin Eyyubi'den devralan Melik el-Adil'in o tarihte kaleyi yeniletti ini söylemektedir.

XVII. yüzyılın ortalarında Harran'ı ziyaret eden Evliya Çelebi Harran Kalesi için, “*Urfa'dan güney tarafında 9 saat giderek Harran Kalesi'ne geldik. Burayı da Nemrud yapmı tır. Çöl içinde gayet sa lam bir kaledir. Be gen ekinde olup sanki usta elinden yeni çıkmı gibidir*” demektedir.

Düzensiz dikdörtgen planındaki Harran Kalesi'nin dört kö esinde onikigen birer kule

bulunmaktadır. Bunlardan kuzey batıdaki kule tamamen yıkılmı tır. Güney do udaki kulenin dı kısmı yıkılmı olup iç kısmı ayakta dır. Güney batıdaki ve kuzey do udaki kuleler ise kısmen ayakta dır.

Foto raf 11. Harran Küçük Cami.

Günümüzde mevcut olmayan bu caminin Harran ören yerinin güney batı kesimindeki temel kalıntıları ya lı köylüler tarafından 1990 yılında A.Cihat Kürkçüo lu'na gösterilmi tır. Bu temeller son yıllarda yapılan betonarme kaçak yapılar altında kalmı tır. Foto raf, cami içinden mihrap duvarını göstermektedir. Foto rafa bakıldı ında caminin kibleye dikey üç sahnalı oldu u, sahnaların örtü sisteminin sütunlara oturdu u anla ılmaktadır. Ancak, foto raf caminin yıkık durumunu gösterdi inden örtü sistemi hakkında fikir edinilememektedir. Üç dilimli kemerli mihrabın sonradan tahrip edilerek delindi i anla ılmaktadır.

Foto raf 11

Foto raf 12

Foto raf12. Viran ehir Martyrionu kalıntıları.

Bizans dönemi Hıristiyanlık yapılarının anlıurfa bölgesindeki en büyük örneklerinden olan oktagon (çokgen) planlı bu yapının 34.5 x 32 m. çapındaki kubbesinin bazalt taından örülmüş sekiz adet paye üzerine oturdu u Bayan Gertrude Bell tarafından 1911 tarihinde çekilen foto raflardan anlaşılmaktadır. Foto rafta görülen payelerden sadece bir tanesi günümüze ulaşmıştır.

Büyük bir nekropolün ortasına inşa edildi i anlaşılan bu yapının önemli bir aziz için Martyrion (içersinde aziz mezarı bulunan kilise) olarak IV.-V. yüzyıllar arasında inşa edildi i tahmin edilmektedir. Bu yapının, Viran ehir'de doğan, sonraları kendi adıyla "Yakubilik" olarak anılan "Monofizit" Süryani cemaatini destekleyen bir halden kurtarıp toparlayan ve "Tibelo" (Evrensel Metropolit) unvanına kadar yükselen, 578'de Mısır'da ölen, cesedi 622'de Viran ehir'e getirilen Mar Yakub'un gömüldü ü Fasilta Manastırı olma ihtimalini de düşünmek gerekmektedir.

Kalıntılar arasında bulunan çok sayıda mozaik tanesinden yapının zengin mozaik süslemeli olduğu anlaşılmaktadır. Yapı alanı içersinde yapılacak arkeolojik kazılar hem yapının temellerini (planını), hem de döşeme mozaiklerini ortaya çıkarabilecektir. Yapı, yüksek payelerine izafeten Viran ehir halkı tarafından "Dikmeler" adıyla adlandırılmaktadır.

Foto raf 13. Uayb ehri Harabelerinde Roma dönemine ait bir yapı kalıntısı.

Harran İlçesi'ne bağlı Özkent Köyü adıyla anılan tarihi Uayb ehri harabelerinde henüz arkeolojik kazılar yapılmadığından buradaki yapıların dönemleri hakkında kesin fikir ileri sürmek

mümkün olamamaktadır. Ancak bu kentteki mevcut mimari kalıntıların Roma devrine ait olduğu tahmin edilmektedir. Oldukça geniş bir alana yayılan bu tarihi kentin etrafı yer yer izleri görülen surlarla çevrilidir. Kent merkezinde çok sayıda kaya evleri üzerine kesme taşlardan yapılmış yapılar inşa edilmiştir. Tamamı yıkılmış olan bu yapıların bazı duvar ve temel kalıntıları günümüze kadar gelebilmiştir.

Tektek Dağları'ndaki Soğukmatar, Kasr-ül Benat gibi yerlerde çok sayıda Süryanice yazıt bulunmasına karşın, bu yerlerde çok daha büyük olan Uayb ehri harabelerinde Süryanice yazılı sadece bir mezar taşının bulunması araştırılması gereken bir konudur. 1967 yılında J.B. Segal tarafından görülmüş ve yayımlanan bu taşın "Bu MAKYL'in mezarıdır. .... 'in ve .... 'in elleriyle ....." yazısı okunmaktadır.

Halk arasında Uayb Peygamber'in bu kentte yaşadığına ve kentin adını Uayb Peygamber'den aldığına inanılmaktadır. Kalıntılar arasındaki bir mezar Uayb Peygamber'in Makamı olarak ziyaret edilmektedir. Son 30 yılda inşa edilen köy evleri ören yerinin özgün görünümünü bozmuştur.

Foto raf 13

Foto raf 14

Foto raf 14. Kasr'ül Benat.

Viran ehir- anlıurfa karayolunun 30 km.'sindeki Terzi Köyü'nden güneye sapan yol önce Çimdin Kale'ye, daha sonra Ba aran ve Binekli Köylerine u radıktan sonra Binekli'nin 1 km. Güneyinden batıya saparak 3 km. sonra Kızlar Sarayı (Kasr'ül Benat) Harabelerine ula ır.

Köy meydanındaki a ılların ihata duvarlarında bolca kullanılan blok ta lardan burada büyük yapı kalıntılarının oldu u anla ılmaktadır. Foto rafta görülen anıtsal yapı günümüze ula mamı tır.

anlıurfa Merkez lçe sınırları içersindeki So matar Ören Yeri'ndeki Süryanice yazıtlı "Kutsal Tepe"nin bir benzeri Kasr-ül Benatt'ta bulunmaktadır. Köyün kuzeyindeki bu kayalık tepede 10'dan fazla Süryanice yazıtın bulunması burayı "Yazıtlı Tepe" olarak adlandırmamıza neden olmu tur.

"Yazıtlı Tepe" nin güney kesiminde ve köyün do usundaki kayalık yamaçta ma ara ve kaya mezarları yer almaktadır. Bunlardan en büyü ü ve i çilikli olanı "Yazıtlı Tepe" nin güney yamacındaki 8 arkosoliumlu kaya mezarıdır. Arkosoliumların silmeli kemerleri birbirine ba lı olarak mezarın üç yönünü dola makta, aralarındaki bo luklarda kabartma haç ve çiçek motifleri yer almaktadır. Mezarın güneye bakan giri cephesindeki Süryanice yazıtlarda burada yatan ahıslardan "Ke i Abrohom" adı okunabilmektedir. Bu mezarın bir benzeri anlıurfa il merkezinin güney kesiminde "Ehber" (Abgar) olarak adlandırılan da da bulunmaktadır.

Kasr-ül Benat'taki mimari elemanların lento silmeleri, korint üslubundaki sütun ba lıkları, Tektek Da ları mevkiindeki Sene Ma ara Harabeleri'nde ve Urfa Ulu Camii avlusundaki M.S. 435 tarihli St.Stephan Kilisesi'nden kalma kemer, lento ve sütun ba lıklarına büyük ölçüde benzemektedir. Ancak, Kasr-ül Benat sütun ba lıkları St.Stephan Kilisesi sütun ba lıklarına göre

daha sade ve süslemesizdir. Bütün bunlara dayanarak Kasr-ül Benat yapılarını IV. yüzyıl sonlarına, V. yüzyıl ba larına tarihlemek mümkündür.

Foto raf 15

Foto raf 15. Birecik'in batı surları üzerindeki yalılar ve önlerinde kayıklar. 1960'lı yıllarda Fırat Nehri doldurularak bu yalıların önünden yol geçirilmi ve yalılardan günümüze eser kalmamı tır.

Foto raf 16

Foto raf 16. Birecik limanında insan ve ticaret kervanı ta ıyan feribotlar. Anadolu'nun batısından gelen ticaret malları bu kayıklarla Fırat Nehri'nin do usuna aktarılıyordu.

Birecik'in günümüze ula mamı tersanelerinde yapılan gemilerle Fırat boyunca Basra Körfezi'ne kadar ticaret yapılırdı. Bu tersanelerden Ulu Cami önünde olanı 1960'lı yıllarda Fırat Nehri'nin doldurulmasıyla yapılan yolun altında kalmı tır.

KAYNAKLAR:

- Semavi Eyice., "Gertrude Bell (14.VII.1868 12.VII.1926)", Arkeoloji ve Sanat, Yıl 1, Sayı 2, sayfa, 8-10, stanbul, 1978.
- <http://www.gerty.ncl.ac.uk/>
- <http://www.gerty.ncl.ac.uk/photos.php>
- http://tr.wikipedia.org/wiki/Gertrude_Bell

RURURFA

brahim TEZÖLMEZ
Edebiyatçı- air

Zamandan ve zeminden uzak bir büyüğü Urfa ak amında toplandı cümle ozanlar, Urfa üzere yazanlar; Anzelha bahçesinde, bir iir gecesinde...

Ortada bir büyük mangal, pirinçten i lenmi göz göz; içi dolu köz. Üstünde gümgüm fokurdamakta, içinde "mırır", yani o Yemeni dilber, sanırsın rakedip oynamakta...

ark i i kilimlerle, sap yastıklarıyla süslü tahta kerevitler, yerlere serili keçeler... Urfa'nın gizemli ezgisi tüm motiflerde...

Boynunda hamaylı, ba ında pu u, masaldan süzülmü kahveciba ı; kâh mangaldan aldı ı nar gibi közlerle nargilelerin ate ini tazelemekte, kâh acı kahve da ıtmakta, kâh Seylânî lebr-renk çayları...

Hava yüklü, dört taraftan rüzgâr seda ile renk, sihr ile ahenk yı makta... Velhasılı bu bahçeye iir ya makta...

Say ki somut ufkun ötesindeyiz, Kafda ı'nın ardında, zümrüdüankanın kanadındayız. Say ki Urfa'da Anzelha bahçesindeyiz. Peygamberler atası Hazreti brahim'in hem do du u, hem ate e atıldı ı o mücerred mekândayız...

*Hâkimiz mevlidir Hazreti brahim'in
Nâbiyâ rast makamında Rehâvî'yiz biz*

Diyerek Yusuf Nâbî girdi söze mecliste önce. Altı padi ah görmü uzun ömrünce. XVII. Asır Osmanlısının ikbalini de, idbarını da görmü pîr Nâbî.

"Dünyaya bir gelir böyle bir Nâbî" dedi, Koca Ragıp Pa a'nın mühürdarlı mını da yapmı olan

Nüzhet Ömer ve Nabi'nin u beytini okudu:

*Bir gelmi iz hünerkede-i dehre Nâbiyâ
Âyînede görür gören ancak nazîrimiz*

Meclistekiler "beli" dediler ve Nâbî devam etti:
*Vatanım ehr-i Dilârâ-yı Ruhâ
Vakt-i tahrîr makarrım ehbâ
Ne Ruhâ nüsha-i gülzar-ı Cinan
Maskat-ı re's-i Halilür-Rahman*

Memleketinin, gönül süsleyen Urfa oldu unu, buranın Cennet bahçelerinden bir örnek güzelli i yansıttı mını dile getirdi.

Dervi Fenayi tamamladı:

*Bu mevlid-i Halilullah nazargâh-ı Hüdâ'dır bu
Halil'e ate i "berden selam" eden Ruhâ'dır bu*

Urfa'nın güzellerini de yabana atmayalım, diye söze girdi Hilmi:

*Nev-resîde putları hayret-fezâdır Urfa'nın
Hublarına can feda etmek sezâdır Urfa'nın*

Dedi ve Urfa terazisinin Urfalıyı hep hafif tarttı mını ifade ederek:

*Güftârımı hiç Urfa'da takdîr eden olmaz
Lazım bana tebdîl-i mekân etmeye gayret*

Diyerek sözünü noktaladı.

evket sözü alarak, gerçi benim iirlerimi burada takdir ederler, o mevzuda serzeni e mahal yok, ancak benim derdim o ay yüzlü ile:

*Vuslatın va'deylemi ol mâh-rû a'dalara
evketâ ben âkıbet terk-i Ruhâ etmez miyim?*

Behçet Kemal Ça lar müdahale etti. Olur mu, bu özge yurt, bu irin yer bırakılır gidilir mi?

Urfa'da bulur derler, her gece,
Yaylanın geyi i, çölün ceylanı.
Urfalı gönlünde yatar sessizce,
Da ba ı kartalı, sahra arslanı.
Vazgeçemem bu elden
Güzeldir her güzelden
De il mi gönlüm yanık
Urfalıyam ezelden
Getirmi kurdu da ku u da dile...
"Ne güne tir ne de soy sop vesile"
çinin sönmeyen ate leriyle
Derisi de yanan esmer insanı.
Bul Urfa'yı gizlice
Kalp ata ata gece
Bir kolun açık kalsın
Yâr gele yata gece...

M. Hulusi Öcal; i te beni yakan, kül eden o yârdır. Oysa o, bir o kadar naif ve zariftir; onu hiç mi hiç incitmek istemem, dedi:

Gönlünün penceresine,
Tül olayım Urfalı kız;
Seher vakti bir meltemsi,
Yel olayım Urfalı kız.

Geçmez oldu haftam ayım,
N'olur a kına kanayım;
Istırabınla yanayım,
Kül olayım Urfalı kız.

Gençli imi mahveyledin,
Bilmem ki sana neyledim,
Acı bir söz mü söyledim,
Lâl olayım Urfalı kız.

Hatıramı koy cebine,
Mağcup mağcup bakma yine,
Terbiyene, edebine,
Kul olayım Urfalı kız.

ükrü Algın söze girdi. Ben de bir zamanlar sevmi tim. Sevdim im, Urfa co rafyasına benzerdi; Urfa'da sevdim imi, sevdim imde Urfa'yı görürdüm:

Harran'da bir ba ak,
Tektekler'de bir ceylan
Karacada 'da bir pınar,
Gönlümde bir ak ako,
Bir ak akosun Urfalı kız!

Benim sevdim im bir afet, ba tan aya a letafet dedi Naci pek:

Bende sabır,
Sende insaftan eser yok!
Hadi gel, gel!

Sabır ta ımı çatlattın,
Daha fazla bekletme gel,
Urfalı güzel!

O esnada gür bir ses, Davudi bir seda, bir hoyrat yoklayarak yüksekteki Kale'yi, yayıldı bahçeye. Kulak kesildi herkes:

Derde kerem
Rabbimdir derde kerem
Tarlama gam, çiftim hicran
Sürdükçe dert ekerem

Meclistekiler "ne ol ki?" diye sordular.

Necip Mirkelamo lu; bu ses Haleplibahçe'den geliyor besbelli, diyerek yanıtladı:

hvanlar doldurmu yine eyvanı,
Sazlarda çalınan Urfa Divanı;
Türkü brahimi, hoyrat ırvanı,
Haleplibahçe'de ehli diller konu ur.

Urfalıyam gam dilini bilirem,
Bülbül gibi gam dalına gelirem.
Ölürem ben Urfam için ölürem:
Böyle ancak Urfalılar konu ur.

Fikret Otyam " te bu ses, Urfa halk adamının, yanık yüzlü, yanık bahtlı insanların sesidir. Bu hoyratlara can dayanmaz, yürek dayanmaz. Bu öldürücü türküler, ci erleri sarat olmu insanların türküsüdür. Hınçlarını türkülerden alıyorlar. Dertlerini türkülere veriyorlar" dedi:

Ah demeden
Çürüdüm ah demeden
Ci erim sarat olmu
Kan kusup ah demeden

Otyam Usta'yı onaylayarak; Urfalıdır, yaralıdır. Bu yarayı açansa ku kusuz yâr elidir diyerek devam ettim:

Yara var
Yâra ula , yara var
Benim göz göz gönlümde
Her gözelden yara var

Kale'den yanık bir ses yankılanarak sesime ses verdi:
Yara sızlar
Ok de mi yarasızlar
Yaralının halinden
Ne bilsin yarasızlar

M. Akif nan; bu yara vefasızlı ın, ihmalin, sahipsizli in açtı ıyaradır, dedi:

hmalin vefasız alçak hükmüne
Sabırla elini ba layan ehir.
Ha metli devrinde gördü ü güne,
Bakıp da anarak a layan ehir.

Yürekler parçalar sahipsiz halin,
Masal mı kalacak söyle ikbalin?
Görüp de utansın yüzü ihmalin,
Bin va'de kanarak a layan ehir.

Halim Ya cıo lu, bu geri kalmı lık, Urfa'da ö retmenlik yaptı ım yıllarda beni de derinden yaralamı tı. O zamanlar Anzelha'ya hitaben öyle demi tim:

Anzelha, iki metre eninde
Sekiz metrede biten
Sokakları gezdin mi hiç?
Sokaklar boyunca
Duvarlar,
Duvarları gördün mü hiç?
Duvarlar ardındaki mahpus kadınların
İstirabını çektin mi hiç?

...
Anzelha,
Böyle inlerde mi ya ardı vatanda ların?
Söner miydi gözleri trahomdan,
Delik de ik miydi yüzleri
Sonu yok muydu ak amların?

...
Seni canlı bir hüznün halinde ba rıma bastım.
Sen benim memleketimsin Anzelha
Derdini söylemezsem,
Haram olur anamdan emdi im süt,
Zehir olur yedi im her lokma...

Anzelha,
nan ki uyandım artık rüyadan.
De il vatan parçası
Sadece zmir, sadece Bursa
Acımdan, hıncımdan çıldırabilirim Anzelha!
Böyle mi olmalıydı tarihler ya amı Urfa?
Böyle mi kalmalıydı?

Ayhan Abamor, Urfa'nın bu derin uykudan uyanabilmesi, Fırat'ın Harran'a kavu masıyla mümkündür ancak, dedi ve Fırat'ı okumaya ba ladı:

Ey bikes, biçare, avare nehir!
Akı ın muztarip, gidi in küskün...
Bu hale yad eller ne mana verir,
Elverir son bulsun ebedi hüznün.

Bir öksüz yatıyor ba rı yırtılmı ,
Yürekte susamı Harran Ovası,
Yavruları onu peri an kılmı ...
Urfa'yadır hükmün sonsuz cezası.

Niyazi Yıldırım Gençosmano lu sözü alarak ne Harran eski toprak, ne Fırat eski ba ıbo su... Selam nehirlerin Köro lusuna, dedi:

Uyandım da ların bö ründe u uldayan
Külünk sesine.
irince dilleri tan vakti türküleri
Ferhat üstünedir.

...
Fırat ba ıbo ve vah ibir at de il artık...
Asil bir küheylan gibi
taat üstünedir.

Harran Ovası'nda dolu ba aklar
Boyumdan yüce...
Pamuk yı nları bulutlar gibi
Kat kat üstünedir.

O sırada Fazıl Bayraktar Pa a girdi meclise asker selamıyla. Bir zamanlar, genç bir subayken görev yaptı ım Fırat'tan Cırcıp Deresi'ne dek bu bölgeyi, avucumun içi gibi bilirim Harran'ı ve Urfa'yı... Sorun bakalım, dedi:

Ne vakit
Birecik'ten geçsem
Fırat'ı
Hep orada görürdüm.
Sorun bakalım;
Gördü üm yerde
Yine duruyor mu?
Yoksa
Gün gibi,
Yıl gibi,
Asır gibi,
Belli belirsiz yürüyor mu?

...
Hudut boylarında
Parçalanmı kaçakçı gövdeleri
Mayın tarlalarında çürüyor mu?
Sorun bakalım;
Tektek Da ları'nda,
Kan kokusu alan
Ak çakal sürüleri,
Durmaksızın ürüyor mu?

Sonra derin bir iç çekti pa a. Bir gönül macerasıydı anımsadı ı, belli:

Nısıftel'deki tozlu köy yolunda
Ak toynaklı ceren gibi
O nasıl seki tir?

Kıskanıyorum
Boynunda tomurcuklanan o teri,
Ak gerdandan a a ılara
O nasıl akı tır?
Bireh bireh bireh
Bakmaz gibi görünüp de
Kara ya ma ın üstünden
O nasıl bakı tır?

brahim Tezölmez, ben de rastlamı tım pa am, günün birinde Harran güzellerinden birine, diyerek söze izin istedi:

Onu bir gün
bir kuyuba ında gördüm
çıkırıkla su çekerken
ahlanan
bir at gibiydi
dedi kutsaldır burda su
pusat gibi ya da

avrat gibi
bir sarnıç ba ında
gördüm bir gün onu
o cihân-sûzu
Harran ve o susuz
Mevsim temmuzdu
dedi ça ıl ça ıl
aksın isterim su
Dicle gibi ya da
Fırat gibi.

Onu bir gün
Tektekler ete inde gördüm
çorakta boy veren o
yabangülünü
kara kıl çadırının önünde
yün e irirken
e irdi i çile çile
dertti, kederdi
ömrü hederdi
dedi bu da lara
Kerem yürekli
demir külünlü
da gibi adamlar gerek
Ferhat gibi.

Ona bir gün
pekyolu'nda rastladım
bir rüzgâr gibi geçerek
gözlerimin önünden
hanlardan, kervansaraylardan
tarihin dehlizlerinden
menzillerinden a an
ve u ulu ul ça a ula an
dedi öyle yollardan geçtim
öyle girift
öyle ince
Sırat gibi.

...

Ali Akba , Harran kızlarının gözleri, Harran
göklerindeki yıldızlara benzer; öyle iri, öyle ıltılı...

Yıldızlar
ri ehla gözlerdir
Geceyi gamlı kılan
Uzaktan süzerler bizi
El de memi ter ü taze tenleri
Ölmü ergen kızlardır yıldızlar

Yıldızlar
Derin Harran göklerinin
Solmaz çiçekleri
Naz çiçekleri
Her gece peri an dü erler suya
Yıldız saya saya varır bebek uykuya
Dökülür yastı a bir mavi rüya
Onlar ki en hazin ninniye söyler
Öper öksüz çocukların alnından
Sarı benizli ecemizdir
Yıldızlar

Yıldızlar
Bahtımız, yalnızlı ımız
Leyla!
Deme gör
Gök yankılanır
Ok aryüzünüzü bir ku kanadı
Bu en güzel kadın adı Havva 'dan beri
Kim bilir nasıldı elleri
Hey eski zaman güzelleri
Arzu, irin, Züleyha
Dilberler dilberi Meryem
Kem gözlere mahrem
Kızlardır
Yıldızlar

Ya Urfa gecelerine ne demeli, diyerek söze ba ladı
Halide Nusret Zorlutuna. Cumhuriyetin bu idealist-
ana ö retmeni. Urfa'daki ö rencilerinden söz açtı.
"Onlar güne in öz çocuklarıdır. Gözleri ve
gönülleri güne doludur. Kanları yazları kadar
sıcak, ruhları baharlar kadar aydınlıktır."
"Güneyde gök, bütün yıldızları ve güne iyle bu
kutlu topra a e ilip, yakla ıp; onu kucaklar, öper.
Bütün aydınlı mı, bütün sıcaklı mı ve iirini, bir
öz anne cömertli iyle ona verir. Urfa gecelerine
hasretim var" diye devam etti:

Gök topra a e ilir, yakla ır;
Sarardı onu efkatli bir anne gibi
Karanlık.
Ilık,
Yıldızlar iri iri...
Ve uzakta çöl, ezeli bir sır!

Ilık karanlık arkı söylerdi,
Ayı ı ı öperdi susamı topra ı
Kemanlar inler,
Neyler dua eder
Ve güzel sesler avuturdu her derdi.

Güzeldi bir güzel masal kadar
Urfa'da yaz geceleri...
Urfa'da saz
Geceleri...
O gecelere hasretim var;
Hasretim var!

Dedikten sonra Urfa'yla konu masına öyle
devam etti:

Seni içten seven kızımı biraz dinle
Çileler çekmi yurdum, güzel Urfa, can Urfa!..
Ayrılık acısını payla alım seninle,
Yüre im dolu hasret, can Urfa, vatan Urfa!

Hayalin parça parça gönlümde ça lar her an,
Kale, Aynizeliha, Dergâh, Halilürrahman...
Her kö ende bir ba ka güzellik elvan elvan,
Her kö en ayır cennet, can Urfa, vatan Urfa!

Bahattin Karakoç " anlıurfa Bir Demet Güldür
Sevdamda" diyerek sözü devraldı:
Urfa umur görmü bir kutlu ehir
Kim demi boz toprak, mor kutnu ehir...
Ayn Zeliha'da bir yaz vaktidir,
Halilürrahman'da namaz vaktidir,
Burda gül bahçesi olmu yangınlar,
Ufuklar tarihin sesiyle çınlar.

Ahmet Kutsi Tecer, bu mekânda insanı asırlar
ötesine götüren bir tılsım var adeta, dedi ve sözünü
sürdü:

Bir gece Urfa'da Halilrahman'da
Suda ay do du u garip zamanda,
çimde hicranlı bir bülbül sesi
Altımda seccade bir gül bahçesi

Üstümde yıldızlar, önümde havuz
Pırıl pırıl bir a k gecesi temmuz.
Orada sularla ba ba a kaldım
Asırlar boyunca hülyaya daldım.

...
brahim'i dile getiren masal,
Bu gece canlandı içimde dal dal.
Nemrud'u, ate i yanımda duydum,
Gurbeti, hicranı canımda duydum.

Ayıldım hülyadan bülbül sesiyle,
Ayın do masıyla, suyun aksıyla.
Urfa destan yurdu bu eski belde,
Nice efsaneler ya ar dilinde.

Topra ın öz o lu, öz kızı Urfa,
Bin kere hem ehit hem gazi Urfa,
Güneyde Türklü ün demir kalesi...
Bu gece içimde Urfa'nın sesi...

Gökte dolunay kaybolmaya yüz tutmaktadır artık,
iir bahçemizde geceyle gündüz birle mek üzeredir.
Mehmet Atilla Mara , uykusuz bir gurbet gecesinde
hasretle hatırladı ı memleketini anlattı ı "Aney"
iirinden bir bölüm okudu:

Rızvaniye'de sela imdi
Sisleri perde perde da itan bir ses
Sonsuzda Allah'a ula an bir yankı
Bir ezan sesiyle uyanır insanlar, yorgun gecedan
Uyanır herkes
Köyden ehire saman ta ıyan
Deve kervanları gelir bu saatlerde
Çıngırak sesleri geceyle gündüzü birle tirir
Sabah olur, babam erkenden i e gider...

Aney evimiz yine oyoku ta mı?
Dar sokaklar, ta duvarlar arkasında mı?
Eskisi gibi yıkık dökük mü gene?
Ah! Aney Ah! Unuttum inan evimizin eklini

O ev denen köstebek yuvalarını
Kerpiç damları, kuyu suyunu, sıra gecelerini,
Ba yatılarını...
Ya mur dualarının anılarını yitirdim.

...

Son sözü Halim Ya cı o lu aldı. Anzelha adlı
uzun iirinin son bölümünü okudu gün ı rken:

afak söküyor Anzelha,
Nar bahçeleri aydınlandı;
Balıklar uyandı.
Harrahman'da
Sela...

Anzelha,
Duyuyor musun sesimi?
Gün do uyor.
Yüzüm bembeyaz,
Ellerim bembeyaz,
Sana do ru yürüyorum;
Loo...

Gümü ziller çalıyor parmaklarında,
Dönüyor, dönüyorsun
Aydınlık eteklerin Harran'da
Mancınık iki altın amdan gibi söniyor;
afakta...

...
Harrahman'da sela
Bir kelime,
Bin musiki...
Ziller takınmı Anzelha!

Kutluyor Urfa'nın
yilik tüten
Bolluk tüten
Altın sabahını.

Anzelha,
Sen elbette bir a k iiri olamazsın.
Sen a ktan da üstün
Vatan a kının iirisin.
Sen benim memleketim,
Türkiyemsin,
Looooo...

GEÇ ROMA DÖNEM NE A T B R HAN: SARIMA ARA

Selahattin EGÜLER

Yerel Tarih Ara tırmacısı

Foto raflar: A. Cihat KÜRKCÜO LU

A. Anıtın Yeri

Urfa-Suruç yolunun 20. kilometresinde solda tepelik alanın bitti i kaya eteklerin batıya bakan yüzünde, yan yana oda biçiminde oyulmuş üç ma ara "Sarıma ara" olarak bilinmektedir.

Ortadaki ma aranın giri i üzerinde kısmen silik durumda olan 4 satırlık Grekçe (Eski Yunanca) bir in a kitabesi bulunmaktadır. Grekçe kitabenin sa alt kö esinde çerçeve içinde ço u silik 3 satırlık Ermenice bir kitabe de dikkat çeker. Bunların dı nda ortadaki ma ara ile soldaki ma ara arasında duvarda a nımı iki Arapça bir Latince kitabe de görülmektedir.

B. Anıtla İlgili Ara tırma ve Yayınlar

Sarıma ara hakkında imdiye kadar Türkçe bir yayın yapılmamıştır. Oysa bu ilgi çeken anıt hakkında Batı'da birçok yazı, alıntı ve makale yazılmıştır. Anıt ilk kez Alman Do ubilimcisi E. Sachau'un "Reise in Syrien und Mesopotamien" adlı eserinin 186. sayfasında kayıtlara girmiştir. Bundan sonra anıt hakkında Fransa'nın Ba dat

Konsolosu H. Pognon tarafından daha detaylı bilgiler kaydedilmiştir. Bu bulgular daha sonra P. Perdrizet ve Ch. Fossey tarafından 1896 yılında özet ekinde yayınlanmıştır. 1972'de J. Jarry tarafından, 1977 yılında ise H. Petersen tarafından yayınlanan makalelerde bu anıttan bahsedilmiştir. Son olarak 1986 yılında Cyril Mango tarafından buradaki ma ara, han ve Grekçe kitabe hakkında geni bilgi veren bir makale yayınlanmıştır.

C. Anıtın Tarihi ve Grekçe n a Kitabesi

Antik dönemde Edessa (Urfa) ile batıdaki Apameia ve Zeugma ehirlerine giden biri kuzeyde di eri de güneyde olmak üzere iki yol vardı. Sarıma ara Hanı, güneydeki yol üzerindeydi. Bu yol üzerinde Batnae yani Suruç ta bulunuyordu. Han, Edessa'dan batıya do ru yola çıkan yolcuların dinlenmeleri açısından Roma yolu üzerinde sabit bir nokta olu turdu undan ayrı bir öneme sahipti. Çünkü Edessa ile Batnae arasında herhangi bir dinlenme ve mola yeri yoktu.

Ortadaki ma aranın giri i üzerindeki Grekçe kitabenin Türkçe kar ılı ı öyledir:

“Osrhoene Muhafız Alayı Komutanı ve valisi Aurelius Dassius, Batnae (Suruç) surlarını yeniden in a ettirdi i dönemde, bir de bu mevkide yolcuların dinlenmeleri ve istirahat edip zevk alabilmeleri için bir han, bir kuyu ve ma aralar yaptırmı tır.”

C.Mango Grekçe ve Modern Yunanca uzmanı oldu u için daha önce yapılan tercümeleri de gözden geçirip en do ru transkrip ve tercümeyi kendisi yapmı tır.

Kitabede in a tarihi verilmemi tir; ancak kitabede adı geçen valinin görev süresi bilinmektedir.

Roma mparatorlu u, 244 yılından sonra Güneydo u Anadolu bölgesini kapsayan alanda ba kenti Edessa (Urfa) olan Osrhoene isminde bir eyalet kurmu tur. Kitabede geçen Aurelius Dassius Iliryalı (bugün Arnavutluk) olup, Osrhoene'nin ilk

Roma valilerinden birisidir. 260 yılında görevde oldu u bilinmektedir.

ran Sasani hükümdarı I. ahpur 256 yılında Batnae'nin surlarını ele geçirmi ve tahrip etmi ti, ihtimal ki eyalet valisi görevde oldu u 260 yılında surları tamir ettirirken buradaki han, kuyu ve ma araları da yaptırmı tır.

Ma aralar yolcuların dinlenme sırasında hayvanların barınmaları için yapılmı olmalıdır. Yakın zamana kadar ma aralar civardaki köylülerce hayvan barına ı ve yemli i olarak kullanılıyordu.

Ma araların dı nda kitabede bahsedilen han ve kuyu günümüze ula mamı tır.

Sarım ara ve civarı, 1920 yılındaki kurtulu sava nda, Fransızlarla Urfalılar arasında yapılan çarpı malara da sahne olmu tur.

D. Di er Kitabeler

1. Latince Kitabe

Grekçe kitabenin solundaki duvar üzerinde çerçeve içinde 4 satırdan olu an ço u a inmi Latince bir kitabe de görünmektedir. Bu kitabe sadece J. Jarry tarafından not edilmi tir (1972).

leri derecede a inma ve parçalanmadan dolayı kitabede sadece birkaç isim okunabilmektedir. Kitabenin transkripsiyonu öyledir:

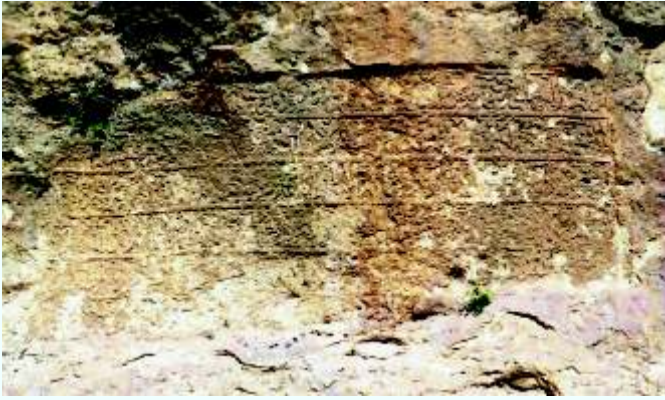
[A]VRDASSIVS.....E.....
OS[R]QVANDO.....
.....T....ENC.....TSPER...CAVIT
.....ES

2. Ermenice Kitabe

Grekçe kitabenin sağ alt köşesine bitirilmiş olarak yazılmış olan Ermenice yazıtta kırıklardan ve aşınmadan dolayı ancak zorlamayla "Hovsep" ve "Varpet" isimleri okunabilmektedir. Ermenice kitabe de muhtemelen Ortaçağ'a aittir.

3. Arapça Kitabeler

Grekçe kitabenin 4 metre solunda duvar üzerinde iki yerde, biri 5 satırlık diğeri de 3 satırlık Ortaçağ Arapçasıyla yazılmış iki kitabe daha bulunmaktadır. İleri derecede aşınmadan ve kısmen de kırıklardan dolayı metinleri okumak zordur. Ne yazık ki bu Arapça kitabeler üzerinde herhangi bir inceleme yapılmamıştır.

Sonuç olarak bunu söyleyebiliriz ki, III. yüzyılda bölge valisi tarafından yolcuların faydalanması için yaptırılmış olan kitabeliमारार, insanlı a hediye edilmiş önemli birer anıt olarak ayakta durmaya devam edecektir. Şu var ki, Grekçe, Latince ve Ermenice kitabeler çözülmüş olup, iki yerdeki Arapça kitabeler çözülüp tercüme edilmemiştir. Üniversitemizdeki akademisyenlerin bu kitabelerle ilgilenmeleri gerekmektedir.

Not: Bu yazıya fotoğraflarla katkıda bulunan Sn. A. Cihat Kürkçüoğlu'na teşekkür ederim.

Referanslar

- BANSE, E, 1911: "Durch den Norden Mesopotamiens". *Petermanns Mitteilungen* 57-1, 172-175.
DILLEMANN, L., 1962: *Haute Mesopotamie orientale et pays adjacents* (Paris).
JARRY, J. 1972: "Inscriptions syriaques et arabes inédites du Tur Abdin". *Annales Islamologiques* 10, 207-250.
MANGO, C, 1986: "A Late Roman Inn in Eastern Turkey", *Oxford Journal of Archaeology* 5 (2), 223-231.
PERDRIZET, P. and FOSSEY, CH. 1896: "Nouvelles and Correspondance" in *Bulletin de Correspondance hellénique* 20, 395-396.
PETERSEN, H, 1977: "A Roman Prefect in Osrhoene", *Transactions of the American Philological Association* 107, 265-282
SACHAU, E. 1883: *Reise in Syrien und Mesopotamien*, (Leipzig).
SEGAL, J.B. 1970: *Edessa 'The Blessed City'*, (Oxford).
WAGNER, J. 1983: "Provincia Osrhoene", in S.Mitchell (ed.) *Armies and Frontiers in Roman and Byzantine Anatolia* (BAR), 103-29.

URFA'DA GELENEKSEL DÜ ÜN ADETLER

Abuzer AKBIYIK
Halk Kültürü Ara tırmacısı
Sevgi AKBIYIK

Televizyon, bilgisayar, internet ve telefonla küreselle en dünyada batı kültürü ölkemiz insanı üzerinde adeta hâkimiyet kurmu tur. Yemeden içmeye, giyimden konu maya ve davranı lara kadar ya amin her kesitinde de i imler söz konusudur. De i en geleneklerimizden biri de dü ün adetlerimizdir. Eskiden geleneksel Urfa Hayatlı¹ Evlerinde yapılan dü ünler, yerini salon dü ünlerine bırakmı tır. Geleneksel dü ünlerde oynanan Grani, Tek Ayak, Çüt Ayak, Soseh, Terge, Abravi ve Dörtlü De nek Oyunları yerini popüler müzik e li inde oynayan, daha do rusu ne oynadı ı belli olmayan, ço u kez, zıplayan, sa a sola sallanan insanları görmekteyiz.

Tabii ki herkes geli en teknolojidenden, hayatı rahatlatan bulu lardan faydalanmak ister. Lakin bu geli meler kültürümüzü yok etmemelidir. Çünkü bizi biz yapan, di er toplumlardan ayıran kültürümüzdür. Türkülerimiz, halk oyunlarımız, Sıra Gecesi, Asbap² Gecesi, Kına Gecesi, Süpha Yeme i, Sakal Öpümü, Gelin Hamamı, Güveyi Hamamı gibi gelenek ve göreneklerimiz kayboldu unda, yozla tı nda bizim Urfalılı ımız

ortada kalmaz. Bu nedenle bilhassa gençlere bu de erlerimiz okul, kurs, yarı ma vb. etkinliklerle ö retilmeli, bunları ya ayarak ö renmeleri için ortamlar olu turulmalıdır. Bizce ortaokuldan mezun olan her ö renci, kendi yöresi ile ilgili an azından bir halk oyununu ve bir türküyü bilmelidir.

Urfa'da Evlenme Törenleri

Urfa'da evlenme ile ilgili Kıza Bakma, Kız steme, Sakal Öpümü, Ni an, Gelin Hamamı, Kına Gecesi, Asbap Gecesi, Dü ün, Süpha Yeme i, Güveyi Hamamı, Duvak Günü, Gelin Göre, gibi törenler vardır.

Kıza bakma ve be enme sonucu, kız istenir. Kız evinin uygun görmesi üzerine "Sakal Öpümü" ne gidilir ve kız evine kızlarını verdikleri için te ekkür edilir. Bu nedenle bu geceye "Te ekkür Gecesi" denir. Daha sonra kararla tırılan bir gecede ni an töreni yapılır.

Kına Gecesi ve Asbap Gecesi

Ni an'dan sonra taraflarca kararla tırılan gün için dü ün hazırlıkları ba lar. Dü ün öncesi yapılan törenlerden bayanların bir araya gelerek geline kına

yaktıkları törene “Kına Gecesi”, erkelerin bir araya gelerek e lendikleri törene de “Asbap Gecesi” denir.

Bu törenler gelin per embe günü gidecekse çar amba, gelin pazar günü gidecekse cumartesi ak amı yapılır. Kız evinde “Kına Gecesi”, damadın evinde ise “Asbap Gecesi” yapılır.

Gece saat 10-11 sıralarında o lan evinden bazı kadınlar ve çocuklar kız evine kına yakmaya giderler. Yanlarında birkaç da erkek olur. Yolda giderken kö e ba larında mola verip, çalıp söyleyerek e lenirler. Yola devam ederken birinin söyledi ini di erleri tekrar ederek kız ve kız anası için bazı maniler söyleyip arkasından hep birlikte “hala hala he” derler.

Çakmak çakma a geldih

Kına yakma a geldih

Ay e dayze aç kapi

Kızı alma a geldih

Hala hala he..

Portakalı oyarlar

çine kına koyarlar

Evvel adı (Ay e) dı

imdi gelin koyarlar

Hala hala hee...

Kız evine gelindi inde e lence ile kına törenine dâhil olurlar. Gelin olacak kız, bayan kirvenin önüne oturur ve etrafında mumlar yanan tepsi içindeki kına gelinin eline yakılır. Kına yakılmaya ba ladı nda, kirve gelinin avucuna altın koyar. Kına yakılırken gelinin a laması usuldendir. Gelin a amasa, etrafındakiler acıklı maniler söyleyerek gelini a latır.

Gelini bindirin taya

Yüzünü döndürün aya

Gelin de il sanki maya

Yeri kızım yeri sa li inan

Yavrum yüzünün a li inan

Ça ırın gelinin karda ını

Çeksin atsın ba ını

Döksün gözünün ya ını

Yeri kızım yeri sa li inan

Yavrum yüzünün a li inan

Urfa'da dü ün

Evlenme törenlerinde kıza bakma, kız isteme, sakal öpümü, kına gecesi ve ni andan sonra “Dü ün” yapılır.

Urfa merkezinde erkekler için “Erkek Dü ünü” ve kadınlar için “Avrat Dü ünü” olmak üzere ayrı ayrı dü ün yapılır. Kadın dü ününe gelin, damat ve kirve tarafına yakın kadınlar katılır. Erkek dü ününe ise

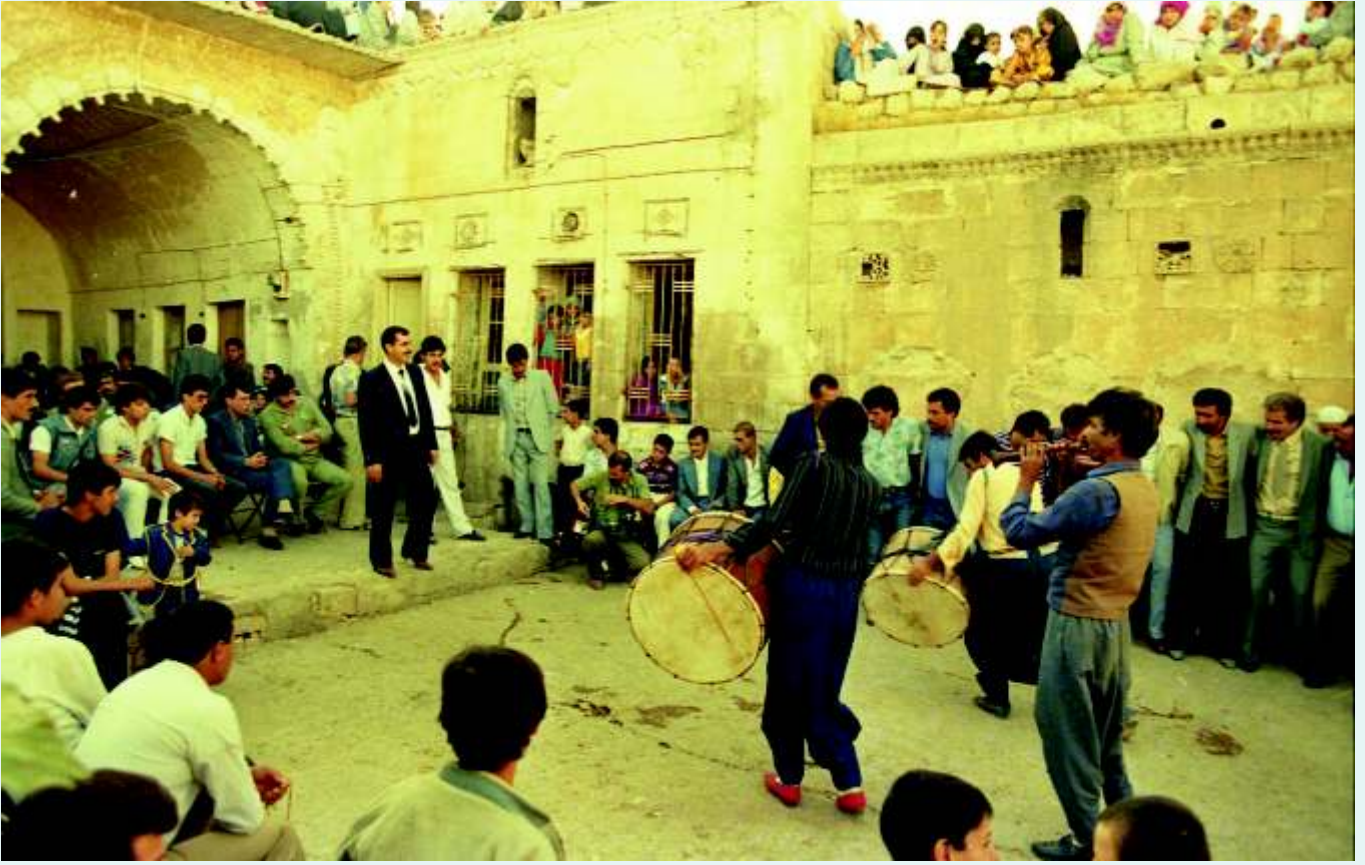
damat ve kirvenin yakınları katılır. Kız tarafından erkekler, erkek dü ününe genellikle katılmaz.

Dü üne, misafirler indekçi denilen kadın tarafından davet edilirdi. Ev sahipleri dü ün haberini getiren indekçiye bah i verirdi. Bu kadınlar, hamama (Sultan Hamamı, Vezir Hamamı ve aban Hamamı gibi) gidecek zengin ailelerin bohçalarını alır hamama getirir, onlara yer ayırtırdı. Yerleri ayrılan bayanlar daha sonra hamama giderdi. Bu nedenle indekçiler mahallede hemen hemen herkesin evini tanırdı.

Dü ünden önce hazırlıklar yapılır. Dü ün evi için açılıp-kapanan sandalye kiralanır, damadın ve kirvenin oturaca ı taht ve üzerine konulacak parlak ba lıklı (camsire) yastık dö ek, tahtın yanlarına ba lanacak “Zeytin Dalları” ve “Mum” hazırlanır. “Dörtlük De nek Oyunu” oynanabilmesi için dut a acından de nek ve oyuncular için kırmızı ve beyaz mendil hazırlanır. Dü ünde Acı Kahve (Mirra) da ıtacak kahveci tutulur, kahve alınır. Erkek dü ünü için davul-zurnacı, kadın dü ünü için cümbü , keman, saz ve darbuka çalan müzisyen (mitrib) tutulur.

Kadınlar dü ününde çalan müzisyenler, ya gözleri olmayan âmâ ki ilerden seçilir (Bir zamanlar Circo, Bo oz vardı.) veya çalgıcıların gözü görüyorsa önlerine perde çekilirdi. Ya lı kadınlar veya çocuklar vasıtasıyla ne çalacakları müzisyenlere iletilir. Halep Çiftetellisi, Mevlana,

Kadifeden Kesesi ve Konyalım kadınların oynadı ı en me hur oyunlardandı. Kadınlar bu oyunlarda fıstık dökerek (vücutlarını titreterek) tüm hünerlerini sergilerdi. Kadın dü ünlerinde erkekler gibi halay çeken, dörtlü oynayan kadınlara da rastlanırdı.

Erkek ve Avrat dü ünlerine me hur oyuncular ça rılır, onlara üst ba larda yer verilirdi. Erkek dü ünlerinde Grani (A ırlama), Tek Ayak (Nig), Çüt Ayak (Dınıg), Üç Ayak, Soseh, Terge, Abravi, Keriboz gibi halaylar oynanır. Usta oyuncular ve çalanlar varsa Dörtlü De nek oyunu oynanırdı. Erkekler avluda oynarken, damda onları seyretmekte olan kadınlar ise “Zıl it” çalarak onları co tururdu. Zıl it sesi kesildi inde damda olan kadınlara seslenerek “Zıl it, Zıl it.. Zılgıt çalmıyanın gi isi öle” diyerek kadınları zılgıt çalmaya te vik ederdi.

Erkek dü ünlerinde eskiden Keruka Mıso, Kassap Yasin, Debbo, sa Barak, Tenekeci Mehmet, son yıllarda Mehmet Dörtkarde ve Cemal Akba gibi ünlü oyuncuların katıldı ı dü ünler çok güzel geçerdı. Bazen iki oyuncu grubu katılır, rekabet nedeni ile dü ün daha çok enlenirdi. ki oyuncu grubu arasında tatsızlık oldu unda büyükler araya girer ortamı yatı tırırlardı.

Erkek dü ününde “Damat”, avrat dü ününde “Gelin” oynatılır ba ma para fırlatılırdı. Bu paralar çalgıcılara verilirdi.

Erkek dü ününde dü ün devam ederken misafirler için Zerde, Üzlemeli Pilav ve Kuzu çi yemeklerinden olu an masalar hazırlanır, davetlilere

ikram edilirdi. Yemekten sonrada misafirlere Acı Kahve (Mırra) ve sigara ikram edilirdi. (Son yıllarda yapılan dü ünlerde sigara ikramı kaldırıldı.)

Asbap Arkasına Gitmek....

Erkek dü ünü devam ederken, kız evine damadın elbisesini (Asbap) getirmek üzere gidilir. Dü ünü idare edenlerden biri dü ün de olan gençlere hadi arkada lar “Asbap arkasına gidiy ı ” der. Damadın akrabası ve arkada larından olu an 20-30 ki ilik delikanlılar, kız ve erkek çocuklardan olu an grup, önüne keman, cümbü , darbuka çalan çalgıcılar da alınarak kız evine do ru yola çıkılır. Bu grubun arkasında o lan evinden birkaç bayan da bulunur ki kız evine gelindi inde tepsiyi içeriden alsın. Yolda dinlenmek için durulur ve fasıl yapılır. Bu fasılda türküler söylenir. Biri elini kula na koyarak (atarak) hoyratlar söyler.

Yarı yolda

Kim gördü yarı yolda

Kervan göç etti gitti

Ben kaldım yarı yolda

Yara benden

Ok senden yara benden

Yolcu yoluya kurban

Selam et yara benden

Hoyrat bitince grup, kız evine do ru çala-söyleye devam eder. Grubun önündeki kız ve erkek çocukları ise tempo ile “hala hala he” ile biten dörtlükler söyleyerek damada, kıza, kız anasına, kızın bacısına, dayısına gönderme yapar.

(Gelin kız için söylenenler)

Leblebi koydım tasa

El vurdum basa basa

Her yerini be endih

Azıcık boyu kısa

Hala hala hee...

(Kız anası için söylenenler)

O yanı saçah bı yanı saçah

Kız anasının saçına sı...

Hala hala heee.....

(Oradakilerden birisi "ayıptır çocuklar böyle eyler söylemeyin" dese de çocuklar bildiklerini söylemeye devam eder)

O yanı keçe, bı yanı keçe

Kız anasının eme i heçe

Hala hala heee.

(Kızın bacısı için söylenenler)

Sarı taksi geliyor

Tozu duman ediyor

Ablam gelin gidince

Sıra bana geliyor

Hala hala heee...

(Dayısı için söylenenler)

Evleri sekilidir.

Toprehen ekilidir.

Eger babası yohsa

Dayısı vekilidir.

Hala hala heee....

(Damat'ın ailesi için söylenenler)

Ba çalarda pırpırım

Yapra ı dilim dilim

Biz (Ahmet 'i) everdih

(Mahmut 'a) Allah Kerim

Hala hala he.....

Evlerinde var kilim

Lal olsun benim dilim

Büyü ünü everdih

Küçü e Allah kerim

Hala hala he

Kız evine varıldı ında kapıda duran ki iye

(genellikle gelinin küçük bacısına veya karde ine) bah i verilir. Kız evinde daha önce hazırlanmış olan damadın elbisesi, ayakkabısı, iç çama ır, pijaması, terlik ve çorabı tepsi içerisinde (sini) alınarak o lan evine do ru yola çıkılır. "Kız Miçe" gibi Urfa'da bu tepsiyi ta ıyan ki iler genellikle bellidir. Bu ki iler tepsi kafasında iken oynayarak yürür. Grup, önde çocuklar, ortada tepsiyi ta ıyan, onun arkasında çalgıcılar ve delikanlılar, arkada birkaç kadın, çala oynaya dü ün evine gelir. Damat bir odada arkadaşlarının yardımı ile elbiselerini giyer. Daha önce zeytin dalları ve mumlarla süslenmiş tahta gelir, orada beklemekte olan kirvesi de damadın ceketini giydirir. Tepsi içindeki bozuk para ve ekerler sa a, sola ve dama atılır. Damat, ceketini giyerken damlardan zılgıt sesleri yükselir ve ça lılar e li inde hep beraber u türkü okunur.

Ça ırın Hakko 'yı

Geydirin sako 'yı

Mübarek olsun a a küvre

Yengi de güve i

Getirin melegi

Geydirin yelegi

Mübarek olsun a a küvre

Yengi de güve i

Kirve (Küvre) damada ceketini giydirdikten sonra, damat orada bulunan büyüklerin ellerini öper. Sıra kirveden bah i almaya gelmiştir. Dü ündeki davul-zurnacı ve di er çalgıcılar, a çı, kahveci ve hizmet eden di er i çiler birer birer gelerek kirveden bah i lerini alırlar. Dü ün, ak ama kadar güler e lenerek devam eder....

te geleneksel Urfa dü ününden birkaç sahneyi özetlemeye çalış tık. Kız istemeden, ni an törenine, dü ün hazırlı ından, indekçilerle misafirlerin ça rılmasına, dü ün töreninden, asbap arkasına, geleneklerimizin her biri ayrı bir güzellik her biri ayrı bir ne 'e idi. Dileriz ki; modern dünyanın nimetlerinden istifade edelim, hayat standardımız yükselsin fakat geleneklerimiz de ölmesin, ya asın.

SÖZLÜK

Hayatlı Ev: Avlulu Ev

Asbap: Elbise

Dayze: Teyze

Sa li inan: Sa lıkla

A li inan: Anlının akı ile. Urfa'da kızlar için "Kız ızardır" derler yani, kız beyaz kuma gibidir. En ufak bir leke üzerinde görülür. Bu nedenle aileler genç kızlarını hassasiyetle kurur ve kollar. Herhangi bir leke gelmeden-anlının akı ile-kızını evlendiren ana-baba çok mutlu olur.

ndekçi : Hamamda çalış an kadına verilen ad.

Mitrib : anlurfa'da dü ünlerdeki çalgıcılara verilen ad.

Zılgıt: Kadınların dillerini damaklarına de direrek çıkardıkları ses. Kadın çı lı ı.

Gı ı: koca

Zerde: Pırınçten yapılan dü ün tatlısı.

Üzlemeli Pılav: Nohut, çekirdeksiz üzüm ve pekmez ile yapılan üzlemenin, beyaz pilavın üzerine konularak elde edilen anlurfa dü ün tören yeme i.

Toprehen: Evlerde saksılarda büyütülen ho kokulu bitki, reyhan otu

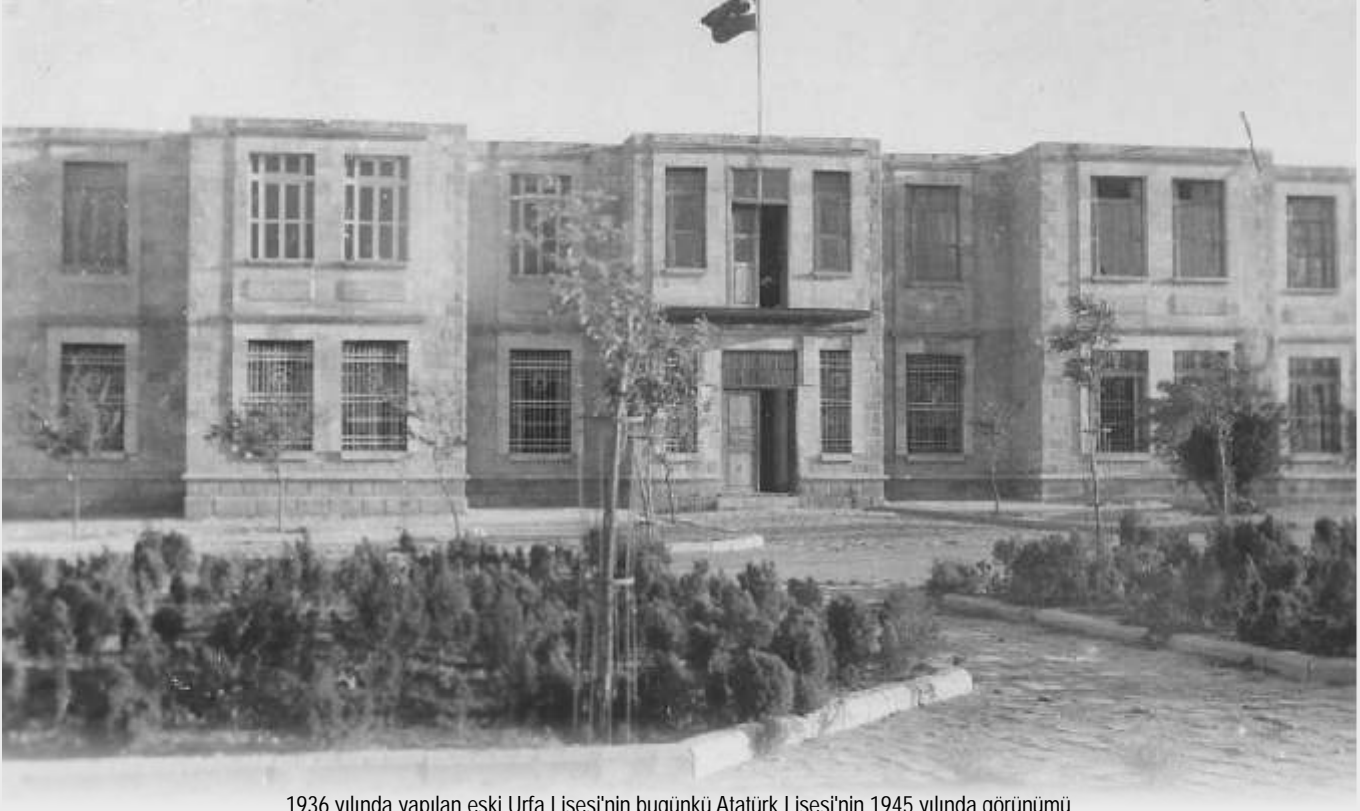
Yohsa: Yoksa

Pırpırım: Semizotu

Everdih: Evlendirdik

Sako: Ceket

Küvre: Kirve, Sa dış

1936 yılında yapılan eski Urfa Lisesi'nin bugünkü Atatürk Lisesi'nin 1945 yılında görünümü

URFA L SEM Z N KURULU ÖYKÜSÜ

A. Naci PEK
Gazeteci-Yazar

Ortaokul son sınıftayız... Üçlü/be li gruplara ayrılı m , bakalorya imtihanlarına hazırlanıyoruz. mtihantlarda ba arılı olaca ımıza inanıyoruz. Ama bizleri hepten dü ündüren tek mesele, hangi liseye, nasıl gidebilece imiz.

Hepimiz inançlı / azimliyiz, ama imkânlar kısıtlı, artlar çok a ır.

Daha ilçelerimizi görememi olan bizler, Diyarbakır, Adana, Ankara ve stanbul'lara nasıl gidebilecektik? Ki, o zaman kara trenle stanbul üç günlük yol... Telefon imkânsız, mektup ise bir hafta on günde, ancak gidip gelebiliyordu. Birde bunun maddi yönü vardı ki, en zor engellerimizden biri de para meselesi idi.

Zaman ise 1945 Ekim sonraları idi. Her günkü gibi son ders zili çalmı evlerimize gelmi tik. Ak am yeme inden sonra, soluk gaz lambasının titrek ı ı ı altında derse çalı ma a ba lamı tım. Kapı çalındı, gidip açtı ımda, okul müstahdemi Ya lı Ali Efendi, babamı sordu. Beni okuldan istiyorlardı. Babam kapıya geldi, Ali Efendi ile konu tu. Bana dönerek , "Hazırlan git, Ratıp Bey istiyormu ..." dedi.

Kafamda sorularla okula gidip, Müdür Ba yardımcısı Ratıp Hoca'mızın kar ısına çıktım... Ba ka arkadaş lardagelmi lerdi.

Anladık ki, Maarif vekili Hasan Ali Yücel Urfa'ya gelmi . Halkevinde toplantı yapılacaktı .

Mahide Akdeniz ve di er Ö retmenlerimizle birlikte Halkevine gittik. Halkevi, imdiki Sarayönü'ndeki PTT Merkezinin yerinde idi.

Bizler a kınılıkla etrafa bakınır, ö retmenlerimizin dediklerini yapmaya ko arken, Müdür Rahmi Dülger, ö retmenlerimiz, Halkevi mensupları ile Maarif müdür yardımcılarını yapacakları programlayıp, sıralıyorlardı.

Maarif Vekili Hasan Ali Yücel, Diyarbakır'dan ani bir kararla Urfa'ya gelmi ... Halkevinde kendisine Urfa Folklorundan bir kesit gösterilip, -Ho Geldiniz-denilecekmi .

Sıra evlerine, odalara, kahvelere haberler salınmı , Halkevine ça rılmı lar. Bizde, arkadaş larla "Vekilden lise isteyelim..." kaygısında yız.

Salon dolmu , bizde heyecan ve merak dorukta, gösterimizde ba arılı olacak mıyız ve liseyi nasıl isteyelim; tartı masına girdik.

Birden Vekil Bey, Vali Halis Bilalo lu ile refakatindekiler salona girdiler. Alkı lar arasında "L SE ST YORUZ..." avezeleri yükseldi. Bakan yerine oturuncaya kadar lise istiyoruz talebimizi devam ettirdik.

Urfa Valisi Kazım Demirel 1938 yılında Urfa Ortaokulu Öğretmenleriyle

Mutat konu malardan sonra, program gereği folklor gösterileri yapıldı. Türküler söylendi, şiirler okundu. Mustafa Dilmen hemen irticalen bir “Lise steriz” şiiri okudu.

Programın sonunda, o zamanlar Urfa'da nadir bulunan bir radyo sahne önüne konuldu. Radyo açıldı. Önce saati üst köşeye yerleştirildi. Sonra “YURTTAN HABERLER” Anonsu yapıldı. Ve... Maarif Vekili Hasan Ali Yücel'in Diyarbakır'dan Urfa'ya geldiği, Vekilin Halkevinde toplantıya katıldığı ve Urfalı gençlerin Vekilden lise istedikleri bildirildi. Radyoda konu anlatım, haberleri aslına uygun bir şekilde veren Babe Yılmaz (Yılmaz Kayral) idi. Rahmetli Babe'yi bilenler bilir... Bu haberleri kendine özgü sesi ve belatı, anlatılmaz mahareti ile verdi. Haberlerin sonuna doğru, Babe Yılmaz, Vekilin sesini de taklit ederek “Muhterem Urfalılar, sevgili ve geleceğimiz olan gençler! Liseye olan ihtiyacınız ve tahassürünüzü biliyordum. Ama şimdi daha iyi idrak ettim. Takdirle ve sevinçle karıştırdım. Urfa için lise programımızdadır. İnşallah da açılacaktır. Ama burada liseye olan ihtiyacınızı gördükten sonra, inşallah hızlandıracağız.” mealinde bir konuşma yaptı.

Radyo programı bitince, Hasan Ali Yücel alkışlarla ve Lise... Lise avazları ile sahneye çıktı. “Şehirler güzel, kendileri güzel, gönülleri güzel, dilleri ve türküleri ile ahvalleri güzel Urfa'ya ani bir kararla, programda olmadan geldim. Fakat haberli gittiğim çok yerlerden daha anlamlı, daha samimi karıştırdım. Hele sesimi aslına benzer taklit ederek konu anlatım Babe Yılmaz kardeşime teşekkür ediyorum. O gerçek bir sanatkar ve gerçek bir memleket severdir. Böylesine

güzel ve yetenekli insanların arasında olmak nasıl bir bahtiyarlaksa, onların isteklerini yerine getirmekte de öylesine bir bahtiyarlıktır. Onu bana sorun?” dedi. Sahnedeki inerken ayakta dakikalarca alkışlandı.

Artık bizlerin inşallah bitmesi, Sayın Vali ve Urfalı büyüklerimiz Vekille beraberdir. Biz arkadaşlarımızla hemen bir araya gelerek, bundan sonra ne yapabileceğimizin cinsi tartıştık. Kararımızı da verdik.

Sayın Vekil Belediye Otelinde kalacaktı. (Bu Otel, 12 Eylül sonrası Vali Vekili iken Belediye Başkanlığına geçici bakan Alaattin Turan tarafından yıkıldı. İndiki air Nabi Kültür Merkezinin uzantısı üç katlı, özgün bir mimariye sahipti. İndi orası boşluk, arada bir Kızılay Kan Merkezinin kan topladığı, Urfa Kart biletlerinin satıldığı alan...)

Gecenin o vaktinde Rahmetli Attar sa'nın evine gittik dükkânı açtıracak alizer boyası aldık. Otelin merdivenlerinden giriş kapısına, kalacak odanın her tarafına, su bardağına, havlu, perde, ayna, yastık ve yorgana kadar “LİSE ST YORUZ” diye yazdık.

Ertesi gün, erkenden otel önünde buluşmak üzere ayrıldık.

Ertesi sabah, hafif bir yağmur çiselerken, otelin önünde bulunan Atatürk büstünün etrafında toplandık. Bir arkadaşımızı da okulun kapısında görevlendirdik, gelenleri Belediye Oteline göndermesi için...

Ders saati yaklaşırken tüm okul Belediye Otelinin önünde toplanmıştı... Bazı öğretmenlerimizde destek babında gelmişlerdi. Yoldan geçenlerde bizlere katılıyor, destek veriyorlardı.

1936 yılında yapılan eski Urfa Lisesi'nin bugünkü Atatürk Lisesi'nin 1946 yılında üçüncü katı ilave edilmiş görünümü

Ne yapacağımızı kararlaştırırken, şimdi rahmetli olan Mehmet Akıllı, Necdet Oruç'un sıfır numara tıraşını göstererek, birazda muzipçe “Bak Necdet, banyo saç yok. Banyo yaptık 'L SE ST YORUZ...' yazıp, tezahürat yapalım. Maksat Vekilin dikkatini çekmek değil mi? Bundan iyisi ve pratik de olmaz. Olan söylesin...” dedi.

Necdet Oruç arkadaşımız, bizlerden biraz daha iri bir bünyeye sahip ve kafası da büyükçeydi. Teklifi olumlu kararlaştırdık ama “Bu sadece benim kafamla olmaz. Sizde kafanızı usturaya vurdurun... Hiç olmazsa 810 kişiyi olalım ki, etkili olsun” dedi.

Başka çare ve seçeneğimiz yoktu. Veya o anda ünecek halde değil ve zamanımızda kısıtlı idi, dağılıp, traş olmaya gittik.

Kafalarını tıraşlatan yedi arkadaşımızın kafalarına sabit kalemlerle “L SE ST YORUZ” yazarak pencerenin önünde durup tempo tutma, hafiften alkışlarla, koro halinde “L SE STER Z / L SE ST YORUZ” diye bağırma başladık. Birkaç dakika sonra, Hasan Ali Yücel, sırtında robdö ambr olarak pencereyi açtı, mütebessim ve beş u bir çehre ile birkaç dakika etrafa baktı. Bizde, tüm dikkatimizle kendine bakıyor, kızacak mı diye, endişeli anlar geçiriyorduk. İlk dikkatini çeken, önde sıra halinde duran arkadaşlarımızda L SE STER Z yazılı bizler olduk. Bizlerde saatler gibi uzayan dakikaların kıskancında kıvranıyorduk. Yazıyı görmesini istiyorduk.

Denilecek ki, polis yok mu idi?

O zamanlar, imdiki gibi toplumsal olaylar, nümayişler bilinmezdi, olmazdı. Dahası, o zamanlar Urfa Emniyetinin tüm kadrosu 2530 kişiyi kadardı. Ve birde her mahallenin bir iki bekçisi vardı.

Bu bakımdan bize herhangi bir müdahale

yapılmadan, toplanan arkadaşlarımız da ıtılmadan bekledik.

Neticede, Vekil Bey, yüzündeki tebessümle pencereden sarkarak, saçlı ile topluluğumu selamladı. “Dün gecedən beri aranızdayım. Lise ihtiyacınızı ve hissiyatınızı anlıyorum. Okumak, memlekete yararlı birer insan olmak niyet ve azminizi de takdirle karılıyorum. Ankara'ya gittikten sonra lise ihtiyacınızı yerine getirmek için hazırlıkları başlatacağım. Meraklanmayın, hasretiniz bitecek, liseniz olacaktır. Haydi, şimdi okulunuza gidin, derslerinize girin ve çalışın...” diyerek, geri çekilip pencereyi kapattı.

Bizler de alkışlar patlatıp “SAĞ OL / VAROL...” çığlıkları atarak, zafer kazanmış ordular gibi okulumuza umutlu döndük.

Sevincimize, coşku kumuza başta Okul Müdürümüz Rahmi Dülger, Müdür Yardımcısı Ratıp Akdeniz ve tüm öğretmenlerimiz de katıldı, bizleri kutladılar.

Lisemiz 1946-1947 ders yılında açıldı.

İlk Müdürümüz Macit Saner idi. Hanımı ise Fransızca hocamızda.

Lisemizin ilk 1 numaralı öğrencisi Mehmet Aydın, en yaşlısı Kemal Kayacan idiler. Edebiyat hocamız ise, Urfa sevdalısı Halide Nusret Zorlutuna idi.

E.. hikâye, özet olarak bu kadar... O günlerden, o sıkıntı ve coşkudan bu günlere geldik. Biz tıraşsız, apkasız, pantolon ütüsüz, asfalt caddeye giremez, hele hele, L SE'nin kapısı önünden geçemezdik.

İmdiki nesil, evlatlarımız kravatsız başlamadan boyunlarında selam duruyorlar.

Terakki mi, tereddidi mi?..

KARACADA ; anlıurfa'da yeni bir cazibe merkezi...

Ö r. Gör. S. Sabri KÜRKÇÜ Ö LU
Harran Üniversitesi
GAP Bölgesi El Sanatları
Ara tırma ve Uygulama Merkezi Müdürü

“Suyunu içmek ve havasını solumak için bir gün yola dü ün ve Karacada 'da bir mola verin...”

Sönmü Bir Volkan ve Karata lar

Karacada , Siverek bölgesinin yava yava yükselen engebeli da silsilesini olu turan ve anlıurfa ilinin en yüksek noktasıyla 1938 rakımlı sönmü bir yanarda kütesidir.

Sönmü bir volkanın kilometrelerce uzaklara püskürttü ü lavların so umasından olu an siyah bazalt ta larla bezenmi bu da silsilesi uzaklardan daha belirgin olarak görülür. anlıurfa ve Viran ehir'e do ru uzandıkça alçalan da , verimli Ceylanpınar ve Harran Ovası ile kucakla ır.

Yanarda , yüzlerce kilometre uza a savurdu u “karata ” (bazalt)'larıyla bölgenin arazi yapısı ve mimarisine damgasını vurmu . Siverek, anlıurfa ve Diyarbakır'daki tarihi ev, cami, hamam ve hanlarda kullanılan karata lar bu yapılara apayrı bir güzellik katmı .

Nasıl Gidilir

anlıurfa'dan 90 kilometre sonra Siverek'e varıp, eski Diyarbakır yolu üzerinden 50 kilometre kuzeydo uya gidince Karabahçe'ye varmadan sa a

ayrılan yolla Karacada 'ın zirvesine tırmanı ba lar. Zirveye kadar 16 kilometre süren bu yol boyunca a açsız, çıplak bir yaylayla kar ıla ırsınız.

Karlı günleriyle ıssız geçen kı mın yanısıra; kıl çadırları, koyunları ve insanlarıyla cıvıl, cıvıl geçen yazı da bir ba kadır Karacada 'ın.

“ nsan ya adı ı yere benzer; O yerin suyuna, o yerin topra ma benzer...” diyen aire inat; Karacada 'ın sert tabiatı, insanının yapısına tesir etmemi tir. Dost canlısı ve yürekleri do a sevgisi ile co an bir sevdanın kahramanlarıdır Karacada lılar...

Karacada Beldesi

Karacada Beldesi, 150-160 haneli olup aynı adı ta ıyan da kütesinin batı eteklerinde, Siverek-Diyarbakır eski yolunun 34. kilometresindedir.

Belde merkezinin eski ismi “Kaynak” olarak geçmektedir. 27 köy 93 mezradan olu maktadır. Rakımı 1.125 metredir.

Eskiden do uya giden araçların mola verdi i bir noktayı “Kaynak”. Bu gün ise eski yol üstünde kaldı ı için o da yalnızlık çekmekte.

Karacada - 25 Mayıs 2002

Âdem ile Havva burada toprağı lemeye başladılar...

Max Planck Enstitüsü'nün Köln'de bitkiler üzerine yaptığı araştırmada, 68 buğday çeşidini kıyaslandı ve tüm tahılların kökeninin ise Karacada tepelerinde bugün de yeti en yabancı buğday bitkisi olduğu ortaya çıktı ve ilk tarımın da burada yapıldığı açıklandı. Karacada da yapılan arkeolojik kazılarda Ekin buğdayının ilk kez 11.000 yıl önce ekildiği alanlar olduğu anlaşılmaktadır.

Karacada Adı ve Efsanesi

Ziya Gökalp, "Türk Medeniyeti Tarihi" isimli eserinde; Türklerin, dağlarına ırmaklarına bağlı olduklarını, göç ettiklerinde her ailenin kendi dağının ve ırmağının adını yeni yurduna götürerek oradaki ırmağa ve dağın verdiklerini anlatır. O uzların Farab ehri civarında "Karacuk" diye bir dağda ya adıklarından bahseder. Selçuk ve Osmanlı Türklerinin dedeleri olan O UZLAR'ın, kıtanın Farab ehrinde oturduklarını, yazın Karacuk-dağına çıktıklarını anlatır. O uzların Urfa yöresine geldikten sonra yayla ettikleri dağın "Karacada" adını verdiklerini anlatır.

Muhsine Helimoğlu YAVUZ "Diyarbakır Efsaneleri" isimli kitabında Karacada ile ilgili ü efsaneye yer vermiştir: "Diyarbakır beyinin dünya güzeli bir kızı varmış. Bey'in yanında marangoz olarak çalıştı an yoksul bir delikanlı, bu kızı görünce âşık oldu. Anasına gidip, bey'in kızını kendisine istemesini söyledi. Anası her ne kadar, bu işin olamayacağını

anlatmaya çalıştı ama dağın lunun yalvarmalarına dayanamayarak, beye gidip durumu anlatmış ve sözlerini de u maniyle bitirmiş.

Güne bakmak olmaz
Gönülü kırmak olmaz
Büyüklük sizde kalsın
Seven ayırmak olmaz

Bey, kadını dinledikten sonra, "Benim de çok sevdiğim bir oğlum vardı. Bir gün atalarımızdan kalma değirli kılıcımızı alarak, dağda ya ayan ve insanların başına bela olan ejderhayı öldürmeye gitti fakat ejderha onu öldürdü ve kılıç dağda kaldı. Eğer, oğlum bu ejderhayı öldürür, o kılıcı da geri getirirse kızımı ona veririm" demiş.

Anası gelip olanları oğluna anlatınca, delikanlı anasıyla helalleşip hemen dağda gitmiş. Ejderha oğlunu görünce, ağzından ateşler püskürterek, daha delikanlı davranmadan, onu yakıp öldürmüştü. Oğlan can acısıyla öyle derin bir ah çekmiş ki, feryadı gökleri titretmiş. Bu çığlığı işiten anası, oğlunun öldüğünü anlamış ve duyduğu büyük acıyla unlu söylemiş.

Sandım olacak düşün
Kara gün oldu bugün
Oğlum alan dağlar
Senden karayabürün

Acılı ananın bu ahı üzerine, dağın kararını ve bundan böyle bu dağın adı da KARACADA olmuş.

Yaz Aylarının Yaylası ve Göçerlerin Yaşamı

anlıurfa'nın kavurucu yaz sıcaklarında, Karacadağın ve buradaki yaylaların yöre insanının

Fotoğraf 5:

ya amında apayrı bir yeri vardır.

Kı n, da n eteklerindeki köylerde oturan bazı a iretler, yaz aylarında bu da n zirvelerine yerle erek yeni bir ya amla bulu urlar. Kı n da n karlı bölgelerinde oturan göçerler ise hayvanların otlayabilece i ovaya giderler ve gittikleri yerde oturanlara mera kirası öderler. Da da bölgenin yerlisi olmayıp yazın dı arıdan hayvancılık için gelen a iretlerde oluyor.

Da daki a iretlerin büyük bir kısmı Orta Asya kökenli olup Türkmen'dir. Kejan ve Türkan (Tırkan) a iretlerinin çadırlarını ziyaret etti inizde tevekkül, cömertlik ve sabrın kapılarını hep kilitsiz görürsünüz; mert, yi it ve asil insanların ya adı ı bir yöre olan Karacada 'da.

Yaz aylarında da da gezerken hemen hemen her kilometrede bir, göçerlerin kıl çadırlarını görürsünüz. Yöredeki insanlar, yiyip içtiklerinden üzerlerine giydiklerine, içinde ya adıkları kıl çadırları, altlarına serdikleri kilim ve keçelerine kadar bütün ihtiyaçlarını do aya en ufak bir zarar vermeden kendileri üretmektedirler yıllardır...

Nesli tükenmekte olan develeri, kıl çadırları ve bu çadırlar içindeki rengârenk kilimleri ve keçeleriyle; insanının geleneksel giysileriyle ülke mozai inden güzel bir parçayla kar ıla ırsınız Karacada 'da

Issızlıkta, da n bulutlarla rüzgâr üzerine konu tu unu duyar gibi olursunuz. Sürekli bir hava akımı ve serin bir esinti bulursunuz. Günün ve gecenin harmanı burada ferahlık ve zindeliktir. Yalnızlı n arkada ı ise rüzgâr, tütün, tesbih ve pu udur.

Yörede "kirvelik" çok önemlidir. Göçer dü ünlerinde kaval e li inde sert ve hareketli halay oyunları oynanır. Bazı dü ünler için dı arıdan davul zurna ve çalgıcı da getirilir. Dü ün sonunda mevhit de okundu u olur.

Karacada 'da Bitki ve Hayvan Çe itlili i

Karacada ve eteklerinde arasında endemiklerin de bulundu u yakla ık 600 bitki türü olan önemli bir do a alanıdır.

Endemik bitkiler arasında Hesperis Hedgei, Lathyrus trachcarpus, paracanyum, Symphytum yer alır.

Karacada Yaylasında Deve

Geven, kenger, safran, sütle en, dü ün çiçe i, yılanıyastı ı, kandamlası, papatya en fazla bilinen bitkilerdir.

Yabani so an, Harput so anı, siyah lale, da sümbülü, ters lale, peygamber çiçe i, hanımtuzlugiller, deli salep, it sarımsa ı, acı çi dem, hasır otu, kar çi demi, gözenek, çi dem, yilandili, devetabanı, kılıç otu, inci sümbülü, kurt kula ı, me e navruzu, tatarcık, çayır salebi, kurt so anı, akyıldız, tükrük otu, pu kinya, kırmızı dü ün çiçe i-gelincik, sümbül, tekesakalı, kıvrım-yemlik, vargetgülü-kı nergizi, damkuru ugiller ise di er bitkilerden birkaçı.

Da da yabani hayvanlardan kurt, tav an, domuz, keklik, ceylan, yılan, kertenkele, akrep, tilki bulunmakta. Nadir bulunan beyaz yılan ise mübarek sayılıyor. Eskiden çok sayıda deve sürüsü yeti tirilen Karacada 'da halen develere rastlamak mümkün. Karacada 'dan ba ka yerde bulunmayan Bozkır Ötle eni (Sylvia conspicillata) de da da rastlanılan ku lardandır.

Yaz aylarında sizi kar ılayan "Geven" bitkisi

Eskiden bu yaylalara giden bir yol olmadı ı için buralar pek ke fedilmemi ti. Da da meydana gelen en önemli de i ikliklerden birisi, Mirgemir Tepesi'ne kurulan televizyon vericisi ve radar nedeniyle zirveye do ru açılan asfalt yoldur. Ama yaylalara ula mak için bir hayli yürümek zorunda kalırsınız. Bu yolda yolculu unuzun kılavuzu ise "Geven" bitkisidir.

Karacada Yaylalarını ba tan sona ye il bir örtüyle çeviren "geven", geni dalları olan çok yıllık otsu bir bitkidir. Geven'in yaprakları bile ik olup çe itli renkte ve salkım ekinde çiçekleri vardır. Kitre zamkı çıkarılan hakiki geven'in anayurdu Anadolu ve ran'dır.

Kitre geven'den çıkarılan beyaz renkte zamk türü bir eydir. Geven, eczacılıkta, pestil ve yumu atıcı ilaçların hazırlanmasında, pastacılıkta kremaların imalinde kullanılır, sulu boyaların bile imine gire ve kuma lara apre yapmaya yarar.

Geven dumanının hastalanan küçükba hayvanlara iyi geldi i de söylenilmektedir.

Geven'in dalları bulundu u civarda yakacak olarak, bazı türleri ise çok iyi yemlik ot olarak kullanılır. Ayrıca ebru sanatında da kullanılmaktadır.

Geven Bitkisi ve Bal Arısı

Geven Balı

Geven, arıcılık için büyük önem taşıyor. “Geven Balı”, kokusu ve damak tadı açısından zengin olduğundan arıcıların en gözde kaynağıdır.

Geven Yok oluyor...

Geven bitkisi yıllardan toprağı korumakta ve toprağın sürüklenmesini önlemektedir. Dağda, “Geven”in kökünden çekilmesi durumunda bir daha yetişmediği anlatılıyor. Kaç kuşaktan beri bu yaylalarda hayvanların bu bitkiyle beslenmelerine rağmen bitkinin azaldığı, ama onbe yıldan beri “geven”in ya malandığı belirtiliyor. Dağ yolunun yapılmasıyla bazı tüccarlar gelip, eczacılıkta da kullanılan bu bitkiyi kökünden söküp kamyonlarla götürmeye başladılar. Önlem alınmaz ise birkaç yıl sonra bu yaylalarda özellikle hayvanların en önemli besin kaynağı olan geven kalmayacak ve toprağın sürüklenmesini önleyen bu bitkinin yok olmasıyla birlikte Karacada çöl olma başlayacak.

Köylüler geven'in ya malanmasının önlenmesini, tedbir alınmasını istiyor. Tek istedikleri, bu yaylaların ve doğanın korunması. Yaz aylarında da da gezerken kamyonlara yüklü gevenleri görünce hak vereceksiniz anlatılanlara... Bu bitkinin bilinçli bir şekilde ekilde koruma altına alınması gerekmektedir.

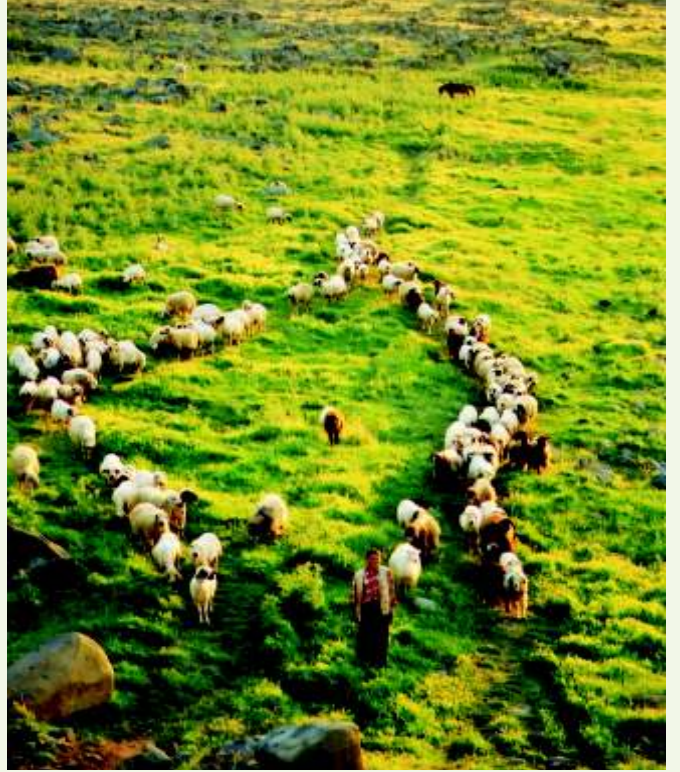
Türkülere ilham kaynağı olmuş geven... Ve Karacada denilince “Geven”le ilgili Diyarbakır türküsünü duyar gibi oluyoruz.

Bağdaki tellere lo
Bak u esen yellere
Kıymet verip kim bakar lo
Sen var iken ellere
A am o yar elinden
Pa am o yar elinden
Nasıl edem nere gidem
u zalımın elinden
Ele demem mi ben
Saha demedim mi ben
çen içen mest olur lo
çme demedim mi ben
Ba lantı

Gevene bak gevene lo
Yazın seni sevene
Seni seven divane lo
Senin nene güvene
Ba lantı...

Kenger

Karlar erimeye başladıkça toprak biraz güne görünce kenger yaprakları görünmeye başlar. Kengerin gövdesi toprağın içinde, dikenli yaprakları toprak yüzeyindedir. Kenger bitkisi kar ve soğuk suya dayanıklıdır. Mart, Nisan aylarında görülen ve dağda kadınlar tarafından toplanan kenger, yöre insanının vazgeçilmez yemeğidir. Karacada toprağı seven kenger Siverek, Viranşehir ve Anlıurfa'da pazarlarda satılmaktadır. 5-10 cm uzunluktaki süt beyaz ve etli gövdesi yemekte kullanılır. Kengerler ayıklanıp yıkanıp bir hafta tuzlu suda bekletildikten sonra turunlu olarak da kullanılır. Mayıs ayında kartla an dikenli yaprakları kurutulmuş yakacak olarak kullanılır.

Karacada Mayıs 2002

Yaz Aylarında Karacada Yaylasında Göçerler

Da da daki pınarlardan biri - Eylül 1998 (Foto: C. Kürkçüo lu)

Karacada Pirinci

Günümüzde halen da daki sulu alanlarda yöreye ait "Karacada Pirinci" üretilmektedir.

Çok lezzetli "Karacada pirinci" ta lık ve so uk suyla beslenen toprakta yeti tirilmektedir.

Da a Orman Yakı ır...

Eskiden Karacada a aç ve ormanla kaplıymı . Evliya Çelebi, Seyahatnamesi'nde Karacada 'da ormanlık alanlardan bahseder. Geçmi te orman örtüsü da da an, menengiç, me e, mazi, di budak, ahlat a acı (yabani armut), alıç, gibi a açlardan olu uyormu .

imdi ise da ın büyük bölümü a açsız ve çıplak. Ama da ın zirvesine çıktı ınızda buradaki televizyon vericisi ve radar çevresindeki çam a açları hemen dikkatinizi çeker. Ayrıca Bedro Tepesi'de a açlık bir alandır. Demek ki dikilince çok iyi a açyeti iyör.

Da da bazı obaların yanında küçük bostanlar var ve incir, kavak, i de gibi a açlar da görülebiliyor.

Temennimiz ilgili idarecilerimizin, da da bazı bölgeleri orman alanı olarak dü ünmeleri ve bir an önce bu i i uygulamaya koymalarıdır. Çünkü da daki toprak ve iklimin orman için çok elveri li oldu u görülüyor. Karacada ilgi bekliyor ve a açlarla kaplı bir da olmayı özlüyor.

Karacada Suları...

Karacada ; üzerine kı ın ya an kar, da ın geçirimli bir kütle olmasından dolayı çevresi için su deposu görevi görür ve çok sayıda kayna ı besler. Baharda birçok pınar tepeler arasında kıvrılarak akar. Da dan

kaynaklanan suların bir bölümü ise uzun ve derin vadilerle Fırat'a, Dicle'ye karı ır.

Da dan gelen "Hamdan(Hamdun) Suyu" ise Hamdan köyü civarındadır. Bu su birçok pirinç tarlasına can verir. Çok eskiden bu su üzerinde su de irmenleri bulunurmu .

Gülüce (Gölice) mevkiindeki kaynak su "Karacada Memba Suları" adıyla Urfa ve çevresinin menba suyu ihtiyacını kar ılar. Siverek ilçesinin içme suyu ihtiyacını kar ılayan "Gedik Suyu" ve Diyarbakır'ın "Hamravat Suyu" da Karacada 'dan beslenir.

Safra ve balgamı temizledi i, sevda çekenleri ise rahatlatı ı söylenir Hamravat suyunun. Karacada 'da su kaynakları ile ilgili hikâyelerde Kanuni Sultan Süleyman'ın Ba dat seferine giderken Karacada 'dan getirilen "Hamravat Suyu"nu içip rahatladı ı anlatılıyor.

Kanuni'nin;

"Halk içinde muteber bir nesne yok devlet gibi

Olmaya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi" mısralarını Hamravat Suyu'nu içince söyledi i anlatılmakta...

Söylenceye göre Osmano ulları'ndan Sultan brahim Han, "Hamravat Suyu" nun methini duyunca "Bana Hamravat suyu getirilsin" diye buyurmu . Diyarbakır Valisi Ahmet Pa a gü ümlerle Sultana Hamravat Suyu göndermi . brahim Han o lu Sultan Mehmet, tahta geçece i gün stanbul'a gelen bu sudan içmi ve tahta çıkmı .

Da ın hemen her bölgesinde altı-yedi metrede çıkan buz gibi kuyu suyuna ise doyum olmaz.

"Kara Çadır" (Kıl Çadır) ve

Kilim Dokumaları

Önceleri hayvan postlarıyla örtü (giysi) ve yaygı ihtiyaçlarını ilkel bir ekilde gören insanlar daha sonraları basit örgü ve dokumaları ke fedip geli tirerek, daha zevkli ve çe itli özellikleri olan ürünleri ya amlarına katmı lardır.

Hayvan yünlerinin e rilerek ip haline getirilmesini ke feden insanlar, bu iplerle dokuma sanatına yönelmi lerdir. Böylece örme ve dokuma, tarihte ilk icra edilen sanatlardan biri olmu tur.

Anadolu'daki kazılarda Neolitik dönemde ip yapımında kullanılan gereçler bulunmu tur. Yine bu kazılarda birbirine paralel iplikler arasından atlamalı geçirilen iplerle ilkel ve basit dokumaların izlerine rastlanmı tir.

Karacada 'da el dokumacılı ının geli mesi bu yörede hayvancılı ın ve yünün bol olmasından kaynaklanmı tir diyebiliriz. Ayrıca, Karacada 'ın da lık bir bölge olması yöre insanının ba ka pazarlarla irtibat kurmasını zorla tırdı ından insanlar kendi ihtiyaçlarını üretmeye yönelmi tir. Yörede kilim ve kıl çadır dokumaları kı ın evlerin içinde, yazın ise yaylada çadırların yanında olmaktadır.

Kıl Çadır

Karacada 'da kullanılan dar dokuma tezgâhları yere yatay olarak kurulur. Üç adet iki metrelik uzun a aç konik ekilde tepede ba lanır, di er uçları yere çakılır. Bu a açların ikisine “gücü” denilen a aç yere paralel ekilde ba lanır. Gücü a acının 8-10 metre ilerisine iki kazık çakılarak bu araya çözgü ipleri yere paralel olarak dizilir ve gergin hale getirilir. Elle i lenen atkı ipleri “kirkit”le vurularak çözgü içine sıkı tırılır.

Sabırla i lenen motifler, birer sanat abidesi misali kilimleri bezer. Karacada 'da özgün dokumalarla kendi ihtiyaçlarını üreten yöre insanları ya adıkları co rafyanın yanı sıra duygu ve dü üncelerindeki renk ve motiflerini kilimlere aktarmı lardır. Bu kilimlerde geometrik bezeme tarzında motifler yer almaktadır. Geleneksel dokumalarda genellikle atkı ve çözgüde, elde üretilen yün ipler kullanılmaktadır.

Dokumalardan birkaç “ aka” (parça) yan yana dikilerek büyük ebatta kilim elde edilir ve yaygı olarak kullanılır. Küçük boy kilimler ise tek parça dokunmaktadır.

Yörede kilim ve cicim teknikleri ile yapılan yaygı, çuval, heybe v.b. dokumalar günümüzde çok az üretilmektedir. Eski dokuma çuvallar geçmi te erzak saklamada kullanılmı olup günümüzde ise yaygı olarak kullanılmaktadır.

Yöre Türkülerine konu olmu “Kara çadır” dokumaları keçi kılından yapılır. Bir çadır için 100-150 arası keçinin kılı gerekir. Çadır dokumasında kullanılacak kıllar yıkanmadan temizlenir, ayıklanır ve taraklanıp tiftiklenerek e rilecek hale getirilir. Daha sonra bu yünler “Öreke” denilen alet yardımıyla elde e rilerek dokunmaya hazır ip haline getirilir.

stenilen çadırın uzunlu una göre dokunan kıl çadır dokumaları 50-60 cm eninde olur. Dokunan parçalar yan yana serilerek kenarları keçi kılından yapılmı iplikle dikilir. Her parça dikilirken kazıkla gergin hale getirilir. Dokumaların yan yana büyük i nelerle dikilmesine “yivlemek” denir.

Sık dokunan kıl çadır su geçirmez. Ayrıca ya mur suları dokumayı i irerek ya murun girmesini engeller. yi bir kıl çadırın ömrü ise 20 yıldır.

Genelde 12 direkli ve büyük olan çadırlar hane halkı ve misafirler için ikiye bölünüyor. Çadırın çevresini kapatmak için “revag” (cı) denilen çitler kullanılır. Çitler 150-200 cm. boyundaki kamı ların yan yana dizilerek yün ipleriyle motifli biçimde örülmesiyle olu turulur.

Karacada 'da dar dokuma - Eylül 1998

Karacada yöresinde “Kıl Çadır” dokumaları günümüzde halen görülmektedir.

Kara çadır Urfa türkülerine de konu olmu tur

Kara çadırın kızı
Fermanası kırmızı
Gâh giyer gâh sallanır
Hep kırar belimizi
Le yar le yar le yar
Le yar le yar le yar le yar
Kara çadır kıldandır
Yar yana ıgüldendir
Oniki gonca sevdim
Her biri bir güldendir
Ba lantı
Çadırı be direkli
Yârim çifte yürekli
El Etsem ça ırsam da
Çıkmaz beyaz bilekli
Ba lantı

Karacada Kayak Merkezi...

Belki yanarda ın sönmü ate i bir daha tutu masın diye kı aylarında Karacada 'a uzunca bir süre kar ya mahta... Bedeni ak libaslarla örtülmekte ve belki de içinin ate i, eriyen karlarla sönmekte Karacada 'ın...

anlıurfa'da son yollarda yapılan “Su Sporları Yarı maraları”ndan sonra bir ilke daha imza atıldı. anlıurfa Valili ince da ın zirvesinde “Karacada Kı Sporları ve Kayak Merkezi” 1999 Yılı ubat ayında açılarak kayak pisti yörede tanınmaya ba ladı. 2012

Karacada - 29 Ocak 2012

Karacada - 29 Ocak 2012

anlıurfa Valisi Celalettin Güvenç Karacada 'da - 5 ubat 2012

yılında yapılan ilave tesislerle, gelen ziyaretçilere daha iyi hizmet verilmekte.

Böylece Karacada , “do al hayatı” ve “kayak merkezi”yleanlıurfa'da yeni bir cazibe merkezi oldu.

Da da kayak için en iyi zaman Ocak, ubat ve Mart ayları. Kayak merkezine otomobille ulaşmak mümkün. Tesiste kayak malzemesi de kiralanabiliyor. Kartopu oynamanın keyfini yaayabilir, tesiste yer alan iki kafede ısınabilir ve dinlenebilirsiniz. Kolay yapı mayan toz kar ise kayak için çok uygun. Kayak merkezine gelenlerin sayısı sürekli artıyor.

Karacada 'ın Suyunu çin ve Havasını Soluyun...

Binlerce yıllık tarihinde göç otası ve göç yata olmu Karacada 'da günlük yaşam doyumsuz görüntüler sergiler

Geceleri bütün aydınlığını, sadece Ay ve yıldızların ha metinden alan Karacada 'da her sabah yeni bir hayat balar. Hayvancılık ve tarım tek u rası ve geçimidir insanların. Ya sı, sütü, peyniri bir baka dır buraların...

Yünün ip olup hayal edilemeyecek renklere dönü tü ü ve göz nuruyla bütünle ti i kilimlerdeki motifleriyle; sütü, peyniri, sadeya sı, pirinci, ayranı, suyu, havası ve hepsinden önemlisi “dost canlısı insanları”yla bir baka güzeldir Karacada ...

Nesli tükenmekte olan develeri, kıl çadırları ve bu çadırlar içindeki rengârenk kilimleri ve keçeleriyle, insanının geleneksel giysileriyle ülke mozai inden güzel bir parçayla kar ıla ırsınız yazın.

Kı mın ise kayak yapmanın keyfini ya ayabilirsiniz....

Karacada , birçok turistik de ere ve çekicili e sahip olupanlıurfa turizminin yükselen yeni bir de eri...

Kaynaklar:

- GÖKALP, Ziya; Türk Medeniyeti Tarihi, C.2, Türk Kültür Yayınları, İstanbul, 1974, s.174
- KÜRKÇÜO LU, Sabri; “Karacada ”, Edessa Kültür Dergisi,anlıurfa, sayı: 6, 1999, s.11-14
- KÜRKÇÜO LU, Sabri; “Ke fedilmemi bir yöre: KARACADA ”, Güneydo u Life Dergisi, sayı: 4, Ocak 2006, s.79-81
- HEL MO LU YAVUZ, Muhsine; D YARBAKIR EFSANELER -2, San Matbaası Ankara, 1990.
- KAÇMAZ, Sefer; “Kıymeti Bilinmeyen Bitki: GEVEN” <http://www.ekolojimagazin.com/?s=magazin&id=223>
- ÇAKIRTA eyhmus; “A açsız bir da ” http://www.radikal.com.tr/ek_haber.php?ek=r2&haberno=3407
- GÜLDO AN, Vedat; “Diyarbakır Musiki Folklorunda Karacada Türkmen Motifli Üç Halk Türküsü” <http://www.karacadagturkmendernegi.com/MakaleDetay.aspx?mID=19>
- BÖÇKÜN, Pa a; “Karacada ”, <http://www.pasabockun.com/?cat=3>

URFALI BESTEKÂRLAR: 8

ARIF ÇELİK

Abdullah BALAK
Halk Kültürü Ara tırmacısı
Bestekar ve Söz Yazarı

1959 ubatında Urfa'da Kamberiyeh Mahallesi'nde doğan Arif Çelik dört yaşındayken ailesiyle birlikte Urfa'dan ayrıldı. Doğubeyazıt, Bingöl derken... Yedi yaşındayken Elazığ'a mekân kurdular.

İlk ve ortaokulu Elazığ'da okudu. Ortaokul ikinci sınıfta, o zamanın öğretmenlerinde bulunabilen bir yetenek olan batı müziği donanımlı müzik öğretmeni Sengül BÜTEV Hanımefendi'nin "olum, güzel türkü söylüyorsun, müziğe de çok yatkınsın, kendine bir balama alırsan müzikten kopmazsın" iltifatlı tavsiyesiyle bir hayli gururlanıp bir balama aldı. Ve 40 yıldır elinde balaması...

İlk ve ortaokul öğrencisi iken ismini unutamadığı tek öğretmendir Sengül BÜTEV. Ailece sürekli yer değiştirdiklerinden ve imdiki gibi dersaneler, öğretmenler hocalar olmadı için Balama ustasından 'maalesef' ders alamadı. Saz çalabilme ateliyle, deneye yanık öğretmeni balama çalmayı.

Liseye 1974 yılında Memleketi Urfa'da -o zamanki ismiyle- Urfa Sanat Okulu (mezun oldu u yıl ismi 'Endüstri Meslek Lisesi' olarak değiştirildi) Metal Bölümü'nde baladı.

1977 yılında Urfa Eğitim Enstitüsü'ne girip 1979'da mezun oldu ve aynı yıl ilkokul sınıf öğretmeni olarak göreve baladı. İlk 4 yıl (1979-83) Tatvan, daha sonra 3 yıl Devrek'te görev yaptı.

Liseden "demirci", yüksekokuldan "öğretmen" olarak çıktıysa da çocukluğundan itibaren gönlü, aklı, fikri hep "Sanatçı"ydı.

1985 yılında TRT'nin açtığı bir sınavı kazanarak Erzurum Radyosu balama sanatçısı hakkı elde etti. Sonra Sınav jürisinde bulunan dönemin TRT Halk Türküleri ve Oyunları Ube Müdürü, Halk Müziğinin "tartı masız" duayeni Mehmet ÖZBEK Hoca'nın tavsiyesiyle, bekleyerek (TRT'deki hakkı dondurularak) 1986 yılında Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın açtığı sınava girdi ve bu sınavda da yeterli bulunup "Ankara Devlet Türk Halk Müziği Korosu"nda balama sanatçısı olarak göreve baladı. 26 yıldır bu görevindedir.

Temel notayı Urfa'da, lise yıllarında o zaman Urfa Belediyesi'nde memur, aynı zamanda "Urfa Set Orkestrası" Gitaristi -kendi gibi gönlü hep sanatçı olan- Adil GÜLMEZ'den öğrendi.

Sonrasında, nereye tayin oluyorsa oranın askeri bando efisi veya yöredeki notist orkestra sanatçılarıyla tanışıp onlardan faydalandı. Bir yandan da mektupla büyük ehirlere basılı kaynaklar sipariş edindi.

Türkü da aracı mı -her sanatçı gibi- ya adıyla yörelerdeki kasetleri, ustaları dinleyerek, onlarla tanışıp sorular sorarak genişletmeye çalıştı. Ülke bazında ise, en büyük Halk Müziği Okulu TRT'nin Radyo yayınlardan, önceki kuşaklar gibi ve kendi kuşağında da istifade etti.

Arif Çelik 21 Ekim 1994 tarihinde anlıurfa'da verdi i resitalde

Arif Çelik, gençlik döneminde Urfalı Usta Mehmet NACAĞ'ın ba lama çalı hâkimiyetine ve lezzetine hayrandı.

ÇEL K'e göre Urfa; 'AL BENDE/ YE L SENDE, AL BENDE/ SİNEM ETTAR DÜKKÂNI/ NE STERSEN AL... BENDE' diyen bir umman!

Hacimli, ah Eserler Ummanı! Urfa'dan Kabını doldurmaya çalı tı yıllardır. Edebiyatta air Nabi, Abdi, Birecikli Kani'lerden... Geleneksel Halk iiri ve bestecilikte Mukim Tahir, Cemil CANKAT, Abdullah BALAK, Bedirhan KIRMIZI'lardan ilham aldı her zaman...

Bestecili i

"Naçzane bestecili im; Yeni bir ey üretme istek ve heyecanımın hediyesi, ruhsal rehabilitasyonumdur. Esasen genel olarak da böyle algılıyorum bestecili i. nşanın ki ili ine bula ması muhtemel kötülükleri de ayıklar veya uzak tutar. Türkülerin lezzetine meftûn oldu um çocuklu um, bilincine vardı m gençli im ve bestecili e heveslendi im 'cahil cesareti' dönemimde önümde renk renk, desen desen öyle güzel türküler vardı ki her biri ayrı ufuklara açılan kapılardı." Diyen Arif ÇEL K

22 ya nda (Tatvan'da) A RET N GÜZEL isimli ilk bestesini yaptı. Bu eserini 'bir kusur i liyorum' ruh haliyle utana sıkıla yakın sanatçı arkadaş larına çalı p okurdu. Zekeriya ÜNLÜ' nün, bu bestesini -o zaman revaçta olan- long playa okuyup pla a da bu ismi vermesi (1984) ve dinleyenlerin de teveccüh ve iltifatlarıyla biraz daha evklenip cesaretlendi.

Bu ilk bestesinden (1981) bir yıl sonra, 1982 yılında NEMRUD'UN KIZI'nı yazıp besteledi. Bu bestesine nakaratın son cümlesi olan 'Allah'tan Bulasan' ismini vermi ti. Bir gün ona bu türküyü çok sevdi imi ve isim babası olmak istedi imi söyledim. "Bu Türkünün smi Nemrud'un Kızı olsun" dedi imde çok mutlu olmu tu. Böylece türkünün adı "Allah'tan Bulasan" de il, "Nemrud'un Kızı" olmu tu.

1983 yılında Devrek'te üçra bir da köyüne tayin oldu. Dünyadan kopmu bir dönemiydi adeta. Sözlük anlamıyla hakiki bir 'gurbet' ya ıyordu. Bulundu u co rafya Urfa'ya 1000 km. idiyse de ruhu Bamyasuyu ve Köprüba i'nda ikamettedi. iir yazma denemeleri, beste yapma tedavisi olmu tu adeta...

Arif Çelik KTB Ankara Devlet Korosunda Mehmet Özbek'le birlikte

Tatvan'dayken tanı tı ı, nüfus kaydında ismi Ramazan TEKMEK olup ailesince Remzi olan, çok sevdi i a abeyine ithafen 1984'te yaptı ı "PALA REMZ " (1997'de kaybettik) türküsü, bugüne kadar sevilerek dinlenen bir türküdür.

1983'te, ölen a abeyinin e iyle evlenmesi için ailesinin kendisine baskıda bulundu unu ona dert yanan, birlikte a la tı ı, nihayette bu evlili i (zaten evli olan bu arkadaş ımın ikinci evlili i olacaktı) reddedip Urfa'dan göç eden arkadaş ımın hazin hikâyesini konu etti i bestesi "BEN TA LARA VURUN (Töre/Ölmem mi)", "SEN VURALI YARALIYAM (Urfalı Sevmi)" besteleri o dönemin (1983-86) ürünleridir.

Ve hircunda duran ço u duyulmamı 80'e yakın bestesi bulunmaktadır Arif Çelik'in.

Bir müzik eserinin kalitesinin ölçülmesini öyle açıklamaktadır Arif Çelik: " iirle (söz) beste (melodi) ayrıldı nda her biri kendi ba ina aya ı yere basmalı. Güçlü iirle güçlü melodinin do ru bulması lâzım, ikisinin de güçlü olmasına ra men yanlı e le tirilmesiyle ortaya bir 'tuhaflık' çıkar. Kendi içinde beste ise; Ritm sazlar ve besleyen armoniler ayıklandıktan sonra kalan 'yalın melodi' gönül telini titretiyorsa o melodiye gönül rahatlı ıyla beste denilebilmeli. Bu da daha çok eskilerde var. Günümüz arki/türküleri maalesef 'ço unlukla' genleriyle oynanıp tatsızla an, zararlıla an meyveler gibi. Dar aralıklar, perküsyonlar ve tekrarı bıktıran slogan sözler üzerine kurulu. Oysa her ' arki sözü' mutlak bir ' iir' olmalıdır. Ankara'da -ölümünden yakla ık iki yıl önce- tanı ıp muhabbetli oldu umuz Â ık Hüdai, bir sohbetimizde 'Sen iiri zorlarsan ortaya bir ey çıkmaz. iir seni zorlayacak, uykularını bozacak' diyerek çok güzel dile getirmi ti. O zaman yazılan iir, iir oluyor. Bu isabetli tespit kesinlikle beste için de geçerlidir."

"Eskiye ra bet olsa, bitpazarına nur ya ardı" sözü halk müzi i/müzik için asla geçerli de il. Bilâkis, nur 'bitpazarında'...

'Yorum' savıyla katleden edene eski canım türküleri ve besteleri. Alabildi ine dejeneratif! Kötü bir mirasyedi oldu toplum maalesef!.. "Sehepsiz â ıkları, vururlar, a ladırlar" misali.

Arif ÇEL K'e daha nice uzun ömürler diliyor, daha nice besteler bekliyoruz...

PALA REMZİ

Söz & müzik;
Arif GELİK

Tü feng al dim

çık tım kek li ka vi na Ta Ur fa dan gël dim Bo tan ça yi na

A şı ret ler bir yi ği di met he deri SAZ Pala Remzi der ke ro nun

na mı na vay vay Vay va ..... y Rem zi SAZ Mzrp

Â lem Rem zi den ra zı Mzrp... SAZ Sor dum na

mın ver di ler Pa la Rem zi de di ler Pa la bı yı ğı de ğil

Yü re ği dir de di ler Yü re ği dir de di ler vay

-Hicaz beste-

NEMRUD'UN KIZI
(Allah'tan bulasan)

SÖZ-Müzik & notası
Arif ÇELİK

Ka... ral... şın... bah.. tın... Yi... kıl... şın... tah.. tın Yal... vardı
Nem... ru... dun... kı... zı... Yan... dır... di... bi... zi. Çarp.. tı si

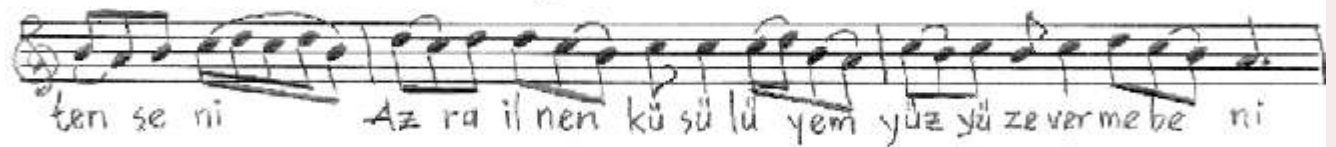
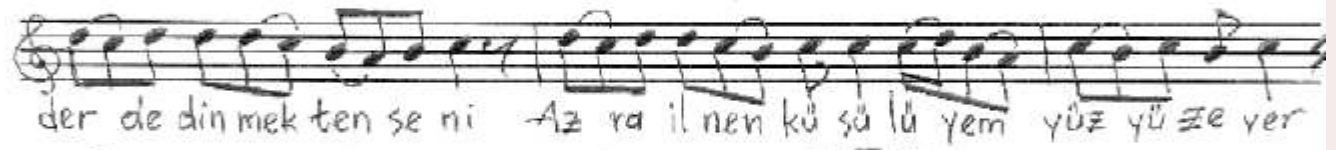
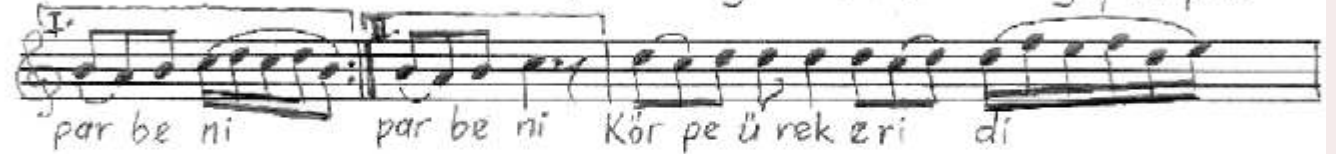

ya... kar dım... yol... bu... la... ma..... dım..... doğma... ser
le... si ni.... fe... lek... mi... sa..... li..... sil ya zı... mı

Nemrud'un kızı
(2. sayfa)

dim zi ka... ra... ya... zım L SAZ...
kun... tar... pi... zi... E... vir... dim... ce... vir dim... ya... ra... na...
çarp... ti... sil... lâ... si... ni... fe... lek... mi...
ma... dim... â... yan... dir... ha... lim...
sa... li... Merv... lâ... m... gör... bi... zi...
SAZ... O ca ğim sön... dü... na... sıl
be... lâ... dir... bı... ra kıp git... ti bu... ne
dev... ran... dır... dün... ya gö züm... de san... ki
ya... lan... dır... Al... lah tan... bu... la... san SAZ...
O... ca ğim sön... dü... na... sıl be... lâ... dir...
bı... ra kıp git... ti... bu ne dev.. ran.. dır... dün... ya gö
züm... de... ker.. be.. lâ... dır.. Al... lah tan.. bu.. la...
san.....

Nota, Türk Müziği sistemine AŞİRETİN GÜZELİ Söz & müzik, nota; Arif GELİK göre yazılmış, hicaz makamındadır.

Aşiretin Güzeli -2. sayfa-

U mu dum Mav la ya ba kar Hanam harab terket me
 Bay ra mim si va net me Za lım kul lur if la hol maz
 A ğa ki zi Ha zi me SAZ Hanam harab terket me
 A ğa ki zi Ha zi me SON

2. KUBLİ

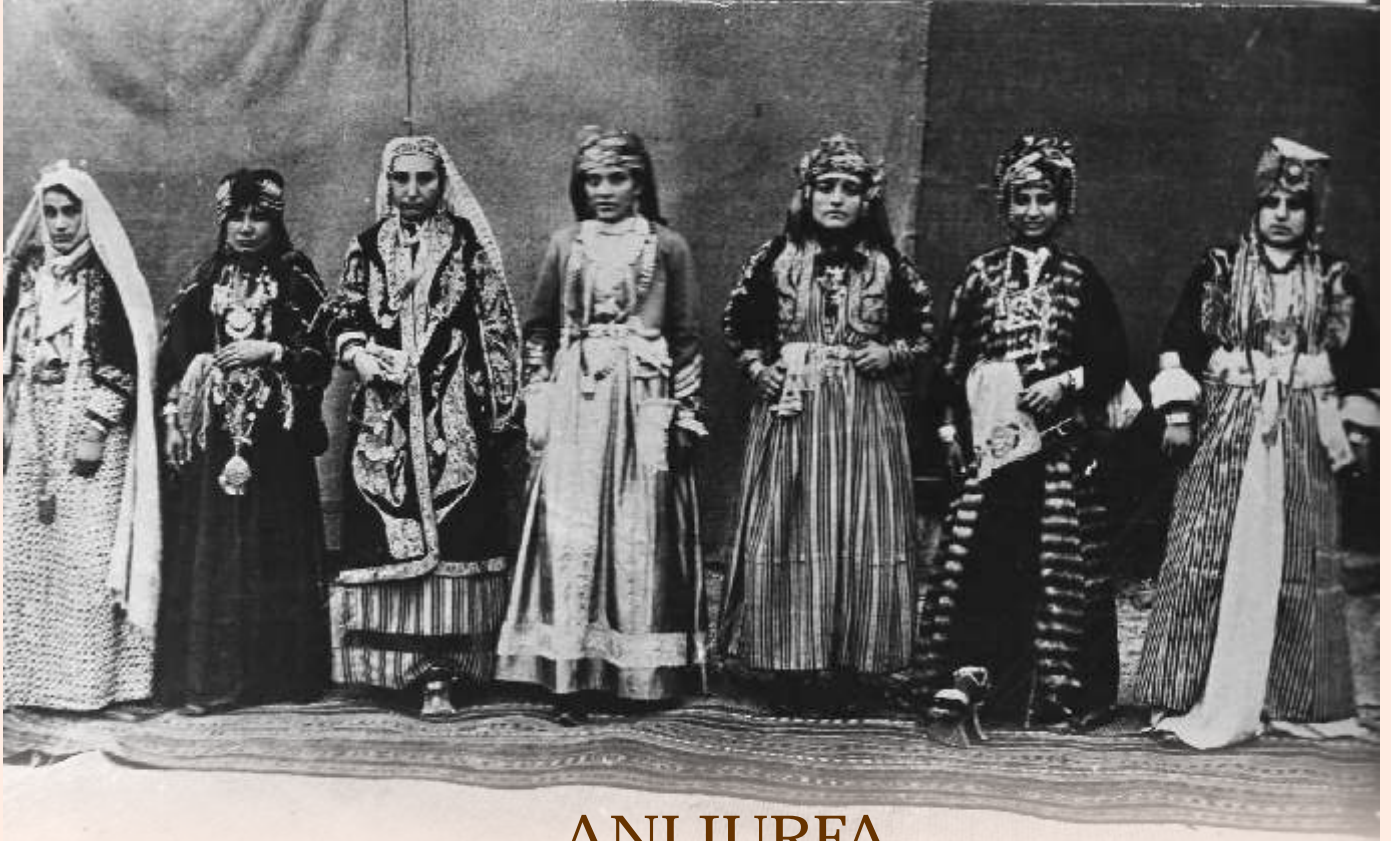
Ocağım terkettim, kaldım perişan yetim
 Ağa babaydan korkmam, can kıymağa eha ettim
 Can almağa hastın mı var, ömrümü heder ettin.

URFA'LI SEVMİŞ
 (SEN VURALI YARALIYAM)

Söz - Müzik: Arif ÇELİK
 Notalayıcı: Arif ÇELİK

Saz.....
 Sen vu ra li ya ra li
 yam..... (Saz.....) Gün be gün sa ra ri
 yam..... (Saz.....) Sen vu ra li ya ra li
 yam..... Gün be gün sa ra ri

yam..... (Saz.....) El çek lin ben den
 Vur du nin ce den Sen de sev miş tin
 Sak la din ben den (Saz.....)
 (Saz.....) An la ma dım mı
 tay da yok sen den (Saz.....)
 Dost de ğil dost de ğil dost gö rü nür fe le ğim
 Va ra dir ya ra li dir ya re ya ra li yü re ğim
 Ur ta li sev miş doğ ru dur gu ze lim
 Se rin de gön lün var
 al ya nak li yar (Saz.....)

ANLIURFA GELENEKSEL KADIN VE ERKEK GİYSİLERİ DERLEMESİ

Ülkü ÜZÜMCÜ

Halk Oyunları Araştırmacısı
URKAV Genel Sekreteri

Giyimde esas gaye korunma, iffet ve süslenmedir. Bu üç noktanın önem derecesi sosyal, milli ve dini guruplardaki farklılıklara göre değişmektedir. Köylerimizdeki durum daha başka bir manzara gösterir. En karakteristik görünümü, birçok köyde köylünün mevcut elbise seçimindeki tecrübelerin sınırlı olması ve dolayısıyla birbirine benzeyenidir. Birçok hallerde arzu edilen giyim üzerine bilgi ve görgüleri sınırlıdır. Komularından ayrı olma tehlikesi nedeniyle yeni bir deneyimden ziyade, aynı çeyiz giyime devam etmek en kolay yoldur.

Sosyal kuralların değişiminden biri olan giyim, hayat boyunca devam eden, bir ihtiyaçtır. Fertlerin geçirdiği ruhi hallere bağlı olarak, yukarıda belirttiğimiz gibi milletlerin kültür ve uygarlık alanlarındaki hareketlerinin etkisi altında kalmıştır. Bunun en güzel örneğini ülkemizde bulmaktayız.

Türk giyimini de iki dönemlerde, çeşitli etkilerle de iki devreye ayırabiliriz. Atatürk'ün yapmış olduğu kıyafet inkılabına rağmen, geleneklere bağlı kalınarak gruplaşmalar olmuş, hatta aynı bölgedeki ehillerde de iki kıyafetler kullanılmaktadır. Anadolu halkının yakın zamana kadar ve bazı yerlerde hala giymekte olduğu elbiselerin genel olarak müteakik bazı özellikleri olmakla beraber giyim ekollerinin bölgeden bölgeye değiştiği görülmektedir.

Anliurfa geleneksel giysisinin günümüze gelmesini sağlayan "halk oyunları", halk kültürümüzün yarı asırlık en önemli unsurlarından biridir. Halk Oyunları yarışmaları 1970'li yıllarda Milli Eğitim Bakanlığı tarafından başlatılmış ve ilk yapılan derleme çalışmalarında ise o günün şartlarına uygun olarak kadın ve erkek giysisi katalog haline getirilerek tescillenmiştir. Bu katalogta yer alan anliurfa kadın ve erkek giyimini maalesef tek tip, tek renk olarak belirlemiştir. Küçük

yerleşim birimleri ile gelenek ve göreneklerine bağlı aileler sayesinde günümüze ulaşmıştır. Pek çok çeşitleri bulunan yöresel kıyafetlerin sayısı zamanla azalmıştır. Artık yöresel kıyafetlere müzelerde ve Halk oyunları gruplarında ve çok azda olsa mahalli düzeylerde rastlamaktayız.

URKAV olarak 2009 yılında S. Sabri KÜRKÇÜOĞLU, Ülkü ÜZÜMCÜ, H. Fehmi HAYIRLI, M. Cemal AKBA ile birlikte yapmış olduğumuz "Anliurfa Kadın ve Erkek Giyimini Derleme Çalışması"nda binlerce yıllık tarihi geçmişi olan anliurfa'nın giysisi zenginliğini tek tip, tek renk olmadığını ortaya çıkardık. Yapmış olduğumuz derleme çalışması "Türkiye Halk Oyunları Federasyonu Giysi Kurulu" tarafından incelenerek onaylanmıştır. Derleme çalışmasına göre halk oyunları ekiplerinin kullanabileceği kadın-erkek giyimi aşağıda belirtildiği şekilde olmuştur.

A- ERKEK G Y M

G Y S PARÇALARI-1

1-SIRMALI PU U / Siyah, bordo ve kahverengi çe itleri vardır. Bu kıyafette (Siyah, bordo ve beyaz pu u- siyah ve kırmızı neçek-turuncu ve kahverengi hı valı-siyah, kahverengi ve yün rengi keçe külah)da kullanılı anılabilir.

2-GÖMLEK / Hâkim yaka cebeliye gömlek
Bu kıyafette (Yarım kapak cebeliye gömlek, hâkim yaka nohutlu gömlek, hâkim yaka boblen gömlek) de kullanılabilir.

3-KISA KOLSUZ YELEK / Kabardin kuma kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

4-BELBA I / Hı valı Kahverengi ve sarı çe itleri kullanılır.

5- ALVAR / Kabardin kuma kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

6-PAZUBENT / Deri veya boncuklu kullanılır.

7-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.
8-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır. Kırmızı, kahverengi, siyah ve anbebi çe itleri kullanılabilir.

G Y S PARÇALARI-2

1-PU U / Ku gözü culhadan yapılır. Siyah, bordo ve beyaz çe itleri vardır. Bu kıyafette (Siyah, bordo ve kahverengi sırmalı pu u-siyah ve kırmızı neçek-turuncu ve kahverengi hı valı-siyah, kahverengi ve yün rengi keçe külah) da kullanılabilir.

2-GÖMLEK / Cebeliye kuma kullanılır. (Yarım kapak cebeliye) Bu kıyafette (Hâkim yaka cebeliye gömlek, hâkim yaka nohutlu gömlek ve cebeliye harmani gömlek) de kullanılabilir.

3-KAFTAN (Kısa Ceket) / Kabardin kuma tan yapılır.

Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

4-BELBA I / Hı valı Kahverengi ve sarı çe itleri kullanılır.

5- ALVAR / Kabardin kuma kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

6-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

7-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve anbebi çe itleri kullanılabilir.

G Y S PARÇALARI-3

1-KEÇE KÜLAH / Siyah, kahverengi ve yün rengi çe itleri vardır.

Keçe üzerine sırmalı pu u, pu u, neçek ve hı valı sarılır.

Bu kıyafette (Siyah, bordo ve kahverengi sırmalı pu u-siyah, bordo ve beyaz pu u, siyah ve kırmızı neçek-turuncu ve kahverengi hı valı) da kullanılabilir.

2-CEBEL YE HARMAN GÖMLEK (Hâkim yaka cebeliye gömlek, hâkim yaka nohutlu gömlek, hâkim yaka boblen gömlek ve yarım kapak cebeliye gömlek)de kullanılabilir.

3- KAFTAN (Kısa Ceket) / Kabardin kuma tan yapılır.

Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

4-BELBA I / Hı valı Kahverengi ve sarı çe itleri kullanılır.

5- ALVAR / Kabardin kuma kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

6-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

7-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve anbebi çe itleri kullanılabilir.

G YS PARÇALARI-4

1-KEÇE KÜLAH / Siyah, kahverengi ve yün rengi çe idi vardır. Keçe üzerine sırmalı pu u, pu u , neçek ve hı valı sarılır. Bu kıyafette (Siyah, bordo ve kahverengi sırmalı pu u-siyah, bordo ve beyaz pu u, siyah ve kırmızı neçek-turuncu ve kahverengi hı valı) da kullanılabilir.

2-HÂK M YAKA NOHUTLU GÖMLEK / culha dokumadan yapılır.

Bu kıyafette (Hâkim yaka cebeliye gömlek, hâkim yaka boblen gömlek) de kullanılabilir.

3-KIRK DÜ ME YELEK / Kabardin kuma tan yapılır.

Siyah, gri, lacivert, kahverengi çe itleri ve bu renklerin tonları kullanılır.

4- KAFTAN (Kısa Ceket) / Kabardin kuma tan yapılır.

Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

5-BELBA I / Hı valı

Kahverengi ve sarı çe itleri kullanılır.

6- ALVAR / Kabardin kuma tan kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

7- YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

8- POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

G YS PARÇALARI-5

1-SIRMALI PU U / Siyah, bordo ve kahverengi

Bu kıyafette (Siyah, bordo ve beyaz pu u- siyah ve kırmızı neçek-turuncu ve kahverengi hı valı-siyah, kahverengi ve yün rengi keçe)de kullanılabilir.

2-HÂK M YAKA CEBEL YE GÖMLEK / Cebeliye kuma tan yapılır.

Bu kıyafette (Hâkim yaka nohutlu gömlek, hâkim yaka boblen gömlek) de kullanılabilir.

3-KIRK DÜ ME YELEK / Kabardin kuma tan yapılır.

Siyah, gri, lacivert, kahverengi çe itleri ile bu renklerin tonları kullanılır.

4- BELBA I / Hı valı

Kahverengi ve sarı çe itleri kullanılır.

5- ALVAR / Kabardin kuma tan kullanılır. Siyah, gri, lacivert, kahverengi renklerle ve bu renklerin tonları kullanılır.

6- PAZUBENT / Deri veya boncuklu kullanılır.

7- YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

8- POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

Kaftan / önden görünüşü

Kaftan / arkadan görünüşü

Postal / Yemeni

Deri ve Bocuklu Pozubent

Boblen kuma tan gömlek

Nohutlu hı valıdan gömlek

Yarım kapak cebeliye gömlek

Hâkim yaka cebeliye gömlek

Cebeliye harmani gömlek

Ba lık; keçe kullah üzerine pu u sarılı

Ba lık; pu u (ku gözü desenli)

Ba lık; Neçek

Ba lık; keçe kullah üzerine ku gözü pu u sarılı

Ba lık; HI VALI

Ba lık; Sırmalı Pu u

B- KADIN G Y M

G YS PARÇALARI - 1

1-KÖFÜ / KÖF : Karton kalıp üzerine kuma sarma yolu ile yapılır. Üzerine beyaz neçek örtülür.

Kuma olarak sırmalı pu u, pu u ve hı valı kullanılır.

2-SIHMA YELEK / Hı valı veya i lemeli beyaz kuma tan yapılır. Bu kıyafette hı valının her rengi kullanılabilir. Ayrıca sıhma yelek yerine entari de kullanılabilir.

3-ÜÇETEK/ Kadife kuma tan yapılır. Düz kadife veya i lemeli kadife kullanılır. Bu kıyafette kadifenin her rengi kullanılabilir.

4-BELBA I / Renkli yün kemer 5- ALVAR (Uzun Tuman)/Empirme Kuma tan yapılır. Her rengi kullanılabilir.

6-ETEK/Ku gözü culha dokumadan veya ta lanmı kuma tan yapılır. Sadece beyaz renk kullanılır.

7-ÖNLÜK / Ta lanmı kuma tan yapılır. Kanaviçe i lemelidir. Sadece siyah renk kullanılır.

8-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

9-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

G YS PARÇALARI - 2

1-NEÇEK VE BR YE: Neçek beyaz; briye siyah-bordo rengindedir.

2-SIHMA YELEK / Hı valı veya i lemeli beyaz kuma tan yapılır. Bu kıyafette hı valının her rengi kullanılabilir. Ayrıca sıhma yelek yerine entaride kullanılabilir.

3-ÜÇETEK/ Kadife kuma tan yapılır.

Düz kadife veya i lemeli kadife kullanılır. Bu kıyafette kadifenin her rengi kullanılabilir.

4-BELBA I / Renkli yün kemer

5- ALVAR (Uzun Tuman)/ Empirme Kuma tan yapılır. Her rengi kullanılabilir.

6-ETEK / Ku gözü culha dokumadan veya ta lanmı kuma tan yapılır. Sadece beyaz renk kullanılır.

7-ÖNLÜK / Ta lanmı kuma tan yapılır. Kanaviçe i lemelidir. Sadece siyah renk kullanılır.

8-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.

9-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

SIHMA YELEK

G YS PARÇALARI - 3

1-GÜMÜ BA LIK (TAÇ) / Karton kalıp üzerine kuma sarma yolu ile yapılır. Kuma olarak sırmalı pu u veya pu u çe itleri kullanılır. Üzeri gümü takılarla (Tepelik, Üçkor, Re me ,Saçkoru, Levzik) süslenir.

2-SIHMA YELEK / Hı valı veya i lemeli beyaz kuma tan yapılır. Bu kıyafette hı valının her rengi kullanılabilir. Ayrıca sıhma yelek yerine entaride kullanılabilir.

3-ÜÇETEK/ Kadife kuma tan yapılır. Düz kadife veya i lemeli kadife kullanılır. Bu kıyafette kadifenin her rengi kullanılabilir.

4-GÜMÜ KEMER

5- ALVAR(Uzun Tuman)/Empirme Kuma tan yapılır. Her rengi kullanılabilir.

6-ETEK/Ku gözü culha dokumadan veya ta lanmı kuma tan yapılır. Sadece beyaz renk kullanılır.

7-ÖNLÜK/Ta lanmı kuma tan yapılır. Kanaviçe i lemelidir. Sadece siyah renk kullanılır.

8-YÜN ÇORAP/El i i veya makine i i kullanılır.

9-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır.

Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

G YS PARÇALARI - 4

1-GÜMÜ BA LIK (TAÇ)/Karton kalıp üzerine kuma sarma yolu ile yapılır. Kuma olarak sırmalı pu u veya pu u çe itleri kullanılır. Üzeri gümü takılarla (Tepelik, Üçkor, Re me, Saçkoru, Levzik) süslenir.
 2-SIHMA YELEK / Hı valı veya i lemeli beyaz kuma tan yapılır. Bu kıyafette hı valının her rengi kullanılabilir. Ayrıca sıhma yelek yerine entaride kullanılabilir.
 3-ÜÇETEK / Kadife kuma tan yapılır. Düz kadife veya i lemeli kadife kullanılır. Bu kıyafette kadifenin her rengi kullanılabilir.
 4-BELBA I / Renkli Yün Kemer
 5- ALVAR / Empirme Kuma tan yapılır. Her rengi kullanılabilir.
 6-ETEK / Ku gözü culha dokumadan veya ta lanmı kuma tan yapılır. Sadece beyaz renk kullanılır.
 7-ÖNLÜK / Ta lanmı kuma tan yapılır. Kanaviçe i lemelidir. Sadece siyah renk kullanılır.
 8-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.
 9-POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır. Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

ÖNLÜK

G YS PARÇALARI - 5

1-NEÇEK VE BR YE: Neçek beyaz; briye siyah-bordo rengindedir.
 2-ZIBIN (Entari)
 3-F STAN (ÜÇETEK)
 4-BELBA I / Renkli yün kemer, deri ve gümü kemer kullanılır.
 5- ALVAR / Empirme Kuma tan yapılır. Her rengi kullanılabilir.
 6-ÖNLÜK / Ta lanmı kuma tan yapılır. Kanaviçe i lemelidir. Sadece siyah renk kullanılır.
 7-YÜN ÇORAP / El i i veya makine i i kullanılır.
 8- POSTAL (Yemeni) / üstü deri altı köseleden yapılır. Kırmızı, kahverengi, siyah ve annebi çe itleri kullanılabilir.

LEMES Z ÜÇETEK

KÖFÜ

GÜMÜ BA LIK

NEÇEK-H BR YE

NEÇEK

H BR YE

KÖFÜ

LEMEL ÜÇETEK

C- TAKILAR

Abdullah BALAK

Bilezik

Saç Kuru

Bilezik

Kemer

Hızma

Enselik

Halhal

Saç Tokası

Hamaylı

Kemer Tokası

Tasma

Hamaylı

Küpe

Derleme Yeri : anlıurfa merkez
 Derleme Tarihi: 10 Ocak-10 Mart 2009
 Derleyen Kişiler: S.Sabri KÜRKCÜOĞLU,
 Özgür ÜZÜMCÜ, H.Fehmi HAYIRLI,
 M.Cemal AKBA
 Kaynak Kişisi : Abdullah BALAK (Folklor
 Araştırmacısı/Bestekar-Söz Yazarı)

Kaynaklar :

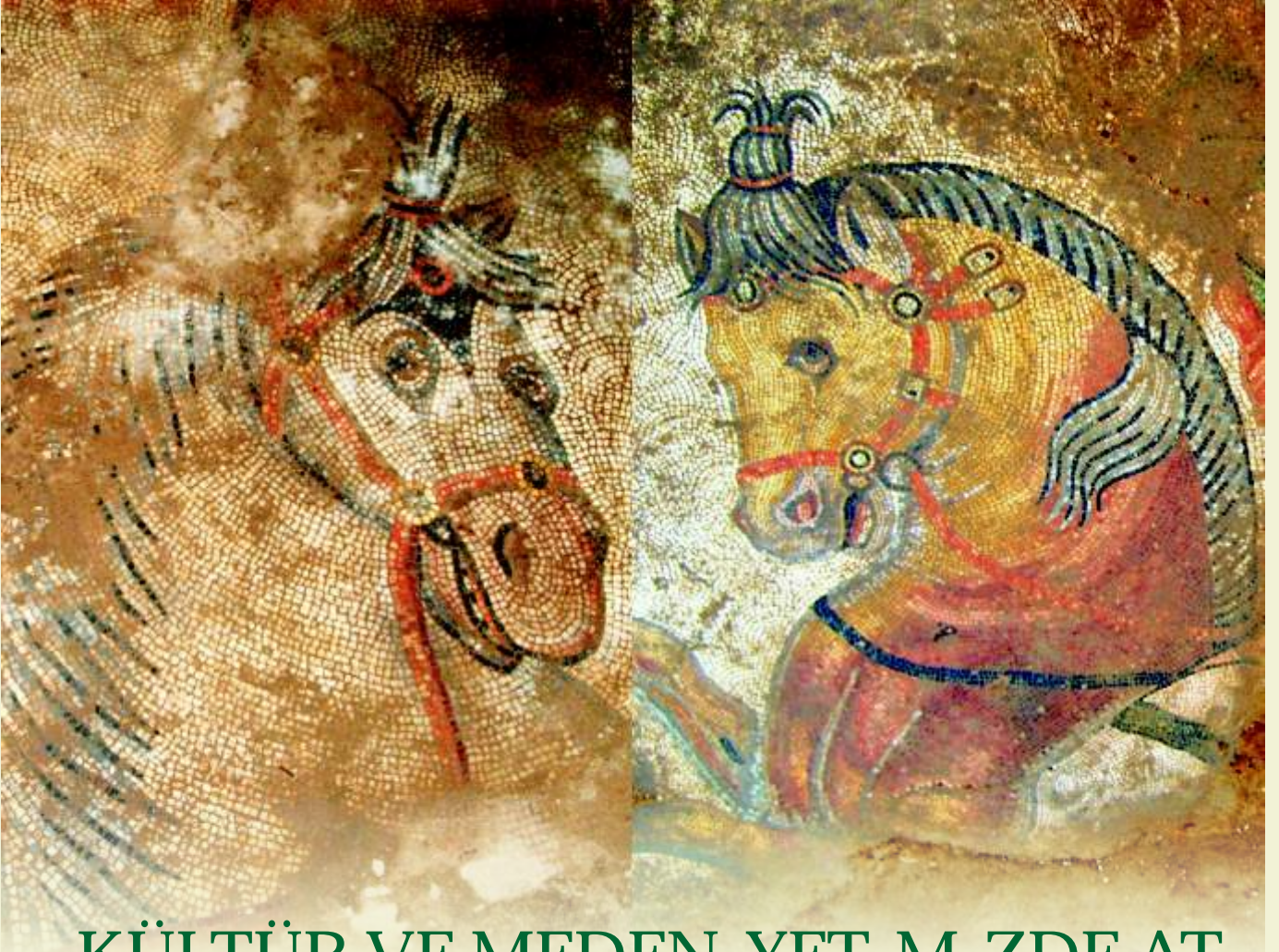
- 1) anlıurfa 1 Yıllık / 1997
- 2) Her Yönüyle anlıurfa, Halk Oyunları Abuzer Akbıyık /1989
- 3) anlıurfa Halk Oyunları, Özgür Üzümcü/ 2005
- 4) Türkiye Halk Oyunları Kataloğu, Kültür Bakanlığı /1997
- 5) Ruha'dan Urfa'ya, A.Cihat Kürkcüoğlu / 1990

nci Kelep

Levzik

KÜLTÜR VE MEDENİYETİMİZDE AT

*“Ey gidi küheylan ko mana bak sen
Çatlarsan do uran kısırak utansın”*

Mehmet KURTO LU
Vakıflar Genel Müdürlüğü
Kültür ve Tescil Dairesi Yayınlar Müdürü

Hayatın içinde oldu u kadar, hayatımızın anlamlandırılmasında sembolik yönleri güçlü olan hayvanlar vardır. Bu hayvanlar, günlük yaşamımızın içinde bulunmasından öte kültür ve medeniyetimizde özel ve anlamlı bir yere sahiptirler. Bunlardan ilk akla gelenler hiç kuşkusuz at ve ceylan. At erkekli i, ceylan di ili i sembolize eder. Hatta atın; “At, avrat ve pusat” üçlemesiyle kutsandı mını görürüz. At, insanın ihtiyacını gören bir hayvan olmanın ötesinde asalet ve soylulu un da sembolüdür. Güzellik di il oldu undan, edebiyatımızda sevgililer hep ceylana benzetilir. Yi itlik eril oldu undan at ile birlikte anılır: “At ölür meydan kalır, yi it ölür nam kalır.” At ve ceylan'ın bizim medeniyetimizdeki yerini en güzel Arap airler dile getirmi ve öyle demi lerdir: “Türk süvarisi kendini aslan, atını ceylan, dü manını da av telakki eder.” Burada Türk'ün atını ceylana benzetmesi gerçekte onu bir sevgili olarak görmesinden kaynaklanır.

Atın, kadın gibi kutsal görülmesi, ona verilen de eri gösterir. Atın töredeki yerini en güzel tanımlayan filmlerden biri hiç kuşkusuz Urfa'da çevrilen Kan'dır. Kan filmi çok yönlü okumalara açık olmakla birlikte, ata verilen de eri göstermesi açısından önemlidir. “At, Avrat ve Pusat” üzerine oturtulan Kan filmi izleyenler hatırlayacaktır. Misafir oldu u köyde atının kuyru u kesilen Seyit A a, hem atını öldürür hem de köyün a asını. “Üç kılın töresi”nin bozulmasıyla kan davası cinayetler zincirine dönüür. Seyit A a: “bir a anın atının kuyru unun kesilmesi âlemin içinde süngüsünün dü mesi demektir” diyerek köyü terk ederken kar ı tarafça öldürülür ve cesedinin üzerine atının kesilen kuyru u atılır. Bu defa Seyit A a'nın o lu Ali Haydar, kar ı tarafın ileri gelenini öldürüp bıyı mını keser. Öldürme olayı kar ı tarafa geçer. Kar ı taraf üç kılın töresini daha da ileri götürür ve Ali Haydar'ın e inin saçını keser. Film, kutsanan üç kıl üzerinden ölüm i tihanın nasıl kabardı mını anlatır. Atın, avradın ve silahın töresel ve törensel boyutu anlatılır.

Haleplibahçe Mozaikleri Bordüründe At Figürü

Atın kültür ve medeniyetimizdeki yeri hem köklü hem de oldukça uzun bir geçmi e sahiptir. Hıristiyanlıkta e ek kutsaldır¹, slam'da at. slam'da at yüceltilmi tir, e ek a a ılanmı tır. İmiyle amel etmeyen insan, “*kitap yüklü merkeplere*” benzetilir.² Bu aynı zamanda din ve medeniyetlerin durdu u yeri gösterir. Örne in; Batı köpek besler, Do u güvercin. Nuri Pakdil, Batı Notları'nda “*Batı ne kadar köpekse stanbul o kadar güvercindir*” diyerek bu ayrımın altını çizer. Bizde köpek necis görülmü tür ve onun bir parça ekmek için sahibine olan sadakati, gerçek yaratıcıyı unutturdu u için hor görülmü tür. Buna kar ılık dinimizde kedi ho görülmü tür. Çünkü kedi, köpek gibi rızkı için sahibine artsız teslimiyet göstermez. Yeri geldi inde tırmalar sahibini. Ama köpek onursuzdur vursan da gitmez. Köpe e kar ılık kedi veya güvercin, e e e kar ı at yer alır.

Ayette öyle geçer : “*Siz de dü manlara kar ı gücünüzün yetti i kadar her türlü kuvvet ve cihad için, ba lanıp beslenen atlar hazırlayın ki, bununla Allah dü manını, kendi dü manınızı ve bunlardan ba ka sizin bilmeyip de Allah'ın bildi i di er dü manları korkutasınız.*”³ slam tarihinde de önemli bir figürdür At. Hicret eden Peygamber efendimizin pe ine dü enlerin atlarının topuklarınının kuma gömüldü ünü, ilerleyemedi ini görürüz. Sahibinin kin ve öfkesine kar ın Peygamberin hicretini gerçekle tirmek için direnmesini görürüz atın. Tıpkı Nemrut'un ate yakmak için bütün hayvanları seferber etti i hayvanların ona kar ı direnerek odun ta ımaları gibi. Efsaneye göre brahim'i yakan ate in odunlarını katırlar ta ımı tır. Bilindi i gibi katır ne at olabilmı tir ne de e ek! Soysuzlu un sembolüdür katır. Sonra Mute Sava rında sayısız kalkan ve kılıç yaraları alan ve muhte em komutan Halid Bin Velid'in son nefesinde kar ımıza çıkar at. Yatakta ölmeyi kendine ar bilen bu slam kahramanı yanı ba ında duran o luna vasiyet ederken, atını ve kılıcını Ebu Derda'ya miras

bıraktı mı söyler. At ve kılıç! Ülkelerin kapısını açan anahtar...

Gönlümüzde yer verdi imiz gibi kurdu umuz ehirlerde de atlara yer vermi iz. Eski ehirlerimiz içinde at meydanları, ko u meydanları vardır. At üzerine en yaygın sözümüz “*at ölür meydan kalır*” ekinde ifade edilmi tir. Meydan, atın kendini gösterdi i yerdir. Özgürlüktür. Tıpkı günümüzün Tienanman, Sen-Piyer, Bakırköy özgürlük meydanları gibi... De il mi ki, at özgürlük ve zaferi sembolize eder. Tarihin en me hur sava ları, a iretlerin en kanlı talanları at sırtında gerçekleşmi tir. Urfa Viran ehir'de geçen Dervi ve Adule adlı ünlü Yezidi destanın da Dervi ⁴, sevdi i kızı alabilmek için, sevdi i kızın a ireti adına ba ka bir a iret için sava maya giderken atının yelelerini tıpkı bir kadın saçı gibi örük yapıp süsler. Tıpkı bir dü üne gider gibi cenge gider. Sevgilisini alma a kıyla öylesine bir kahramanlıkla sava ır ki, hiç kimse önünde duramaz. Tabi en büyük gücünü atından alır Dervi . Ama talihsizlik onu tam zafere ula ırken yakalar ve atının aya ı bir fare deli ine saplanıp kalınca, tökezleyip dü er. Kar ı a iret tarafından oracıkta öldürülür. Onun bütün kahramanlı ı atıyladır. Gömerken atıyla gömerler onu. Dervi 'in bir ba ka kabile ve a iretin topra ına girdi inde onu ancak atının ki nemesinden tanırlarmı . Dervi 'e yakılan a itta öyle anlatılır:

“*Hidman gürültüyle ki nedi*

Divandakiler Hidman'ın ki nemesini duydular

Bu büyük divana gelen Dervi 'tir dediler”⁵

Eskiden a iretler arasında talan, yi itlik ve kahramanlık gösterisi sayılırmı . Çünkü talan yapmak cengâver a iretlerin, i didir ancak. Bu a iretler yerle ik olmadı ından, talanla geçimlerini sa larlarmı .⁶ Hatta eskiden sava larda bu talancı a iretleri en ön safa koyarlarmı . Komutan veya devlet adamı onlara öyle dermi : “*Bu ehri veya ülkeyi fethedin mallar ve canlar sizin, ehir benimdir.*”

Onlar da geçimlerini sağlamak ve ganimet elde etmek için bütün güçleriyle savaşmışlar. Bu atlar çok iyi ata biner, kılıç kullanır ve iz sürerler. Talan yapan atların en büyük gücü iyi atlara sahip olmaları ve cesaretleridir. Özellikle talandan sonra iz sürerler, atların dümen nallarının eklenmesinden, atın ayak izinden talan kimlerin gerçekleştirdiğini bilirler. Dümen nal kaliteli ise talan yapanların zengin veya güçlü bir atın izi oldu anlamıdır. Atların bıraktıkları ayak izi hem atın cinsini ve soyluluğunu hem de ait olduğu ırkı gösterir.

Usta air Ahmet Arif otuz üç kuruş adlı şiirinde ataya verilen değerleri tasvir ederken şöyle der:

“Dümen nazlı filintası aklına,
Yastı altında küsmü ,
Dümen, Harran ovasından getirdi i tay
Perçemi mavi boncuklu,
Alnında akıtma
Üç topu u ak,
E kını hovarda, kıvrak,
Doru, seğlavi kısra .
Nasıl uçmuşlardı Hozat önünde!”⁷

Bir bakıma mısrasında ise:

“Bıyıkları yeni terlemi daha
Benim küçük dayım Nazif
Yakı ıklı,
Hafif,
yi süvari
Vurun karda demi
Namus günüdür
Ve aha kaldırmı atını.”⁸

Soy atlarıyla mehur Urfa⁹ yöresine ait bir türküde:

“Arap atı gibi sallarsın
Ne söyledim yıktın hilal kını

Almendili sil gözünün yağını
Vermem seni yâd ellere ellere
Kını gözün kirpiklerin sürmeli
Arap atı ko mayınan yorulmaz
Be li mavzer ile bir genç vurulmaz

“Üç be altın ile bir yar sevilmez” diye geçer ve sevgili soylu “Arap Atı”na benzetilir. Kutsal kitabımızdan folklorumuza, edebiyatımızdan şiirimize kadar atın girmemiş alan kalmamıştır. At ile ilgili anlatılan ya da hikâyeler ise oldukça anlamlıdır. Zira at ile ilgili anlatılan hikâyelerde onun en çok soyluluğuna gönderme yapılır. Anlatılan bu hikâyelerde sahibinin ölmesi üzerine, mezarı başında üç gün bekleyip daha sonra zaman zaman ziyaret eden ve ardından da gelip sahibinin mezarı başında ölen atlardan bahsedilir.¹⁰ Yine kaçakçılıkta hududu geçerken vurulan sahibini, bırakmayıp, altı saatlik mesafede yolu arak, sahibinin cenazesini annesine teslim ettikten sonra kayıplara karışan atlardan bahsedilmektedir.¹¹ Atlarla ilgili bir başka olay ise, “Birinin çok öhret kazanmış bir çift atı vardır. Herkes bu atların peşindedir. Sahibi ise bu atlarla yatıp bu atlarla kalkmaktadır. Atlara göz koyan bir Arap eyi yaman bir hırsız bulur ve atı çaldırır. Hırsız bir hafta on gün takipten sonra buna Muvaffak olur ve atı kaçıtır. Atının çalındığını gören sahibi diğer atına binerek hırsızın peşine düşer ve mehur atına yetişir. Sevince aksine üzülür. Zira atına erişmezlik söz konusudur. Ne yapar? Hırsız uyarır; 'Bre ahmak hayvanın kulağına üç defa haydi ak ceylanım' desene... Hırsız söyleneni yapar ve ufukta kaybolur... At sahibi eve döndüğünde hem üzüntülü hem sevinçlidir. 'At gitti ama şeref kurtuldu' diyerek neyin önemli olduğunu anlatmak ister...”¹²

Gerçekten hayvanlar içinde görünüşüyle asil duran iki hayvan vardır biri at diğeri ceylan. Mehur atın sahibi, atını “Ak ceylanım” diye çağırması anlamlıdır. Çünkü soylu olan aynı zamanda güzel olandır. Soyluluk güzelliştir.

Atların tıpkı insanlar gibi gülüp, a ladi ı, sözden ve halden anladı ı anlatılır. Hatta sahibini memnun etmedi ini anlayan soylu atların, aç kalarak intihar ettikleri bilinmektedir. Atlar oldukça vefalı hayvanlardır. Onların türlerine göre özelliklerini sayanlar; kır atın ümeraya layık oldu unu, ancak s ı c a a t a h a m m ü l edemedi ini, ya ız atın meymenetli oldu unu ama ta l ı k arazide gidemedi ini, al at'ta süratin oldukça fazla oldu unu, Doru atın korkusuz, oldu u ve uçurumlardan atladı ı anlatılır. Araplar atın üç kısmının (kuyru un kemik kısmı, sırt ve bilekler) kısa, üç kısmının (Kulaklar, alt çene ve boyun) uzun, üç kısmının mesafeli (Karın, burun delikleri, gö üs), üç kısmının (alın, gö üs bo lu u ve sa r ı) geni , üç kısmının (kıllar, dil ve göz) açık renkli, üç kısmının (göz bebe i, dudaklar ve tırnakları) koyu olmasına dikkat ederler.¹³ Atta aranan özelliklere dikkat edilirse bir kadının güzelli ini tasvir eder gibi atı tasvir ederler. Güzeli bir insanda bulunması gereken özellikleri at'a atfederler.

At'a olan dü künlü ünü bildi imiz Necip Fazıl, bu dü künlü ünü bir de "At'a Senfoni" adlı kitabıyla kaleme daha bir perçinlemi tir ve "Ata binilmez ata çıkılır" diyerek ona verdi i önemin altını çizmi tir. Utansın adlı o me hur iirinde ise:

"Ey gidi küheylan ko mana bak sen

Çatlarsan do uran kısarak utansın" diyerek at ile ideali özde le tirmi tir.¹⁴ Üstada, Sezai Karakoç ise, me hur ahdamar adlı iirinde:

"Biz yangında ko uyu kaybeden atlarız" dedikten sonra:

"Biz kirli ve temiz çama ırlar/

Aynı zaman aynı minval üzere katlarız

Biz ko u bittikten sonra da ko an atlarız" mısrasıyla atın dü ünçe ve medeniyet dünyamızdaki yerini idealize etmi tir. Çünkü bizim medeniyetimizin sembolik atları vardır ve o atlar bizi özgürlü e ve aydınlı aula tırır.

Efendimizin Miraç'a çıktığı Burak'ın inancımızdaki yerini salt somut bir varlık olarak tasavvur edemeyiz. Burak, aynı zamanda bizim medeniyetimizin metafizik algısının da göstergesidir. Hz Ali'nin cenklerde gösterdiği kahramanlık Döldül'süz anlamsız kalır. Hendek Sava ında bire bir sava mak için meydana çıkan Ali'yi Döldül'süz dü ünme mümkün müdür? Efendimizin "Gazaya giden atın alına dökülen saçlarında kıyamet gününe kadar hayır dü ümlüdür. Hayır, ahirette sevap, dünyada ganimettir" diye buyurur. Böylece atın her iki dünyada hayırlara vesile bir hayvan oldu unu belirtir. Çünkü yevelerini örgü yapılan, gözlerine sürme çekilen, güzelli i ceylana benzetilen atları namus gibi kutsal görürüz. "At binicisine göre ki ner" sözünde oldu u gibi aynı zamanda mecazidir de.

At, avrat ve pusat veya at ve meydan, yi it ve nam... Atın medeniyet ve kültürümüzdeki izdü ümü. Bugün ehirlirimiz meydansız, yi itlerimiz namsız, ölülerimiz a ıtsız kalmı sa

er, iyi insanların iyi atlara binip gitmesi dolayısıyla. Ya ar Kemal'in "Demirciler Çarısı Cinayeti" adlı romanında Urfa'yı kastederek "iyi insanlar iyi atlara binip gittiler" anekdotunu sık sık tekrarlaması bu bağlamda oldukça anlamlıdır.

Meydanlarımız atsız, atlarımız süvarisiz kaldı için anlamlandıramıyoruz hayatı. Dün atın dilinden anlayan bir medeniyetin çocuklarıyken imdi kendi insanının dilinden anlamayan bir medeniyetin çocukları olduk. Atların sevilip okandığı, yelelerinin örüldüğü, gözlerinin sürmelendiği hatta öldüğü zaman sahibinin ata, atın sahibine yas tuttuğu bir zamandan sonra yeniden atı ve yi idi konu mak bize kendimizi hatırlatır mı bilemiyorum. Ama at ve meydan, yitir ve nam bir atasözü olmanın ötesinde bir idealin öyküsüdür. Bu öyküyü yeniden yaşamak gerekir diye düşünüyorum.

D PNOTLAR

1) ncil'in Matta bölümünde şöyle yazar: "Kudüs'e yaklaşıp Zeytin Dağının yamacında bulunan Reytfacı köyüne geldiklerinde sa, ö rencilerinden ikisini u sözlerle köye gönderdi: Karıdaki köye gidin. Hemen orada bulduğunuz bir sıpası bulacaksınız. Onları çözüp bana getirin" ncil'deki hikâyeye göre, Kudüs'e ek üzerinde zafer içinde ölümüne giderken resmedilir. Mite göre Dionysos da aynı sa gibi ölümüne e eksirtinde gitmi tir. Ek simgesinin bazı sembolik anlamları vardı ve bu nedenle gizem kültürleri arasında yaygın olarak kullanılan bir figürdü. Ek insanın doğasını simgelemekte, onun üzerine binmekte 'hayvani doğaya hükmedi /hayvani doğanın alt edilmesi anlamına geliyordu. www.Bilinmeyen.org

2) Ek, küfür anlamında çok yerde kullanılır. Emevi halifesi II. Mervan'a "Mervan-ül Himar" yani "Ek Mervan" ismi takılmış tir. Mervan iyi bir savaşçı ve yorulmak bilmeden (çünkü ekler yorulmak bilmezmi) bu isim verildiğini söyleyenler oldu gibi, onun melez olması dolayısıyla soyluluğunu kaybettiğinden bu isim verilmiş tir diyenler vardır. Çünkü Arap geleneğinde asabiyet oldukça önemlidir.

3) Kur'an-ı Kerim, Enfal Süresi, ayet 60

4) Dervi ve Adula adlı bu destan aynı zamanda romanlara konu olmuş tur. Bakınız Necdet Karasevda "Dervi ve Adule" Kent Yay.

5) Christine Allison, Yezidi Sözlü Kültürü, sh.193, Avesta Yay.2007

6) Talan veya yama, bedevi ariretlerin yegâne geçim kaynağıdır. 1950'lerde Urfa Harran'da görev yapan Cemal Madanoğlu hatıralarında bu yamaların bahseder. Yine çocukluğu Urfa Siverek ve Harran'da geçen air Ahmet Arif, bizzat talanlara katıldığını söyler bir konusmasında... 1950'lere kadar Güneydoğu bölgesinde talan/yama yaygınmış .

7) Ahmet Arif, Hasretinden Prangalar Eskittim, Cem Yay.

8) Ahmet Arif, age.

9) Atlar üzerine yazarken Urfa'ya sık sık vurgu yapılması, bugün soylu Arap atlarının yetiştirildiği ve bu atlarıyla ünlü bir ehirimiz olmasından dolayıdır. Geçen yılların kayıtlarına göre 780 adet damızlık atın bulunduğu Urfa'da 20022006 yılları arasında 1360 soy Arap atı kayıt altına alınmış tescil edilmiş tir. (Borsa Dergisi, Nisan-Haziran 2008, Sayı 3) İğnç olan bu ehirimiz aynı zamanda ceylanlarıyla meşhurdur. Geçmiş yıllarda soyları tükenmeye yüz tutmuş ceylanlar koruma altına alınarak çoğaltılmış tir. Bugün Urfa'da larında eskisi gibi ceylanlar gezmektedir. Yine bu ehirimizde MS 3. yüzyıla ait bulunan mozaiklerde at üzerinde avlanan Amazon kraliçeleri yer almaktadır. Bu mozaiklerin en dikkat çekici yanı amazon kraliçelerinin atlarının saçlarının örülü ve süslü olmasıdır.

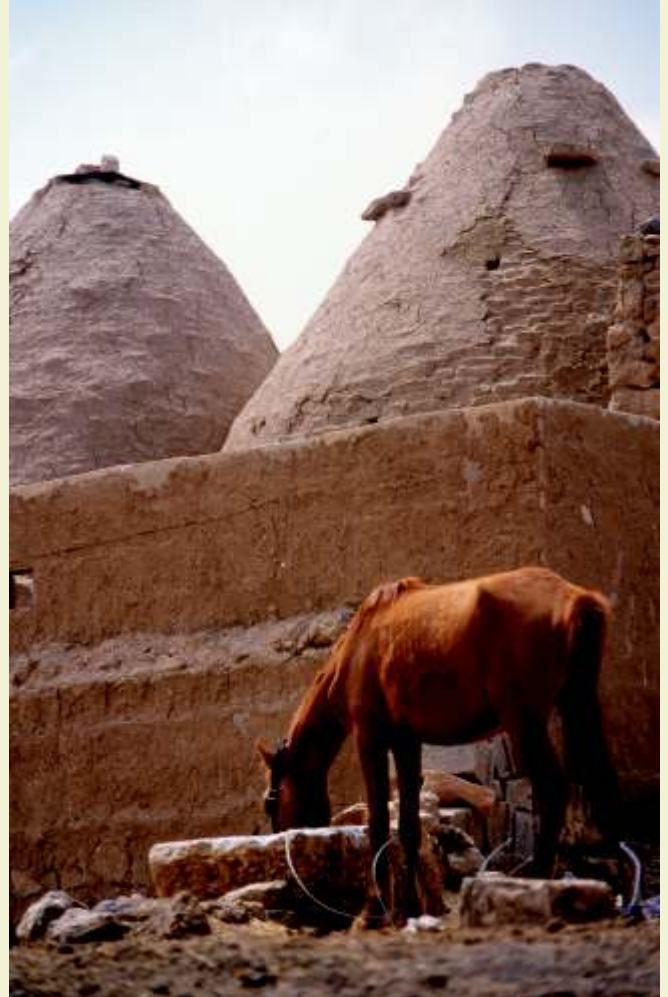
10) M.Hulusi Öcal, Harran Dergisi, sh.8, sayı 53

11) M.Hulusi Öcal, age. sh. 8

12) M.Hulusi Öcal, age. sh.8

13) M.Hulusi Öcal, age. sh.9

14) Necip Fazıl, Urfa ve At ile lenmesi gereken bağlamına bir konudur. n allah o konuyu da bir bağlamda yazımızda geniş şekilde ele alıriz.

anlurfa Valili i Öncülü ünde Ba latılan “Van Ü ümesin İmdi Yardım Zamanı” Kampanyasında Hazırlanan Yardımlar 15 Araçla Van'a Götürüldü

anlurfa Valisi Celalettin Güvenç Van'daki Depremzelerle Birlikte

Van için anlurfa'da toplanan yardımlar 1 Özel daresi bahçesinde 25 Kasım 2011 tarihinde gönderilirken 1 Müftüsü Ramazan Tahiro lu tarafından okunan dualarının ardından anlurfa Valisi Celalettin Güvenç unları söyledi; “Son bir haftada anlurfa Van için aya ı kalktı. Van'la bütünle ti. Van'ı burada ya adı. Bütün meslek odalarımız, belediyelerimiz, sivil toplum örgütlerimiz, kamu kurulu ları, daire amirleri, bir seferberlik ya adı. Sonunda da gördü ünüz 10 kamyon, 3 bin 500 gıda paketi ile çadırların tabanında su geçirmeyi önleyen 5 tır izolasyon malzemesi olmak üzere, toplam 15 araçlık bir konvoy yola çıkarıyoruz. Emek veren tüm anlurfalılara içten, gönülden te ekkür ediyorum ve ükranlarımı sunuyorum. n allah orada ya ayan vatandaşlarımızın sıkıntılarının giderilmesine katkısa larız.” Dedi.

Yürütülen kampanyada URKAV'da 100.000 TL'ik gıda paketi ile yardımda bulundu.

Yardım Konvoyu ile birlikte, Vali Celalettin Güvenç, Belediye Ba kamı Ahmet E ref Fakıbaba, Harran Üniversitesi Rektörü . Halil Mutlu, Vali Yardımcısı Ramazan Seçilmi , Soner Zeybek, 1 Emniyet Müdürü Mehmet Liko lu, 1 Özel daresi Genel Sekreteri U ur Büyükhatipo lu, Belediye Ba kan Yardımcıları Habip Arslan ve Mustafa

Aydın, sivil toplum kurulu ları ve i adamlarından olu an 45 ki ilik bir heyet 26 Kasım 2011 tarihinde Van ve Erci 'te depremzedelere yardımları ula tırıp onları ziyaret etti.

Ziyarete Van Valisi Münir Karalo lu ise, “Türkiye'nin her bölgesinden Van'a çe itli yardımlar geldi. Bugün de dost bir ehir olan anlurfa, Halil-ür Rahman ehri oldu unu bir kez daha gösterdi. Sayın Valim Celalettin Güvenç ve eme i geçen tüm dostlara te ekkür ediyorum. Açılar payla arak azalır, bizim açımızı payla tı. Bu yardımlar, bizim için Van halkı için önemliydi” dedi.

Türkiye'nin Enerji Sorununa Kalıcı Çözüm, Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları Konferansı

Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ümit Doğan Arınç, URKAV tarafından düzenlenen “Türkiye'nin Enerji Sorununa Kalıcı Çözüm, Enerji Verimliliği ve Yenilenebilir Enerji Kaynakları” konulu konferans verdi.

02.12.2012 tarihinde Valilik Konferans Salonunda düzenlenen oturuma anlıurfa Valisi Celalettin Güvenç, Belediye Başkan Yardımcısı Ahmet Al, Cumhuriyet Başsavcısı Mustafa Yalçın, Emniyet Müdürü Mehmet Liko lu, daire amirleri, urkav Mütevelli Heyeti Üyeleri ve vatandaşlar katıldı.

Prof. Dr. Ümit Doğan Arınç, doğalgazın kömüre oranla daha az çevreye zarar verdiğini belirterek, Türkiye'nin doğalgaza geç geç bir ülke olduğunu için doğalgaz sisteminde son teknolojiyi kullandığını bildirdi.

Türkiye'deki yenilenebilir enerji kaynaklarına da değinen Ümit Doğan Arınç, “Kıtan ortasındayız

Prof. Dr. Ümit Doğan Arınç

ama hala güneşli günlerimiz var. Bu, büyük bir nimettir. Hiçbir ülkenin ambargosuna giremiyor, kalitesinde hile yapılamıyor ve kıyamete kadar baki. Herkesin, her binanın çatısına, bahçesine kadar girebiliyor. Dolayısıyla başta güneş enerjisini kullanmamız lazım” şeklinde konuştu.

Konferansın sonunda Vali Celalettin Güvenç anlıurfa'ya gelmesinden ve böyle bir konferans vermesinden dolayı Arınç'a teşekkür ederek, mırma takımı hediye etti.

Uluslararası Halil İbrahim Bulu maları etkinliğine maddi ve manevi katkıları olan kurulu ve STK'lara Vali Vekili Ramazan Seçilmi plaket verdi.

HALİL İBRAHİM BULU MALARINA KATKISALAYANLARA TE EKKÜR PLAKET

anlıurfa Valiliğince öncülüğünde anlıurfa İlim Kültür Edebiyat Sanat ve Araştırma Vakfı (URKAV) tarafından anlıurfa ilinde, 30 Eylül - 02 Ekim 2011 tarihleri arasında bu yıl beşincisi düzenlenen “Uluslararası Halil İbrahim Bulu maları” kapsamında düzenlenen etkinliklere katkısallayanlara teşekkür plaketi verildi.

URKAV Kültür Merkezinde yapılan törene Vali Vekili Ramazan Seçilmi, URKAV Yönetim Kurulu Üyeleri, .Bakır Canbaz, Adil Saraç, M. Zeki Erdem,

Kemal Kapaklı, Sabri Kürkçüo lu ile Bulu malarla katkısalayan kurulu ve STK temsilcileri katıldı. Törende bir konuşma yapan Ramazan Seçilmi “Halil İbrahim bulu malarının kaynağı ve birliktelik adına iyi bir fırsat olduğunu düşünürüz. Bu programın anlıurfa'da yapılması bizim için bir fırsattır. Bu tür organizasyonların bölgemizde daha sık yapılması, katılımın da üst düzeyde olması gerekiyor. Hz. İbrahim Peygamber'in yadığı İbrahim manevi atmosferine uygun bir şekilde gerçekleştirilecek programlar herkesi toplayacak ve kucaklayacak nitelikte olmalı. Etkinliğimizi destekleyen sizlere Valiliğimiz ve Vakfımız adına teşekkürlerimi sunarım.” dedi.

Konuşmaların ardından katkıları olan, Ticaret ve Sanayi Odası, Ticaret Borsası, Limak anlıurfa Çimento, Harranova Besi ve Tarım Ürünleri A.Ş., Volkswagen- Vimsa Otomotiv, Zümrüt Tekstil, Hakan Plastik, Gürba Çimento, Ufuk Boru, Akşa Enerji Üretim A.Ş., OSM Hastanesi, Astor Turizm, anlıurfa Fotoğrafçılar Derneği ve Ayıllım anlıurfa Übe Başkanlığı'na Vali Vekili Ramazan Seçilmi tarafından plaket takdim edildi.

ANLIURFA Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi

12 Sayı Bibliyografyası (42 yazar-142 konu)

Akalın, Müslüm, “Osmanlı Salnamelerine Göre Urfa Kaymakamları/Mutasarrıfları ve Naipiler (Hicri 1265-1330 / Miladi 1848-1911)”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 28-32.

-----, “Urfa Gazetesi'nde 11 Nisan'ın 'Kurtuluş Günü' Olarak Kabulü ve İlk Kutlamaya Dair Haber”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 44-47.

Akan, Hasan, “anlıurfa'nın Doğal Bitki Zenginliği ve Botanik Turizmi”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 29-34.

Akan, Hasan-Balos, M.Maruf, “anlıurfa'nın Sonbahar ve Kış Geofitleri”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 11-16.

Akbiyık, Abuzer, “Urfa'da Eski Bayramlar”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 49-51.

-----, “Yasin'in Kahvesi ve Urfa Mahalli Bantları”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 21-23.

-----, “Musiki Ekrinden TRT 'anlıurfa CD'si”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 47-50.

-----, “Urfa'da Geleneksel Düğün Adetleri”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 25-28.

Akpınar, Hüseyin, “Faracılık (Feraciye)”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 17-20.

-----, “anlıurfa'da Teravih Musikisi”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 12-14.

-----, “Eyhülislam Mehmed Es'ad Efendi'nin Atrâbü'l Âsâr'ında Nâbî”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 39-41.

Akpınarlı, Feriha, “Siverek Keçelerinde Teknik, Motif ve Kompozisyon”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 14-18.

-----, “Uluslararası Türk ve Dünya Kültüründe anlurfa Sempozyumu (14-16 Ekim 2010 anlurfa)”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 40-43.

Altungöz, Halil, “Urfa Müziği Hakkında”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 25-32.

Altungöz, Halil-Süzer, Müslüm, “Udi Bestekâr Av. Doğan Güllüoğlu ile Sohbet”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 48-54.

Anonim, “Halil brahim Bulu maları”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 57-59.

-----, “III. Uluslararası Halil brahim Bulu maları”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 4-10.

-----, “Eyyubnebi 8. Dünya Sabır Günü”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 4-5.

-----, “IV. Uluslar arası Halil brahim Bulu maları”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 3-6.

-----, “V. Uluslar arası Halil brahim Bulu maları”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 61-62.

Arslan, Ahmet, “Urfa'nın Büyüsü ve Biricikliği”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 5-12.

Balak, Abdullah, “Ustam Tenekeci Mahmut Güzelgöz”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 36-38.

-----, “Urfalı Bestekârlar: brahim Özkan”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 54-56.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Tanburi-Bestekâr M.Vefik Ataç”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 44-48.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Necip Mirkelamoğlu”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 32-38.

-----, “Âşıkların Harman Olduğu Kıyas Köyünden Mehmet Acet”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 39-45.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Halil Karaduman”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 54-62.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Mehmet Bitmez”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 50-59.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Bedirhan Kırmızı”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 51-57.

-----, “Urfalı Bestekârlar: Mehmet Ataç”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 51-57.

-----, “Urfalı Bestekârlar: 8 Arif Çelik”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 39-45.

Balos, M. Maruf, “Keme Mantarı ve Urfa Mutfağındaki Yeri”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 15-19.

Bektaş, Ekrem, “Aşirlerin Sultanı Nabi”, *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 19-24.

Demircan, Adnan, “ anlıurfa Tarihinde Meydana Gelen Bazı Do al Afetler”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 25-27.

-----, “Peygamberlerin Atası Hz. brahim”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 17-19.

Di li, Sabri, “Dörtnala Uçu ”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 34-38.

Dörtbudak, M. Veysi, “De eri Bilinmeyen Urfalı Bir air: Kırato lu Emin”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 56-57.

Dörtbudak, M.Ya ar, “Urfalı Hattat Mahmut Dörtbudak”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 58-63.

Ekinci, Abdullah, “ ki Tepeli Urfa ehrinin Tarihi Mahalleleri”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 5-13.

-----, “Urfa Evlerinde Gündelik Hayat, Mutfak Kùltürü ve Badgeller”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 20-25.

-----, “Edessa ve Harran'da Tanrı ve Tanrıçalar”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 23-32.

-----, “ ehrin Aynası Kapılar”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 29-31.

-----, “Kayıp Yıllar ve 1902'de Urfa dadisi'nin ve 1946'da Urfa Lisesi'nin Açılı ı”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 15-18.

-----, “Soyuttan Somuta Mecma'ül Bahr”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 19-24.

Elçi, A. Rezzak, “Tektek Da larındaki Antik Yerle imler”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 54-60.

-----, “Hz.Yusuf Harran'da mı Do du?”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 38-40.

-----, “Urfalı Kız (Ru)hanna Berger”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 61.

-----, “O Bir Yusuf tutan...” *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 51-53.

Ergin, M. Emin, “Urfa Evlerinde Çardak”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 25-28.

-----, “Kemancı Mame”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 19-20.

Güler, S. Eyyubi, “1927 Urfa Salnamesi'nin 'Urfa'nın Ahvali Tarihiyesi' Bölümünün Tarihi Açıldan ncelenmesi”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 43-53.

-----, “Alman Mare ali Helmuth von Moltke'nin Mektuplarında Rumkale, Birecik ve Urfa”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 26-32.

-----, “Harran'da Medfun Müslüman Âlimler”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 33-37.

-----, “Urfa Tarihinden Bir Sayfa: Urfalı Rospaye Ailesinin Hazinesi”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 43-44.

-----, “Eskiça dan Günümüze Harran Vali ve Yöneticileri”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 36-41.

-----, “Urfa'da ranlı Bir Evliya: Bediüzzaman Ahmed el-Hemedani Hazretleri”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 49-50.

-----, “1915 Yılında Adana'dan Urfa'ya Süryanice Harflerle Yazılmış Türkçe Bir Mektup”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 38-39.

-----, “Urfalı Hacı Müslüm Hafız Efendi”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 39-41.

-----, “Süryani Mar Petrus ve Mar Paulus Kilisesi Osmanlıca Mezar Kitabeleri”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 58-60.

-----, “Geç Roma Dönemine Ait Bir Han: Sarıma ara”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 22-24.

Hayırlı, H. Fehmi, “Ya ayan Efsane: Abdullah Balak”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 33-40.

pek, A. Naci, “Bedesten”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 33-35.

-----, “Çi köftemiz” (iir), *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 64.

-----, “Urfa Lisemizin Kurulu Öyküsü”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 29-31.

Kapaklı, Kemal, “Ninnilerimiz”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 17-19.

-----, “ anlıurfa'da Do umla İgili Adet ve Gelenekler”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 41-43.

-----, “Kitap Medyatik Olmalı mı?”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 8-9.

-----, “Urfa Salnamesi'nde A iretler-Örf ve Adetleri (1927)”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 30-35.

Karabulut, Hasan-Önal, Mehmet-Dervio lu, Nedim, “Amazonların Avlanması'nın Tasvir Edildi i Mozaikler”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 16-21.

-----, “Akhilleus (A il) Mozai i”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 10-15.

-----, “Haleplibahçe Ktisis ve Zebra Mozai i”, *anlıurfa Kùltür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 7-10.

Karaka , Mahmut, "Osmanlı Döneminde stanbul'dan Urfa'ya iirin Seyahati", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 45-46.

-----, "Martıların Çı lı ı", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 31-33.

-----, "Çıktım Erik Dalına... Urfalı Bir Edebiyatseverin Defterinde Yunus'un athiyesi'nin Bir Beytine Niyazi-i Mısri'nin Yorumu", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 51-53.

-----, "Tahir er-Ruhavi", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 30-33.

-----, "Urfalı Mutasavvıf air Ömer Nüzhet", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 31-37.

Karata , Cuma, "Birecik Yemek Kültürü", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 58-63.

-----, "Bir Zamanlar Birecik'te Kendircilik", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 39-42.

Karatay, Hüseyin, "Urfalı Hattat air Mustafa Hattı Efendi", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 29-30.

Kurt, hsan, "Tarihin Dönek Mahallinde Bir ehit: Nusret Bey", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 21-24.

Kurto lu, Mehmet, "Mabet ehir Urfa", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 46-50.

-----, "Fırat'tan Kalkan Gemiler", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 52-55.

-----, "Birecikli air Sakıp Efendi", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 45-50.

-----, "Türkülerde Ceylan mgesi", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 25-29.

-----, "Haçlılar, Urfa ve Kudüs", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 24-29.

-----, "Urfalı ki Me hur Pehlivan", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 25-28.

-----, "Necmettin Türinay'dan air Yusuf Bilgin'e Yazılan Bir Mektup", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 28-30.

-----, "Ortaça da Bir övalye: Urfalı Joselin", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 20-24.

-----, "Urfa'da A ıt ve A ıtçı Kadınlar", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 25-30.

-----, "Kültür ve Medeniyetimizde At", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Eylül 2012: 53-57.

Kürkçüo lu, A. Cihat, "Birecik Köy Konakları", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 47-51.

-----, " anlurfa Köy Camileri", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 19-28.

-----, "Geleneksel anlurfa Evlerinin Sokak Kapıları ve Kapı Tokmakları", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 13-16.

-----, "Urfalı air Mehmet Hulusi Kılıçarslan", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 16-22.

-----, "Birecik'in Saklı Kalmı Bir Turizm De eri: Kelo k-Deyr ebek", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 22-24.

-----, " anlurfa'da Ke fedilmemi Bir Ören Yeri: Küfri Harabeleri", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 16-18.

-----, "Bir Ku a ın Sembol smi: M.Emin Ergin", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 42-47.

-----, "Urfa Mimari Mirasını Korumanın Neresindeyiz?" *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 8-18.

-----, " anlurfa Su Yapılarından Hayratlar", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 8-16.

-----, " anlurfa Hanları", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 3-11.

-----, "Alman Ara tırmacı Max von Oppenheim'in Objektifinden Urfa", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 31-38.

-----, "Gertrude Bell'in Objektifinden 100 Yıl Önce Urfa", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 8-16.

Kürkçüo lu, A.Cihat-Kürkçüo lu, S.Sabri, "Urfa'nın Bin Yıllık Ata Sanatı: Saraçlık", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 48-51.

Kürkçüo lu, S.Sabri, " anlurfa'yı Gezelim, Görelim, Ya ayalım", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 14-27.

-----, "Halfeti Feyzullah Efendi Kona ı", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 38-42.

-----, "Urfalı Bir Karikatürcü: Mehmet Sabri Uslusoy (1921-1984)", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 41-45.

-----, " anlurfa Kırmızı Biberi 'Kuru sot' (Pul Biber)", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 56-59.

-----, "Urfa'da Kahvehane Kültürü", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 51-55.

-----, " anlurfa'da Ta leme Sanatı", *anlurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 55-60.

- , "Kültür ve Turizm ehri anlıurfa'da El Sanatları", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 35-44.
- , "anlıurfa'da Yöresel Bir çecek: Menengiç Kahvesi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 48-49.
- , "anlıurfa'da Canlanan Bir El Sanatı: Tespihçilik", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 42-45.
- , "anlıurfa Geleneksel Mimarisinde Ku Takaları (Ku Evleri)", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 42-20.
- , "Karacada ; anlıurfada Yeni Bir Cazibe Merkezi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 33-38.
- Mızrak, Remzi, "Salnameler ve Türkiye Cumhuriyeti Devlet Salnamesi (1926-1927) Urfa Maddesi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 10, Mayıs 2011: 33-38.
- , "Urfa Kapılarında nanç zleri: Hacı Kapıları", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 20-24.
- Mutlu, . Halil, "Urfa'nın Dü man galinden Kurtulu undan Harran Üniversitesinin Bilim Yayma Mücadelesine", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 10-12.
- Önal, Mehmet, "Zeugma'da Bulunan Edessa Darplı III. Gordianus Dönemi Sikkeleri", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 11-15.
- , "anlıurfa'nın Tarihi Mozaik Sanatına Kısa Bakı ", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 3-7.
- , "Tell Halaf'ın Öyküsü", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 9, Ocak 2011: 3-7.
- , "pek Yolu Mozaik Müzeleri-2011", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 4, Sayı: 11, Eylül 2011: 3-10.
- , Karabulut, Hasan- Dervio lu, Nedim, "Haleplibahçe Do u Roma Hamamı'na Kısa Bir Bakı ", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 4-7.
- Özbek, M. Avni, "Tabii Bir Okul: Sıra Gecesi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 7, Mayıs 2010: 11-14.
- Özfenerci, Müjgan, "Bekle Beni Urfa", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 46-47.
- Schmidt, Klaus, "Göbeklitepe. Dünyanın En Eski Tapınakları. Bir Büyük Ke fin Hikâyesi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 6-14.
- Tezölmez, brahim, "11 Nisan'a Destan" (iir), *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 13.
- , "Rüzgârın Uzun Yürüyü ü-I", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 3-4.
- , "Rüzgârın Uzun Yürüyü ü-II", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 3-4.
- , "Rüzgârın Uzun Yürüyü ü-III", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 2-3.
- , "Rüzgârın Uzun Yürüyü ü-IV", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 4-5.
- , "Bir Urfa Çelebisi, Bir Bilge nсан: Mehmet Hulusi Öcal", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 8, Eylül 2010: 45-48.
- , " iir iir Urfa", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 10, Ocak 2012: 16-21.
- "Urfa Heketleri (Masalları) Yarı ması, Birinci Heket: Fakırlı Fincan Bacı, Derleyen: Zehra Küçük", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 53-55
- "Urfa Heketleri (Masalları) Yarı ması, kinci Heket: ki Karda , Derleyen: Hikmet Hatipo lu", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 55-56.
- "Urfa Heketleri (Masalları) Yarı ması, Üçüncü Heket: Hedice Sultan, Derleyen: Zeliha Ata lı", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 57-59.
- Uslusoy, R.eref, "Urfa'da Hamam Gelene i", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 56-57.
- Üzümcü, ükrü, "anlıurfa Halk Oyunlarının Dü nü Bugünü", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 1, Nisan 2008: 52-55.
- , "Urfa Halk Oyunları Ara tırma ve Derleme Çalı maları", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 1, Sayı: 2, Eylül 2008: 34-37.
- , "anlıurfa Halk Oyunları Geleneksel Çalgıları", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 3, Ocak 2009: 61.
- , "Abdullah Balak ve Kımıl Oyunu", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 4, Mayıs 2009: 60-61.
- , "Halkoyunları Tarihçesine Bir Bakı ", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 2, Sayı: 5, Eylül 2009: 58-60.
- , "anlıurfa Halk Oyunları Çalı tayı", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 3, Sayı: 6, Ocak 2010: 60-62.
- , "anlıurfa Geleneksel Kadın ve Erkek Giysileri Derlemesi", *anlıurfa Kültür Sanat Tarih ve Turizm Dergisi*, Yıl: 5, Sayı: 12, Ocak 2012: 46-52.

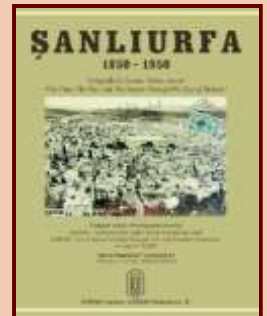
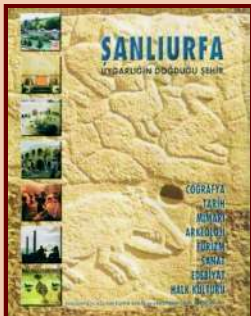
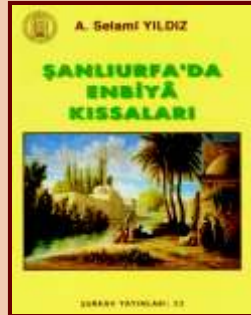
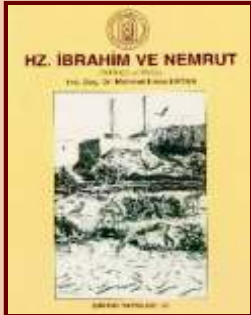
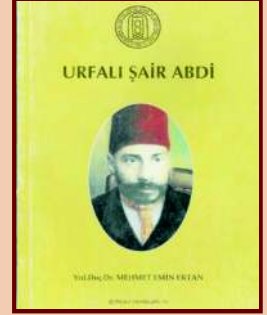
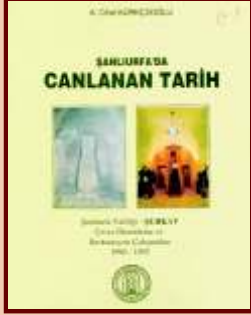
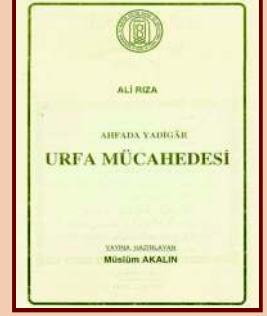
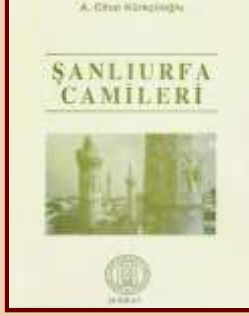
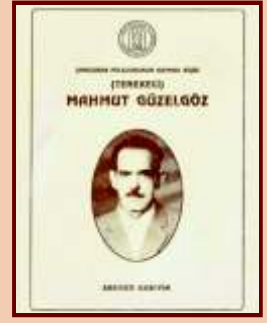
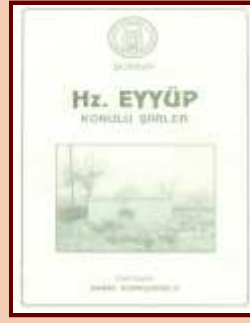
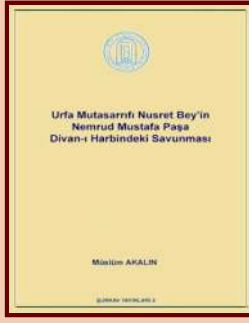
URKAV
ANLIURFA GELENEKSEL EL SANATLARI MÜZES
ve SATI MERKEZ

ANLIURFA EL SANATLARI MÜZESİNDE SERGİLENEN VE YENİDEN ÜRETİLEN EL SANATLARI ÜRÜNLERİ SATILMAKTADIR

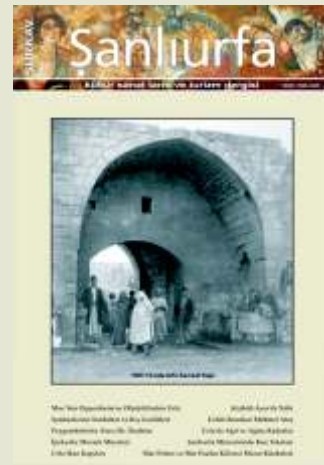
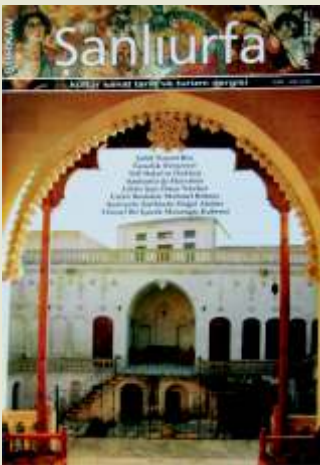
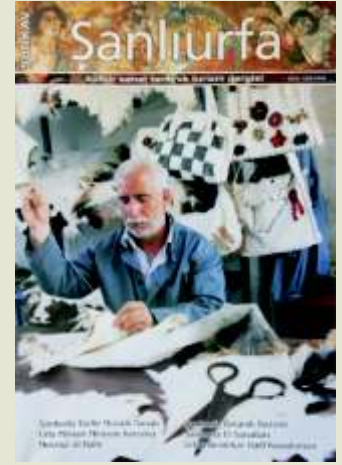
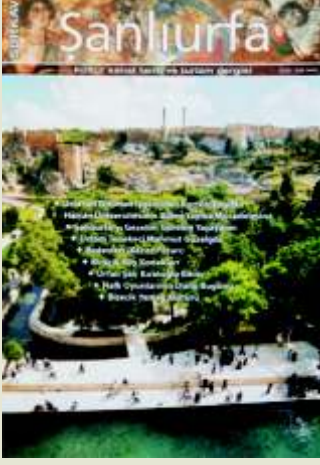
ADRES: BALIKLIĞÖL ARKASI HOTEL EL-RUHA YANI

URKAV YAYINLARI

ANLIURFA KÜLTÜR SANAT TAR H TUR ZM DERG S

12 sayı - 42 yazar - 142 konu

Ara tırma ve derleme çalı malarıyla dergimizi örnek bir yayın haline getiren yazarlarımıza te ekkürler.